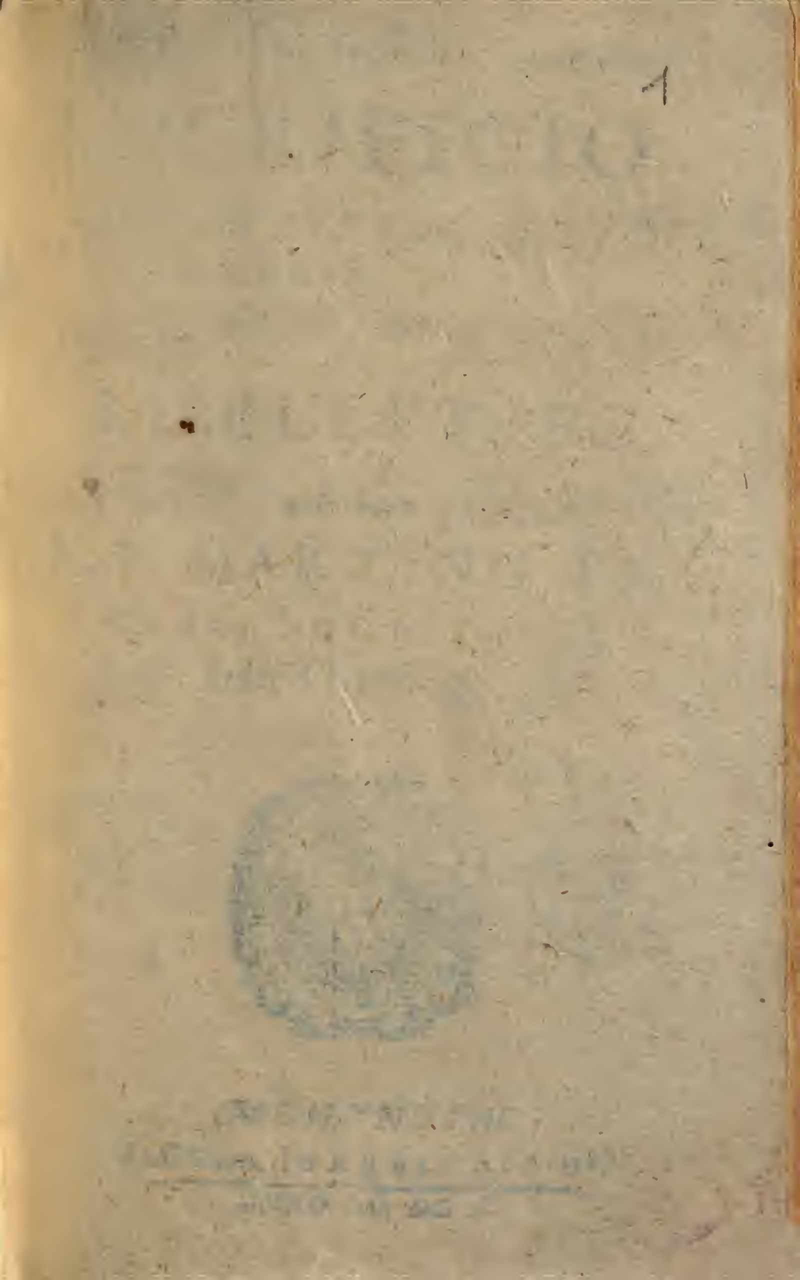
DE TRIPLICI SACRIFICIO NATURAE, LEGIS, GRATIAE. LIBELLI TRES: AUTHORE...

Martinus Becanus, Alphonsus Frias

De triplici

SACRIFICIO

NATVRAE,
LEGIS,
GRATIAE.

LIBELLI TRES:

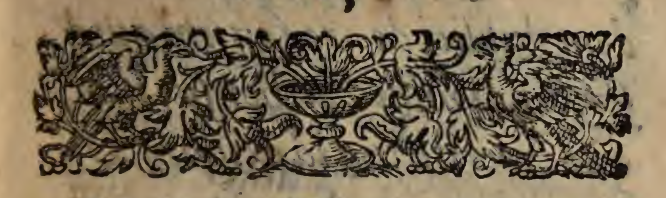
Authore

R. P. MARTINO BE-
CANO, SOCIETATIS
Iesu Theologo.

MOGVNTIAE,
Ex Officina JOANNIS ALBINI.
ANNO M. DC. X.

ADMODVM REVERENDO, PRÆNOBILI AC GRATIOSO DOMINO, Dn. ADOLPHO WOLFF dicto Metternich, Decano Spirensi, &c. Domino suo plurimum colendo.

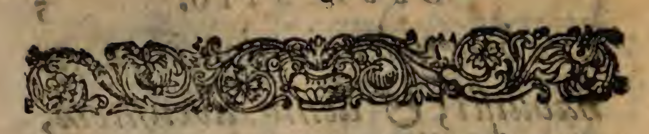
MARTINVS BECANVS.

DIEBVS *superioribus, Admodum Reuerende ac Gratiose Domine Decane, scripsi hunc breuem libellum de triplici Sacrificio. Eum Tibi offero, Tuoq; nomini inscriptum esse cupio. Et qui-*

dem duplici de cauſa: tùm quod ſcribendi mihi Author ſis: tùm, quod merita tua id exigant. Dicam planiùs. Annus propè eſt, cùm autumnalibus vacationibus, Moguntia Spiram, animi relaxandi cauſa, excurrerem. Ibi, nouo quidem, ſed præclaro ad poſteros exemplo, Te publicè, magna vi ſpiritus, ac verborũ facundia, de Sacrificio Miſſæ, diſſerentem audiui. Ea res occaſionem mihi dedit, vt omninò cogitarem, de eodem argumento, aliquid meditari. Et ſi meminiſti, cogitationem meam tibi aperui. Tu verò, & vehemẽter cohortatus es, vt perficerem; & magna humanitate, ac pro-

lixa

lixa beneuolentia, domi tuæ, me habuiſti; & deniq; abeuntem, inſigni comitate proſecutus es. Sic res habet. Huius tanti beneficij non poſſum non eſſe memor. Et quia aliud non occurrit, quo grati animi ſignificationem exhibeam; tantiſper hunc libellum accipe, in quo palàm, me Tibi, eo nomine obſtrictum eſſe profiteor.

DE TRIPLICI SACRIFICIO,

NATVRAE,
LEGIS,
GRATIAE.

1. SAcrificium pertinet ad cultum Dei. Potest autem dupliciter Devs à nobis coli. *Primò*, per internum actum agnitionis, submissionis, charitatis, timoris, & reuerentiæ; quod nobis commune est cum Angelis. *Secundò*, per externum actum laudis, prædicationis, adorationis, voti, oblationis, sacrificii; quod homini proprium est. De hoc postremo cultu hic agimus, nempe de externo, qui exhibetur Deo per sacrificium. Is autem potest dupliciter spectari. *Primò*, nudè secundum se, quatenus nihil aliud est, quàm externa

quæ-

quædam cæremonia, & ſic non placet DEO. *Secundò*, quatenus cum interno cultu coniunctus eſt, ſiue, quatenus procedit ex interna animi agnitione, ſubmiſſione, reuerentia & amore erga DEVM, tanquam creatorem, ac ſupremum dominum omnium creaturarum, & ſic verè ſacrificii rationem habet.

2. In hoc externo ſacrificio, quatenus cum interno coniunctum eſt, debent hæc quinqꝫ ſpectari. 1. Miniſter. 2. Materia. 3. Forma. 4. Locus. 5. Finis. Miniſter non alius, quàm Sacerdos eſt. Materia eſt res ſenſibilis ſeu externa, quæ offertur DEO. Forma cóſiſtit in deſtructione vel mutatione rei oblatæ. Locus, in quo fit deſtructio vel mutatio, eſt altare. Finis poteſt eſſe quadruplex. 1. Recognitio ſeu proteſtatio ſupremi dominii, quod DEVS in nos habet, & ſimul noſtræ ſubiectionis & ſeruitutis erga DEVM, 2. Gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis. 3. Nouorũ beneficiorum impetratio. 4. Expiatio peccati, ꝙ contra Deum cómiſſum eſt. Cur enim honoramus & colimus Deum, offerendo illi externum

 ſacri-

sacrificium? Nimirum, vt testemur nos esse seruos Dei, cui omnia debeamus; vt hoc externo signo profiteamur, nos gratos esse pro acceptis ab eo beneficiis, vt declaremus, non ab alio, quàm ab ipso, nos deinceps beneficia sperare & impetrare posse, vt, si propter peccata nostra offensus est, eum placemus, & condonationem ac expiationem peccatorum ab eo obtineamus. Ex hoc quadruplici fine, solet distingui quadruplex sacrificium. 1. Latreuticum. 2. Eucharisticum. 3. Impetratorium. 4. Propitiatorium. De quibus plura in progressu.

3. Porrò, cum triplex hominum status spectari possit ab orbe condito ad nos vsque, nempe, status naturæ, status Legis Mosaicæ, & status gratiæ seu Euangelii, fit, vt etiam distinguantur triplicia sacrificia: alia Legis naturæ, alia Legis Mosaicæ, alia Legis gratiæ. De singulis hoc ordine agendum est.

1. *De Sacrificiis Legis Naturæ.*
2. *De Sacrificiis Legis Mosaicæ.*
3. *De sacrifitiis Legis Gratiæ.*

Hoc tamen obiter præmoneo, quod

infra latiùs explicandum est, omnia sacrificia Legis Naturæ, & Legis Mosaicæ (quorum quidem mentio fit in Scripturis) fuisse figuras seu vmbras sacrificii illius, quod est in Lege Gratiæ.

LIBER PRIMVS

DE SACRIFICIIS LEGIS NATVRÆ.

PER sacrificia Legis Naturæ debent ea intelligi, quæ ab Adamo vsque ad Mosen oblata sunt, ante Legem scriptam, vel etiam post Mosen, apud eos, qui Legem Mosaicam non acceperũt: siue ex solo naturæ instinctu oblata sint, siue ex peculiari Dei

institutione. Huiusmodi sunt sacrificia Abel, Noe, Abraham Melchisedech, Isaac, Iacob, Iob. Quibus annumerari potest Agnus Paschalis, qui ante legem scriptam offerri iussus est. De his singulis per totidem capita breuissimè disseremus.

CAPVT I.

DE SACRIFICIO ABEL & Cain.

1. PRimi, qui in Scripturis leguntur sacrificium obtulisse, sunt duo fratres Abel & Cain. De quibus ita scribit Moses, Gen. 4. 2. *Fuit Abel pastor ouium, & Cain agricola: Factum est autem post multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum. Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain vero, & ad munera illius non respexit.*

2. Hinc

2. Hinc duo colligimus. Vnum eſt, Abelem obtuliſſe primogenita ſui gregis & adipem: Cain autem de fructibus terræ. Hic enim agricola erat, ille paſtor ouium. Alterum, Abelis oblationem fuiſſe Deo gratam, non autem Caini. Hoc enim ſignificat illa particula: *Reſpexit Deus ad Abel & ad munera eius*, & perinde valet, atque illud Gen. 8. 21. *Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis.*

3. Sed occurrunt aliquot quęſtiones. Prima eſt, vnde Abel didicerit offerre DEO ſacrificium in principio mundi? An ex Adamo, parente ſuo? Hoc fieri potuit, quia Adam à DEO immediatè inſtructus erat. An potius ex peculiari Dei inſtinctu? Et hoc multis contigiſſe, certum eſt. An deniq; ex naturali rationis dictamine? Ita ſentit Clemens lib. 6. Conſtitut. capit. 20. Et valdè veriſimile eſt. Sicut enim naturalis ratio dictat, vnum eſſe verum DEVM, à quo omnia creantur & gubernantur (Romanor. 1. 20.) ſic etiam dictat, omnem cultum, tam internum quàm externum, qui à nobis deferri poteſt, omninò illi de-

beri

beri. Et ſane, ſi in Republica ciuili, etiam apud Ethnicos, naturali lumine conſtitutum ac receptum eſt, vt ſubditi pendant tributa ſuis Regibus, multo magis, vt ſupremo creatori ac gubernatori, qui omnium Regum Dominus eſt, promptum obſequium ac ſubiectionem adhibeant.

4. Altera eſt, quo ſenſu dicatur Abel obtuliſſe de primogenitis ſui gregis, & de adipibus eorum? Poteſt enim dupliciter intelligi. Primò, quod per modum vnius ſacrificii obtulerit aliqua primogenita pinguia & adipata. Secundò, quod per modum duplicis ſacrificii, ſeorſim obtulerit primogenita ſui gregis, & ſeorſim adipem illorum, eumq; igne cremando adoleuerit. Hic poſterior modus fuit poſtea in Lege Moſaica præſcriptus, vt patet Exodi 29. & Leuit. 3. Et probabile eſt Abelem eo vſum eſſe.

5. Tertia eſt, quare ſacrificium Abelis fuerit Deo gratum, non autem ſacrificium Cain? Ideò ſine dubio, quia Abel erat vir iuſtus, & non ſolum externo ritu, ſed etiam interna fide ac deuotione, obtu-

obtulit DEO de primogenitis sui gregis. Cain autem non sic. Hoc planè significat Apostolus, Hebr. 11. 4. cum ait: *Fide plurimam hostiam Abel, quàm Cain, obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus.* Sensus est, Abel obtulit DEO hostiam meliorem & præstantiorem, quàm Cain. Nam græcè legimus, πλείονα θυσίαν id est, plurem hostiam. Et quia latinè non rectè id dicitur, vertit interpres, *plurimam hostiam.* Syriacus sic habet: *Per fidem obtulit Abel hostiam longè præstantiorem, quàm Cain.* At quomodo prestantiorem? Duplici titulo. 1. Ratione fidei. 2. Ratione rei oblatæ. Fidem commendat Apostolus. Rem oblatam, Moses, cum ait: *De primogenitis gregis sui.* Cain autem non legitur obtulisse de primitiis fructuum, sed de fructibus. Vide August. in quæstionibus veteris Testamenti, q. 5.

6. Quarta est; Vnde Cain intellexerit, placuisse DEO oblationem Abelis, non autem suam. Plerique docent, eum hoc externo signo cognouisse, nempe, quod DEVS, misso de cœlo igne, cremarit & consumpserit sacrificium Abelis, intacta

pror-

prorſus oblatione Cain. Ita Procopius, Hieronymus, Cyrillus & alii. Et Theodotionis verſio ſic habet: *Inflammauit dominus ſuper Abel, & ſuper ſacrificium eius, ſuper Cain vero & ſuper ſacrificium eius non inflammauit.* Conſtat ſanè ex Scripturis, Deum ſæpè vſum eſſe tali ſigno. Leu. 9. 24. *Egreſſus ignis à Domino, deuorauit holocauſtum, & adipes, qui erant ſuper altare. Quod cum vidiſſent turbæ, laudauerunt Dominum.* Et Iudic. 6. 21. *Aſcendit ignis de petra, & carnes azymosq́; panes conſumpſit.* Et 3. Regum 18. 38. *Cecidit ignis domini, & vorauit holocauſtum.* Et 1 Paralip. 21. 26. *Dauid obtulit holocauſta, & pacifica, & inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in igne de cœlo ſuper altare holocauſti.* Similia habentur 2. Paralip. 7. 1. & 2. Machab. 1. 22. Si ergo Devs, miſſo igne, oſtendit ſibi placuiſſe ſacrificia Aaronis, Gedeonis, Eliæ, Dauidis, Salomonis & Nehemiæ, veriſimile eſt, idem factum eſſe in ſacrificio Abelis.

7. Ex dictis tria diſcimus. 1. eorum ſacrificia placere Deo, qui internam fidem ac deuotionem habent. 2. eorum item,

item, qui optima quæque DEO offerunt. 3. Sacrificium Abelis fuiſſe typum ſeu figuram ſacrificii Noui Teſtamenti, in quo offertur CHRISTVS, qui eſt *primogenitus in multis fratribus*. Romanor. 8. 29. vide Auguſtinum li. 22. contra Fauſtum, cap. 17.

CAPVT II.

DE SACRIFICIO NOE.

1. SIcut Cain & Abel leguntur primi poſt mundum conditum obtuliſſe DEO ſacrificia, ſic Noe primus id feciſſe poſt diluuium. De quo Geneſ. 8. 20. ſic loquitur ſcriptura: *Ædificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratusque eſt Dominus odorem ſuauitatis.*

2. De hoc ſacrificio Noe quædam certa, quædam dubia ſunt. Primo certum eſt, placuiſſe DEO. Hoc enim ſignificat illa particula: *Odoratus eſt Dominus odorem ſuaui-*

suauitatis. Paraphrasis Chaldaica sic habet: *suscepit Dominus in beneplacito suo oblationem eius*: Quare? propter fidem & animum offerentis; vt notat Tertullianus lib. 2. contra Marcionem. Secundò certum est, fuisse sacrificium Eucharisticum. Nam Noe statim vt ex arca egressus est, memor tanti beneficii, quo diuinitus ex aquarum diluuio liberatus est, voluit grati animi signum exhibere, ideoque DEO holocaustum de mundis animalibus obtulit.

3. At dubium est, Primò, An Noe ex naturali instinctu, an vero ex peculiari DEI præcepto id fecerit? Hoc posterius verisimile est. Et colligi potest ex illis verbis Gen. 7. 2. *Ex omnibus animantibus mundis tolle septena & septena, masculum & fœminam: de animantibus verò immundis, duo & duo, masculum & fœminam*. Hæc dicta sunt illi ante ingressum in Arcam. Vnde apparet DEVM voluisse, vt plura munda, quàm immunda animalia secum assumeret. Cur autem hoc? quia voluit, vt post diluuium offerret sacrificia de mundis, non autem de immũdis, ideoq;

plura

plura debebant esse munda, quàm immunda. Ita Chrysostomus homil. 24. in Genesin, Theodoretus q. 50. in Genesin, & plures alii.

4. Porro difficultas est, quomodo intelligi debeant illa verba; *Ex mundis septena & septena, ex immundis, duo & duo.* Aliqui putant hunc esse sensum: Ex vnaquaque specie mundorum animalium, tolles septem & septem, id est, quatuordecim, vt verbi gratia, 14. oues, 14. boues, 14. passeres, & sic deinceps. At ex immundis tolles tantum duo, id est, duos porcos, duos asinos, & sic de aliis. Ita Iustinus Martyr in responsione ad quęst. 43. Orthodoxorum, Et Origenes hom. 2. super 6. cap. Genesis. Alii rectius affirmant, hunc esse sensum: Ex vnaquaque specie mundorum animalium tolles septem, id est, tria paria, quorum singula constent mare & fœmina, & præter tria paria, vnum marem sine fœmna, pro sacrificio. At ex immundis duo tantùm, id est, vnum marem & vnum fœminam. Ita Iosephus lib. 5. Antiquit. cap. 5. Tertullianus de monogamia cap. 4. Ambrosius lib. de Noe c. 11.

Augustinus lib.15. de ciuitate Dei, cap.27. Chrysostomus hom. 24. in Genes. quos sequitur Pererius lib. 11. disp. 3. & Martinus Delrio in cap.7. Genes.

5. Hinc oritur alia quæstio, cur Noe iussus sit introducere in Arcam ex vnaquaq; specie septem animalia munda? id est, tria paria ex mare & fœmina, & præterea vnum marem sine fœmina. Variæ solent adferri coniecturæ. Hæc probabilior est, quod vnum par seruandum esset ad propagationem speciei, alterum ad esum, quia post diluuium licebat vesci animalibus, tertium ad vsum sacrificiorũ. Septimum porro animal, quod erat mas siue fœmella, statim peracto diluuio, debebat seruire sacrificio.

6. Iterum quæri potest, an illa distinctio mundorum & immundorum animalium, quæ fuit tempore Noe, seruata sit tantum in sacrificio, an etiam in cibo? Facilis responsio. In solo sacrificio seruata est. Postea, per legem Mosaicam, etiam in cibo seruari oportuit, vt patet Leu. 11. 2. & Deu. 14. 3. Vide D. Thomam in 1. 2. q. 103. ar. 1. ad 4. An autem eadem animalia, quę tem-

tempore Noe erant munda vel immunda respectu sacrificii, postea sub lege Mosaica fuerint etiam munda vel immunda respectu comestionis, non satis constat. Multi tamen ita censent, inter quos Martinus Delrio in cap. 7. Genesis.

7. Ex hoc sacrificio Noe eadem ferè discimus, quæ supra ex sacrificio Abelis. Primò, sicut Abel obtulit ex interna fide & deuotione, ideoq; DEO placuit, sic etiam Noe. Secundò sicut Abel obtulit de solis primogenitis, sic Noe de solis mundis. Tertiò, sicut Abelis oblatio fuit figura sacrificii Noui Testamenti, sic etiam oblatio Noe. Nam Christus qui in sacrificio Noui Testamenti offertur, non solum est *primogenitus ex multis fratribus*, sed etiam est *sanctus sanctorum*, in quo nulla peccati macula est: Et qui verè potuit dicere: Quis ex vobis arguet me de peccato?

CAPVT III.

DE SACRIFICIO ABRAHÆ.

1. TRia legimus in Gen. de Abrahamo, quę huc spectant. Primò, quod ere-

xerit altare, & nomen Domini inuocauerit. Secundò, quod iussus sit sumere vaccam triennem & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoq; & columbam. Tertiò, quod iussus sit offerre filium suum vnigenitum, sed postea prohibitus, obtulerit pro eo arietem. Hęc paucis explicanda sunt.

2. Primum ergo legimus; quod erexerit altare, aut in altari iam antea erectò nomen Domini inuocauerit. Hoc autem quater fecisse legimus. Primò, cum egressus de terra & cognatione sua; venisset in terram Chanaam, prope Sichem, vbi apparuerat ei Dominus, Gen. 12. 7. *Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei, semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare Domino, qui apparuerat ei.* Secundò, in monte inter Bethel & Hai, Gen. 12. 8. *Et inde transgrediens in montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: ædificauit quoque ibi altare Domino, & inuocauit nomen eius.* Tertiò, ibidem, Gen. 13. 4. *Reuersusque est per iter, quo venerat à meridie in Bethel vsq; ad locum, vbi prius fixerat tabernaculum inter Bethel*

thel & Hai: in loco altaris, quod fecerat prius, & inuocauit ibi nomen Domini. Quartò, iuxtà conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron, Gen. 13. 18. *Mouens igitur tabernaculum ſuum Abram, venit & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædificauitque ibi altare Domini.* Vbi obiter notandum eſt, Abrahamum, quoties erexit altare, non ſola voce, vel interna fide, ſed etiam externo ſacrificio coluiſſe & inuocaſſe DEVM. Hoc inde conſtat, quia altaria non ſolent erigi in alium finem, quàm ad vſum ſacrificii. Excipio vnum caſum. Nam filii Ruben & Gad erexerunt altare iuxta Iordanem, non tam ad vſum, quàm ad ſignificationem ſacrificii, Ioſue 22. 26. Volebant enim ſignificare, ſe fideles eſſe, & habere ius ſacrificii offerendi. Extra hunc caſum, vbicunque altare, ibi ſacrificium. Habet enim nomen à ſacrificio. Nam grecè θυσιαστήριον dicitur, id eſt, locus victimæ ſeu ſacrificii. An autem Abraham erexerit altare ex terra, an ex lapide, non poſſum definire. Hoc ſcio, in lege Moſaica, diu poſt Abrahami tempora, præceptum fuiſſe, vt altaria non aliunde, quàm

vel ex terra, vel ex lapide non secto fierent, vt habetur Exodi 20.24. *Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta & pacifica vestra. Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim leuaueris cultrum super eo, polluetur.* Et Deut. 27. 5. *Ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit, & de saxis informibus & impolitis, & offeres super eo holocausta*, &c. Quod impletum est Ios. 8.30.

3. Secundo legimus Abrahamum iussum esse, sumere *vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoq; & columbam*, Gen. 15. 9. An autem hoc iussus sit facere sacrificii causa, nó conuenit inter interpretes. Aliqui putant, non tam sacrificii, quàm fœderis cũ Deo initi causa, iussum esse. Alii, vtriusq; causa. Quibus assentior. Res autem sic habet. Abraham post deuictos reges, & oblatas Melchisedecho decimas cœpit apud se cogitare de futuro euẽtu: Et partim metuebat inuidiam Chananæorũ, inter quos versabatur, partim noua bella Assyriorũ, quos semel profligauerat. Igitur nocturno tempore vigilanti apparuit Deus, & dixit: *Noli*

timere

timere Abraham: Ego protector tuus sum. Et iterum: *Suspice cœlũ, & numera stellas, si potes. Sic erit semen tuum.* Et deniq;. *Ego Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum, vt darem tibi terram istã, & possideres eam.* Abraham, audita hac triplici promissione (nẽpe, de protectione diuina, de copiosa posteritate, & de possessione terræ Chanaan) vt esset certior, petebat aliquo signo eam cõfirmari. Igitur à Deo missus est sumere vaccã, capram, arietem, turturem, & colũbam, vt ea in sacrificiũ offerret. Et quidem si ignis à Deo missus, consumeret sacrificium, certo sibi persuaderet, promissionem fore firmã ac ratam: quod etiam factum est. Sic enim habet textus Gen. 15. 9 *Sume tibi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorũ trium turturem quoq; & colũbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium. & vtrasq; partes cõtra se altrinsecus posuit.* (Hęc animaliũ dissectio solet adhiberi in feriẽdo fœdere, ad significandum, fœdifragos simili modo dissecandos esse, si pacta nõ seruarent, Ier. 34. 18. & 1. Reg. 11 7. Et Iud. 19. 29.) Et infra v. 17. *Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa: & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis transiens inter diuisiones illas.* Quorsum

ergo pariter, & venerunt ad locum, quem ostenderat ei Deus, in quo ædificauit altare, & desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum. Extenditque manum suam, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum. Et ecce, Angelus Domini de cœlo clamauit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit, Adsum: Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quicquam: Nunc cognoui, quod times Deum, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me. Leuauit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.

5. Hæc oblatio continet illustrem figuram oblationis CHRISTI in cruce, vt præter alios diligenter notauit D. Augustinus serm. 71. de tempore. Primò, quia sicut Abraham obtulit filium suum vnigenitum Isaac, quem maxime diligebat; sic DEVS pater obtulit vnigenitum filium suum CHRISTVM, iuxta illud Ioannis 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium vnigenitum daret.* Vnde recte Augustinus: *Abraham*, inquit, *quando Isaac filium suum*

obtulit, typum habuit Dei patris: Isaac vero typum gessit Domini Saluatoris. Secundò, sicut Isaac fuit obediens suo patri in re omnium difficillima, sic Christus fuit *obediens Deo patri vsque ad mortem, mortem autem crucis*. Tertiò, sicut Isaac portauit ligna holocausti super humeros suos, ita Christus portauit lignũ crucis. Quartò, sicut Isaac cum ad altare ventum esset, non est mactatus, sed aries pro eo substitutus, ita Christus secundùm diuinitatem non est passus, sed secundùm humanitatem. *In beato Isaac*, inquit Augustinus, *significata est diuinitas, in ariete humanitas Christi*. Quintò, sicut Isaac alligatus erat, & positus super struem lignorum, ita Christus alligatus erat cruci.

6. Nec desunt, qui putent vtranq; oblationem eodem loco contigisse. Quod si ita est, multo luculentior erit similitudo inter Isaac & Christum. De ea re sic scribit Augustinus loco citato: *Audite aliud sacramentum. Hieronymus presbyter scripsit, ab antiquis & senioribus Iudæis se cognouisse certissime, quod ibi immolatus sit Isaac, vbi postea Christus crucifixus est*. Et paulo post: *Etiam*

hoc

hoc antiquorum relatione refertur, quod & Adam primus homo, in ipso loco, vbi crux fixa est, fuerit aliquando sepultus, & ideo Caluariæ locũ dictum esse, quia caput humani generis ibi dicitur esse sepultum. Et veré fratres, non incongrue creditur, quia ibi erectus sit medicus, vbi iacebat ægrotus.

7. Hæc breuiter dicta sint de sacrificiis Abrahami, quorum quatuor priora oblata sunt ab ipso pro gratiarum actione: quintum, pro fœdere inter ipsum & Deum inito: sextum, ad figurandam Christi immolationem.

CAPVT IV.
DE SACRIFICIO MELCHIsedech.

1. DE hoc sacrificio sic loquitur Moses, Gen. 14. 18. *At vero Melchisedech Rex Salem, proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelso, & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt.*

2. Hinc tria colligimus, Primò, Melchisedechum fuisse Sacerdotem DEI altissimi.

ſimi. Secundò, obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium, idque in gratiarum actionem pro victoria ab Abrahamo obtenta. Tertiò, ea oblatione præfiguraſſe ſacrificium Christi, quod in vltima cœna ſub ſpecie panis & vini peractum eſt. Atque ea de cauſa, Christum in Scripturis vocari Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech, non autem ſecundùm ordinem Aaronis. Nam ſacrificium Chriſti in vltima cœna non fuit cruentum ex animalibus, ſicut ſacrificia Aaronica: ſed incruentum ſub ſpecie panis & vini, ſicut ſacrificium Melchiſedechi.

3. De primo puncto nulla eſt controuerſia. Omnes concedunt Melchiſedechum fuiſſe verum ſacerdotem: imò ſimul Regem & Sacerdotem. Hoc enim apertè ſignificant verba Moſis citata. Et confirmatur ab Apoſtolo, Hebr. 7. 1. cum ait: *Melchiſedech Rex Salem & Sacerdos Dei ſummi.* De ſecundo & tertio puncto difficultatem mouent Nouatores, cum olim nulla fuerit. Negant Melchiſedechum obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium. Negant in ea re geſſiſſe typum Chriſti

Christi offerentis Euchariſtiam. Itaq; duplex hinc oritur quæſtio. Vna, in quem finem aut vſum protulerit Melchiſedech panem & vinum? Altera, in qua re Melchiſedech fuerit typus ſeu figura Chriſti? an in oblatione panis & vini, quod nos aſſerimus, an in aliqua alia re, quod contendunt Nouatores?

4. Prior ergo quæſtio eſt, in quem vſum protulerit Melchiſedech panem & vinum? Caluinus, & qui eum ſecuti ſunt Sectarii, volunt protuliſſe in corporalem refectionem Abrahami & ſociorum eius, qui fatigati ex pręlio reuertebantur. Contra, omnes antiqui Patres, quotquot de hac re ſcripſerunt, nobiſcum ſentiunt, protuliſſe in vſum ſacrificii. Antequam verba illorum proferam, hoc obiter præmittendum eſt, ſtatum controuerſiæ non verſari in eo præcisè, an panis & vinum prolata ſint in refectionem Abrahæ & ſociorum eius, ſed potius, an prolata ſint in ſolam corporalem eorum refectionem & in nullum alium vſum? Hoc enim contendunt Nouatores. At nos dicimus, prius oblata fuiſſe Deo per modum ſacrificii, ac

cii, ac deinde fortasse distributa in socios Abrahæ, vt sacrificii participes efficerentur. Hoc probamus ex sequentibus Patribus.

5. Clemens Alexandrinus lib. 4. stromatum cap. 8. sic habet: *Melchisedech Rex Salem, Sacerdos Dei altissimi, qui panem & vinum sanctificatum dedit nutrimentum in typum Eucharistiæ.* Quid clariùs? Dedit, inquit, panem & vinum. Sed qualem panem, & quale vinum? Non prophanum, sed *sanctificatum.* Nec aliter quàm sacrificando. At in quem finem? *In typum Eucharistiæ.*

6. Sanctus Cyprianus lib. 2. epist. 3. ad Cæcilium: *In sacerdote Melchisedech*, inquit, *sacrificii Dominici sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod Scriptura diuina testatur, & dicit: Melchisedech protulit panem & vinum.* Et paulò post subiungit: *Quod autem Melchisedech typum CHRISTI portarit, declarat in Psalmis Spiritus sanctus, ex persona patris ad filium dicens: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui ordo vtique hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod A-*

braham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium DEO patri obtulit? & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Hic disertè affirmat Cyprianus, Christum in vltima cœna obtulisse idem sacrificium, quod obtulerat Melchisedech, nempe panem & vinum. Et propter huius sacrificii similitudinem, Christum vocari Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech: Et Melchisedech portasse typum Christi.

7. Idem docet Eusebius Cæsariensis li. 5. demonst. Euang. c. 3. cum ait: *Quemadmodum Melchisedech qui sacerdos gentium erat, nusquam videtur sacrificiis corporalibus functus, sed solo vino ac pane, ita Saluator noster, & qui ab eo profecti sunt Sacerdotes, in omnibus gẽtibus, vino ac pane, corporis illius & Saluatoris sanguinis mysteria repræsentant: quæ sane mysteria Melchisedech tanto ante, spiritu diuino cognouerat, & rerum futurarum imaginibus vsus fuerat.* Hic paucis multa complexus est: Primùm, Melchisedechum fuisse Sacerdotem gentium, non Iudæorum.

Secun-

Secundò, nuſquam legi, quod vſus ſit ſacrificiis ex animalibus, ſed ex ſolo pane & vino. Tertiò, ſimiliter feciſſe Chriſtum in vltima cœna, quando ſub ſpecie panis & vini obtulit corpus & ſanguinem ſuum. Quartò, idem facere omnes Sacerdotes Chriſtianos in toto terrarum orbe.

8. Et clariſſime D. Hieronymus in epiſtola ad Marcellam: *Recurre*, inquit, *ad Geneſin, & Melchiſedech Regem Salem huius principem inuenies ciuitatis (Bethlehem) qui iam tunc in typo Chriſti, panem & vinum obtulit, & myſterium Chriſtianum in Saluatoris corpore & ſanguine dedicauit.* Et D. Auguſtinus epiſt. 95. ad Innocentium Papam: *Melchiſedech prolato ſacramento menſæ Dominicæ nouit æternum eius ſacerdotium figurare.* Et lib. 16. de ciuitate Dei cap. 22. loquens de oblatione Melchiſedech: *Ibi*, inquit, *primum apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo, toto orbe terrarum.* Ne longus ſim, idem docent Ambroſius, Epiphanius, Chryſoſtomus, Arnobius, Theodoretus, Euſebius Emiſſenus, Eucharius, & alii paſſim, apud Bellarminum lib. 1. de Miſſa, cap. 6.

9. Qui-

9. Quibus nunc credendum est? An paucis illi Nouatoribus, qui ex odio Romanæ Ecclesiæ, nouum illud commentum effinxerunt? An potius his, tot tantisq; patribus, qui ex instinctu Spiritus sancti sacrā Scripturam interpretati sunt? His, sine dubio. Sic enim suadet Ecclesiasticus c. 8. 11. *Non te prætereat narratio seniorum. Ipsi enim didicerunt à Patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dabis responsum.*

10. Hinc iam facilè dissolui potest altera quæstio, quæ erat, in qua re Melchisedech fuerit typus seu figura Christi? Nempe, in oblatione panis & vini. Sic explicant Patres citati. Et ratio est, quia si Christus, vt Scriptura testatur, fuit verè Sacerdos secundùm ordinem Melchisedechi, & non secundùm ordinem Aaronis, necesse est, eum in sacerdotio fuisse magis similem Melchisedecho, quàm Aaroni. Hæc autem similitudo in eo consistit, quod Christus in vltima cœna, non obtulerit sacrificium ex animalibus, vt Aaron, sed ex pane & vino, vt Melchisedech.

11. Duo obiici possunt. Vnum est quod

Apostolus Hebr. 7. multo aliter explicet illam similitudinem, nulla facta mentione panis & vini. Alterum, quod Christus in oblatione panis & vini, non magis fuerit similis Melchisedecho, quàm Aaroni: quia etiam Aaron obtulit panem & vinum, vt patet Exodi 29. 40. & Num. 28. 5. Respondeo, Similitudo inter Christum & Melchisedechum consistit quidem in aliis etiam rebus, sed potissimum in oblatione panis & vini. Hoc sic ostēdo. Consistit primò in notatione nominis. Nam Melchisedech idem est, quod Rex iustitiæ. At Christus est verus rex iustitiæ, non solum, quia *iudicat populum in æquitate*, vt habetur Psal. 71. 2. sed etiam quia ex perfecta iustitia pro nobis Deo satisfecit. Secundò in notatione officii; Nam Melchisedech fuit Rex Salem, id est, Rex pacis. Hoc optimè cōuenit Christo iuxta illud Eph 2. 14. *Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum.* Et Col. 1. 20. *Pacificans per sanguinem crucis, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt.* Tertiò in origine. Nā Melchisedech introducitur *sine patre & matre*, ad significādam Christi diuinitatem & humanitatem, quia Christus, vt homo,

homo, non habuit patrē: vt Deus, non habuit matrem. Quartò, in duratione. Nam Melchisedech introducitur *neq; initium dierum, neq; finem habens*: ac proinde repræsentat æternitatē sacerdotii Christi, cui aliud sacerdotium successurum non est. In hac repræsentatione deficit sacerdotium Aaronis, quod fuit temporale, & abrogatum per successionem sacerdotii Christiani. Quintò, in oblatione. Nam Melchisedech obtulit panem & vinum, & sic fuit figura sacrificii incruenti, ꝙ Christus in vltima cœna instituit, & quod quotidie in Ecclesia repetitur. Aaron autē obtulit animalia occisa, & sic fuit figura sacrificii cruenti, quod semel tantum in cruce oblatum est.

12. In his, inquam, omnibus consistit figura seu similitudo inter Melchisedech & Christum: sed tamen, vt dixi, potissimum in oblatione panis & vini: quod sic explico. Christus in scriptura vocatur sacerdos secundùm ordinem Melchisedechi, & nō secundùm ordinem aliorū sacerdotū. Ergo Melchisedech, quatenus sacerdos, habuit aliquid peculiare ac propriū, in quo esset figura Christi, ꝙ non habuerint alii

Sacerdotes. Hoc autem potiſſimum eſt oblatio panis & vini. Nam reliqua, quæ habuit Melchiſedech, vel non habuit, vt Sacerdos, vel certè non fuerunt illi propria ac peculiaria. Hoc patet ex dictis. Nam cætera, quæ habuit præter oblationem panis & vini, fuerunt hæc. Primò, quod vocatus ſit Rex Iuſtitiæ. Hoc nihil ad ſacerdotium. Secundò, quod fuerit Rex Salem, id eſt, pacis. Neque hoc, vt Sacerdos, ſed vt Rex habuit. Tertiò, quod introductus ſit ſine patre, ſine matre, ſine genealogia. Etiam Iob & Helias ſic introducti ſunt. Quartò, quod introductus ſit, neque initium, neque finem dierum habens. Et hoc Heliæ conuenit. Quid ergo proprium ac peculiare habuit, quod alii non habuerunt? Oblationem panis & vini. In hac ergo potiſſimum fuit typus ſeu figura Christi.

13. Dices: Si ita eſt, cur Apoſtolus hoc tacuit? Cur cum dixit Melchiſedechum fuiſſe figuram Chriſti in aliis rebus, præſertim in æternitate ſacerdotii, non adiecit quod potiſſimum erat, fuiſſe etiam in oblatione panis & vini? Reſpondeo. Oportet

portet attendere ad ſcopum Apoſtoli in epiſtola ad Hebræos. Non voluit ex profeſſo explicare figuram & ſimilitudinem inter Chriſtum & Melchiſedechum (ſi enim hoc voluiſſet facere, ſine dubio dixiſſet, eam conſiſtere in oblatione panis & vini, ſicut omnes antiqui Patres dixerunt, qui de hac re ſcribunt) ſed voluit oſtendere excellentiam ſacerdotii Chriſti, ſupra Sacerdotes Aaronicos: Aut ſi generatim loquamur, excellentiam Chriſti ſupra Angelos, Moſen, & Sacerdotes Aaronicos. Hebræi enim, ad quos ſcribebat, magni faciebant Angelos, quorum miniſterio legem acceperant: Moſen, qui legem illis promulgauerat, Sacerdotes Aaronicos, qui in lege ordinati erant. At de Chriſto humiliter ſentiebant. Apoſtolus ergò, vt rectè eos inſtrueret, voluit ex profeſſo demonſtrare, Chriſtum, & Angelis, & Moſe, & Sacerdotibus Leuiticis excellentiorem eſſe. Itaque triplicem inſtituit comparationem. Primam inter Chriſtum & Angelos, cap. 1. 4. *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum,*

Filius meus es tu, ego hodie genui te? Alteram inter CHRISTVM & Moysen, cap.3.3. *Amplioris enim gloriæ iste præ Mose dignus est habitus.* Et infra v.5. *Moses quidem fidelis erat in tota domo eius, tanquam famulus: Christus veró tanquam filius.* Tertiam inter Christum & Sacerdotes Leuiticos c.7. vbi sic ratiocinatur: Melchisedech fuit excellentior Aarone: sed Christus est Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech: Ergo sacerdotium Christi est excellentius sacerdotio Aaronico seu Leuitico. Maioré probat tripliciter. Primo, quia Melchisedech benedixit Abrahæ, & consequenter Aaroni, qui erat in lũbis Abrahæ. Maior autem benedicit minori. Secundo, quia accepit decimas ab Abrahamo, & consequenter ab Aarone. Tertio, quia nó legitur habuisse initium dierum ac finem.

14. Ex hoc discursu facilè aduertis, Apostolum non aliud ex professo egisse, quam vt ostenderet sacerdotium Christi præstantius esse sacerdotio Aaronis: ac proinde Hebræos, qui hactenus magnifecerant legem & sacerdotium Mosaicum, deinceps debere pluris facere legé & sacer-

cerdotium Christianum. Vnde vlterius se quitur, mirũ non esse, si nullã fecerit mentionem oblationis panis & vini. Nõ enim disputabat de figura & similitudine inter Christum & Melchisedech, vt dictum est, sed de excellentia sacerdotii Christi supra sacerdotium Mosaicum. Ad hanc autem excellentiam declarandam nõ opus erat confugere ad oblationem panis & vini, cũ aliunde suppeterent sat multa argumẽta, quæ plus momẽti habebant. Nam ex oblatione panis & vini videbat se nihil efficaciter probare posse. Dixissent enim Hebręi sacrificia Mosaica, quæ constabant ex animalibus nõ fuisse inferiora sacrificio Melchisedechi, quod constabat ex pane & vino: ac proinde ex hac parte, Melchisedechum non fuisse Aarone excellentiorem.

15. Sat multa de prima obiectione. Superest altera, quæ erat talis: Oblatio panis & vini fuit etiam vsitata in sacrificiis Aaronicis, & non tantum in sacrificio Melchisedechi: Ergo propter hanc oblationem non minus Aaron, quàm Melchisedech, fuit figura CHRISTI. Respondeo. Quãdo instituitur collatio inter sacrificiũ

Aaronis & Melchiſedechi, debet inſtitui inter principale & integrum ſacrificium vtriuſque. Oblatio panis & vini erat principale & integrum ſacrificium Melchiſedechi, quia nihil aliud legitur obtuliſſe. At non erat principale & integrum ſacrificium Aaronis, ſed tantum particula, per modum annexi. Nam principale illius ſacrificium conſtabat ex animalibus. Hinc patet, quomodo Melchiſedech potius, quàm Aaron fuerit figura Chriſti in oblatione panis & vini. Nam ſicut Melchiſedech obtulit panem & vinum, ſine animalibus, ita Chriſtus in vltima cœna, obtulit ſuam carnem & ſanguinem ſub ſpecie panis & vini, ſine ſpecie aut oblatione animalium. Et hæc ſufficiant hoc loco de ſacrificio Melchiſedechi. Si quid amplius dicendum ſit, commodius fiet in tertio libello, vbi oſtendemus oblationem panis & vini in Nouo Teſtamento eſſe verum ſacrificium, quia figura illius oblationis, quæ præceſſit in Melchiſedecho, fuit verum ſacrificium.

CAPVT

CAPVT V.

DE SACRIFICIO ISAAC ET Iacob.

1. ISaac non niſi ſemel legitur ſacrificium obtuliſſe, idq; in Berſabee. De eo ſic ſcribit Moſes, Gen. 26. 23. *Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee, vbi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui: noli timere quia ego tecum ſum: Benedicam tibi & multiplicabo ſemen tuum propter ſeruum meum Abraham. Itaq; ædificauit ibi altare: & inuocato nomine Domini, extendit tabernaculum.* Ex quibus verbis conſtat primo, DEVM promiſiſſe Iſaaco ſuam protectionem, benedictionem & copioſam poſteritatem. 2. Iſaacum, vt pro tam liberali promiſſione gratum ſe oſtenderet, ædificaſſe altare, & ſacrificium obtuliſſe.

2. Iacob ſæpius legitur ſacrificaſſe. Primò in monte Galaad, Gen. 31. 53. Secundò, iuxta oppidum Sichem, Gen. 33. 20. Tertiò in Bethel, Gen. 35. 7. Quartò, in eodem loco, Gen. 35. 13. Quintò, ad puteum iuramenti, Gen. 46. 1.

3. Hæc omnia ſacrificia fuerunt Euchariſtica, pro diuerſis beneficiis à Deo acceptis. Iacob enim vt ſanctorum hominum mos eſt, quotieſcunq; à Deo nouum aliquod beneficium accipiebat, ſtatim pro gratiarum actione offerebat illi ſacrificium. Igitur primum obtulit in monte Galaad, pro fęlici compoſitione litis, quę inter ipſum & Laban orta erat. Alterũ prope Sichem, eo quod in itinere, rediens ex Meſopotamia Syriæ, euaſiſſet iram fratris ſui Eſau, quem valde metuebat. Tertium in Bethel, propter eandem cauſam. Quartum in Bethel, pro promiſſione futuri ſeminis & benedictionis à Deo facta. Quintum ad puteum iuramenti, eo quod intellexiſſet, filium ſuum Ioſeph, quem putarat eſſe mortuum, adhuc viuere, & dominari in Ægypto.

CAPVT VI.

DE SACRIFICIO IOB.

1. DE eo ſic legimus, Iob. 1. 4. *Ibant filii eius: & faciebant conuiuium per domos vnuſ-*

vnusquisque in die suo. Cumq́ in orbem transissent dies conuiuii, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos, consurgensque diluculo, offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filii mei. Sic faciebat Iob cunctis diebus.

2. Ex quibus verbis tria colligimus. 1. Præparationē ante sacrificium. 2. Ipsum sacrificium. 3. Causam seu finem sacrificii. Præparatio significatur illis verbis: *Sanctificabat illos.* Porro sicut triplex est sacrificium, vt initio dixi, nempe, Legis Naturæ, Legis Mosaicæ, & Legis Gratiæ: sic triplex sanctificatio, quæ præcedit sacrificium. Vna in lege Naturæ, de qua hic sermo est. Altera in lege Mosaica, de qua intelligitur illud 1. Reg 16. 5. *Ad immolandum Domino veni: sanctificamini, & venite mecum, vt immolem. Sanctificauit ergo Isai & filios eius, & vrcauit eos ad sacrificium.* Tertia in lege Gratiæ seu Euangelii, de qua Apostolus 1. Corinth. 11. 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Prima sanctificatio, qualis erat filiorum Iob, fiebat iuxta

iuxta dictamen rectæ rationis. Altera quæ erat Iudæorum, fiebat ex præscripto legis Mosaicæ: Et consistebat in ablutione vestimentorum, & in abstinentia ab immundis, & in abstinentia à mulieribus, vt patet Exodi 19. 10. Leuitic. 22. 4. Et 1. Regum 21. 4. Tertia, quæ est Christianorum, fit ex præscripto Christi, & consistit in diligenti examine conscientiæ, & vera cordis contritione ac munditia, 1. Cor. 11. 28.

3. Sacrificium Iob designatur illis verbis: *Offerebat holocausta pro singulis.* Nempe præmissa sanctificatione. Cum autem habuerit septem filios, & tres filias: quæstio est, an obtulerit totidem holocausta? Aliqui cum Gregorio putant, obtulisse tantum septem pro septem filiis: alii cum Cypriano, decem, pro septem filiis & tribus filiabus. Finis autem, propter quem offerebat, significatur iis verbis: *Ne forte peccauerint filii mei.* Erat ergo sacrificium propitiatorium.

CAPVT

CAPVT VII.

DE AGNO PASCHALI.

1. Hoc sacrificium Agni paschalis à DEO institutum est, paulo ante egressum filiorum Israel ex Ægypto: ac primo celebratum, pridie egressionis ad vesperam: cum mandato, vt postea singulis annis, primo mensæ anni, die 14. mensis ad vesperam, repeteretur. Quod an semper factum sit, postea videbimus. Ad maiorem illius notitiam hæc breuiter examinanda sunt. 1. Qualis debuerit esse Agnus. 2. An pro agno licuerit aliud animal immolare. 3. Quo tempore immolandus fuerit Agnus. 4. quo loco. 5. quo ritu. 6. quinam potuerint ex illo comedere. 7. In quem finem institutum sit hoc sacrificium Agni. 8. quoties celebratum à Iudæis.

2. Est ergo prima quæstio, qualis debuerit esse Agnus? Respondeo. Debuit habere tres conditiones. 1. vt esset masculus. 2. vt anniculus, seu vnius tantum anni. 3. vt sine macula, id est, sanus & integer, non morbi-

morbidus aut vitiosus. Hoc patet ex illo Exodi 12. 3. *Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas: Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus.* Quæ autem maculæ seu vitia arcerent quodcunque animal à sacrificio; explicat Moses Leuit. 22. 21. his verbis: *Homo, qui obtulerit victimam, tam de bobus, quàm de ouibus, immaculatum offeret, vt acceptabile sit: Omnis macula non erit in eo. Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.*

3. Altera quæstio est, an pro agno licuerit aliud animal immolare? Respondeo. Non licuit aliud immolare, nisi hœdum, qui similiter debebat esse masculus, anniculus, & sine macula. Sic enim legimus Exodi 12. 5. *Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis & hœdum.* Obiici potest illud Deute. 16. 2. *Immolabis Phase Domino Deo tuo, de ouibus & de bobus.* Ergo præter agnum & hœdum, licebat etiam bouem aut vitulum immolare. Respondeo. Nomen *Phase*, dupliciter

sumi

sumi solet. Primò proprie ac stricte pro agno paschali, qui immolabatur decimoquarto die mensis primi ad vesperam: Et hoc sensu, non licebat pro agno immolare aliud animal, nisi hœdum, vt dictum est. Secundò, impropriè & latè, pro hostiis pacificis, quæ durante solennitate paschali, offerebantur in diebus azymorum, qui sequebantur vesperam & immolationem agni paschalis. Huiusmodi autem hostiæ poterant sumi etiam ex bobus: Et hoc sensu intelligitur, quod allatum est ex Deuteron. Vide quæ scripta sunt, Num. 28. 16. Vnde patet tam agnum paschalem, quàm cæteras victimas illius solennitatis, vocari *Phase* in scriptura. Hinc facile explicatur illud Ioan. 18 28. *Erat autem mane, & ipsi non introibant in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarēt Pascha.* Vbi per Pascha non intelligitur agnus paschalis, quem Iudæi pridie ad vesperam comederant: sed victimę pacificę, quę sequentibus azymorum diebus comedi solent, nó tamen nisi à mūdis & purificatis.

4. Tertia quęstio est, quo tempore immolādus fuerit Agnus? Resp. Die decimo quarto

quarto mẽsis primi ad veſperam. Sic enim præceperat Devs Exodi. 12.3 *Decima die tollat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas. Et ſeruabitis eum vſque ad quartam decimam diem huius, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.* Hoc præceptum, quoad poſteriorem partem, ſemper ſeruatum eſt. Nam Hebræi, non ſolum in Ægypto ante egreſſionem, ſed etiam poſtea in monte Sinai & alibi, ſolebant immolare agnum paſcalem die decimoquarto menſis primi ad veſperam. Excipio vnum caſum. Nam ſi eo die immundi eſſent, poterat differri vſque ad diem decimumquartum ſequentis menſis: quod aliquando etiam factum eſt. Poſterior pars difficultatem habet. Nam aliqui putant Iudęos nunquam, niſi in Ægypto, iuſſos fuiſſe, quærere agnum die decima, quem poſtea immolarent die decimaquarta ad veſperam; ſed vnicuique liberum fuiſſe, vt quæreret, quo die vellet. Ita Abulenſis in cap. 12. Exodi. quæſt. 4. Ribera lib. 5. de templo cap. 3. & nonulli alii. Et duplex illorum ratio eſt. Vna, quia poſtea, quotieſcunque fit mentio immo-

latio-

lationis agni, nunquam repetitur illa pars præcepti de die decimo, quo debebat quæri agnus, sed solum altera pars de die decimoquarto, quo debebat immolari. Ergo signum est, quod illa pars de die decimo non obligauerit nisi in Ægypto. Altera, quia erant legitimæ causæ, cur in Ægypto debuerint agnum prius quærere & præparare, quam veniret dies Immolationis: quæ tamen causæ postea locum non habuerunt. Erant autem hæ. 1. quia sciebant se post paucos dies egressuros esse ex Ægypto, & ideo erant valde occupati circa ea paranda, quæ ad futuram profectionem putabantur esse necessaria. Ne ergo propter hanc occupationem obliuiscerentur agni Paschalis, iussi sunt tempestiuè illum quærere & præparare. 2 vt tanto plus temporis haberent ad explorandū, an agnus esset talis, qualis ex præscripto Dei requirebatur, nempe anniculus, masculus, sine macula. 3. vt illis diebus, quibus Agnus asseruabatur, ex ipsius aspectu & balatu, facilius cogitarent de futura liberatione ex Ægypto.

5. Neutra ratio videtur conuincere. Non prior, quia etiam postea, quotiescunque fit mentio immolationis Agni, nunquam repetitur illa pars præcepti, quod deberet comedi cum capite, pedibus & intestinis. Et tamen ita fieri oportebat. Nec posterior, quia illæ tres causæ non magnopere vrgent. Imo prima & tertia non cohærent inter se. Nam si in futuram profectionem ita intenti erant Israelitæ, vt periculum esset, ne obliuiscerentur agni paschalis: quid necesse fuit, vt ex aspectu & balatu agni reducerentur in recordationem futuræ profectionis? Secunda nihil efficit. Cur enim in Aegypto indigebant certis diebus ad explorandum, an agnus esset anniculus, masculus, & sine macula: si postea non indigebant? An minus cauti & solertes erant in Aegypto, quam extra Aegyptum? Non video cur id afferamus.

6. Quarta quæstio est, quo loco immolandus fuerit agnus paschalis? Respondeo. Distinguenda sunt quatuor tempora Primum egressionis ex Aegypto. Secundum peregrinationis in deserto. Tertium, ingressus

ingressus in iudæam: Quartum habitationis in Iudæa. Igitur cum adhuc in Aegypto essent Hebræi, singuli patres familias in sua domo iubebantur immolare & comedere agnum, Exodi.12. At tempore peregrinationis, immolarunt & comederunt in deserto Sinai, Num.9.1. Porro in ingressu in Iudæam, post transitum Iordanis, in campestribus Iericcho, Iosue.5.10. Denique tempore habitationis in Iudæa, nusquam licebat id facere, nisi in illo loco vbi esset tabernaculum, iuxta illud Deuter. 16.5. *Non poteris immolare Phase in qualibet vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi: sed in in loco, quem elegerit dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi immolabis Phase vespere ad solis occasum quando egressus es de Ægypto.* Locus autem, in quo habitauit nomen domini fuit varijs temporibus varius: 1. Galgala. 2. Silo. 3. Nobe. 4. Gabaon. 5. Ierusalem ædificato templo Salomonis. Et hæc causa est, cur sæpe in sacris literis fiat mentio eorum, qui tempore Paschali Hierosolymam ascendebant, vt 2. Paralip.30.1. Luc.2 41. & alibi.

& agnus pascalis, sacrificii Eucharistiæ. Sicut ergo in nouo Testamento nemo potest esse particeps sacrificii Eucharistiæ, nisi sit baptizatus: ita in veteri Testamento nemo poterat edere de agno Paschali, nisi esset circuncisus. Sed, an omnes circuncisi poterant? Certum est, immundos non potuisse. Vnde, si qui vel Iudæi, vel alienigenæ circuncisi, eo die, quo ordinarie immolabatur agnus Paschalis, immundi fuissent, debebant prius mundari, & expectare vsque ad diem decimum quartũ sequentis mensis, sicut factum est, Num. 9. 6. & 2. Paralip. 30. 15.

9. Septima quæstio est, in quem finem institutum fuerit hoc sacrificium Agni? Respondeo, In duplicem finem. Primo, in memoriam illius beneficii, quod Iudæi consecuti sunt ea nocte, quæ secuta est immolationem agni pascalis in Ægypto. Tunc enim DEVS percussit omnia primogenita Ægypti, intactis primogenitis Iudæorum: & liberauit Iudæos à seruitute Pharaonis. Secundo, in typum & figuram Christi, qui tanquam agnus innocens immolandus & occidendus erat pro huma-

no genere. De priori fine intelligitur illud Exodi. 12. 14. *Habebitis hunc diem in monumentum, & celebrabitis eam solennem domino in generationibus vestris cultu sempiterno.* Et v. 26. *Et cum dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio? dicetis eis: Victima transitus domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Ægypto, percutiens Ægyptos, & domos nostras liberans.* De posteriori loquitur Apostolus. 1. Corint. 5. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus.* Duo autem spectanda sunt in Agno. 1. immolatio, quæ erat figura Christi in cruce immolandi. 2. Comestio, quæ erat figura Christi in vltima cœna comedendi sub specie panis & vini: Prior figura in his consistit. Primo, sicut per immolationem agni paschalis, & per aspersionem sanguinis eius super postes & liminaria, liberati sunt Israelitæ à captiuitate Pharaonis, & ab Aegypto percutiente: sic per immolationem Christi in cruce, & per effusionem sanguinis illius, liberatum est genus humanum à seruitute peccati & diaboli. Secundo, sicut agnus vespere immolatus est. sic Christus in fine sæculorum mortuus est pro nobis.

Tertio

Tertio, ſicut agnus immolabatur à tota multitudine populi Iſraelitici: ſic Chriſtus morti addictus eſt, clamante tota Iudæorum multitudine, *Crucifige, Crucifige.* Quarto, ſicut agnus erat maſculus, anniculus & ſine macula: ſic Chriſtus in patiendo fortis in flore ætatis, & ſine vllo peccato. Quinto, ſicut os non confringebatur in Agno: ſic Chriſti crura in cruce non ſunt fracta: quam figuram expreſſit Euangeliſta Ioann.19.33. Sexto, ſicut pro agno poterat hœdus ſubrogari: ſic CHRISTVS, tametſi agnus eſſet, tamen inter iniquos, id eſt, inter hœdos reputatus eſt. Et ſicut hœdus ſolet eſſe victima pro peccatis: ſic Chriſtus pro peccatis totius mundi oblatus eſt. Hinc etiam Iacob patriarcha, hœdinis pellibus obuolutus fuit, vt Chriſtum præfiguraret. Poſterior figura conſiſtit in his. Primo, ſicut agnus fuit comeſtus à Iudæis: ſic Chriſtus in Euchariſtia comeditur à Chriſtianis. Secundo, ſicut ille à ſolis Iudæis & circuncisis & in ſola ciuitate Ieruſalem: ita hic à ſolis Chriſtianis & baptizatis, & in ſola Eccleſia. Tertio, ſicut ille aſſatus igne cor-

iuxta dictamen rectæ rationis. Altera quæ erat Iudæorum, fiebat ex præscripto legis Mosaicæ: Et consistebat in ablutione vestimentorum, & in abstinentia ab immundis, & in abstinentia à mulieribus, vt patet Exodi 19. 10. Leuitic. 22. 4. Et 1. Regum 21. 4. Tertia, quæ est Christianorum, fit ex præscripto Christi, & consistit in diligenti examine conscientiæ, & vera cordis contritione ac munditia, 1. Cor. 11. 28.

3. Sacrificium Iob designatur illis verbis: *Offerebat holocausta pro singulis.* Nempe præmissa sanctificatione. Cum autem habuerit septem filios, & tres filias: quæstio est, an obtulerit totidem holocausta? Aliqui cum Gregorio putant, obtulisse tantum septem pro septem filiis: alii cum Cypriano, decem, pro septem filiis & tribus filiabus. Finis autem, propter quem offerebat, significatur iis verbis: *Ne forte peccauerint filii mei.* Erat ergo sacrificium propitiatorium.

CAPVT

CAPVT VII.

DE AGNO PASCHALI.

1. Hoc ſacrificium Agni paſchalis à DEO inſtitutum eſt, paulo ante egreſſum filiorum Iſrael ex Ægypto: ac primo celebratum, pridie egreſſionis ad veſperam: cum mandato, vt poſtea ſingulis annis, primo menſæ anni, die 14. menſis ad veſperam, repeteretur. Quod an ſemper factum ſit, poſtea videbimus. Ad maiorem illius notitiam hæc breuiter examinanda ſunt. 1. Qualis debuerit eſſe Agnus. 2. An pro agno licuerit aliud animal immolare. 3. Quo tempore immolandus fuerit Agnus. 4. quo loco. 5. quo ritu. 6. quinam potuerint ex illo comedere. 7. In quem finem inſtitutum ſit hoc ſacrificium Agni. 8. quoties celebratum à Iudæis.

2. Eſt ergo prima quæſtio, qualis debuerit eſſe Agnus? Reſpondeo. Debuit habere tres conditiones. 1. vt eſſet maſculus. 2. vt anniculus, ſeu vnius tantum anni. 3. vt ſine macula, id eſt, ſanus & integer, non

morbi-

morbidus aut vitiosus. Hoc patet ex illo Exodi 12. 3. *Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas: Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus.* Quæ autem maculæ seu vitia arcerent quodcunque animal à sacrificio; explicat Moses Leuit. 22. 21. his verbis: *Homo, qui obtulerit victimam, tam de bobus, quàm de ouibus, immaculatum offeret, vt acceptabile sit: Omnis macula non erit in eo. Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.*

3. Altera quæstio est, an pro agno licuerit aliud animal immolare? Respondeo: Non licuit aliud immolare, nisi hœdum, qui similiter debebat esse masculus, anniculus, & sine macula. Sic enim legimus Exodi 12. 5. *Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis & hœdum.* Obiici potest illud Deute. 16. 2. *Immolabis Phase Domino Deo tuo, de ouibus & de bobus.* Ergo præter agnum & hœdum, licebat etiam bouem aut vitulum immolare. Respondeo. Nomen *Phase*, dupliciter

sumi

sumi solet. Primò proprie ac strictè pro agno paschali, qui immolabatur decimoquarto die mensis primi ad vesperam: Et hoc sensu, non licebat pro agno immolare aliud animal, nisi hœdum, vt dictum est. Secundò, impropriè & latè, pro hostiis pacificis, quæ durante solennitate paschali, offerebantur in diebus azymorum, qui sequebantur vesperam & immolationem agni paschalis. Huiusmodi autem hostiæ poterant sumi etiam ex bobus: Et hoc sensu intelligitur, quod allatum est ex Deuteron. Vide quæ scripta sunt, Num. 28. 16. Vnde patet tam agnum paschalem, quàm cæteras victimas illius solennitatis, vocari *Phase* in scriptura. Hinc facile explicatur illud Ioan. 18 28. *Erat autem mane, & ipsi non introibant in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarẽt Pascha.* Vbi per Pascha non intelligitur agnus paschalis, quem Iudæi pridie ad vesperam comederant: sed victimę pacificę, quę sequentibus azymorum diebus comedi solent, nõ tamen nisi à mũdis & purificatis.

4. Tertia quęstio est, quo tempore immolãdus fuerit Agnus? Resp. Die decimo

quarto

quarto mẽsis primi ad vesperam. Sic enim præceperat Devs Exodi. 12.3 *Decima die tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas. Et seruabitis eum vsque ad quartam decimam diem huius, immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israel ad vesperam.* Hoc præceptum, quoad posteriorem partem, semper seruatum est. Nam Hebræi, non solum in Ægypto ante egressionem, sed etiam postea in monte Sinai & alibi, solebant immolare agnum pascalem die decimoquarto mensis primi ad vesperam. Excipio vnum casum. Nam si eo die immundi essent, poterat differri vsque ad diem decimumquartum sequentis mensis: quod aliquando etiam factum est. Posterior pars difficultatem habet. Nam aliqui putant Iudęos nunquam, nisi in Ægypto, iussos fuisse, quærere agnum die decima, quem postea immolarent die decimaquarta ad vesperam: sed vnicuique liberum fuisse, vt quæreret, quo die vellet. Ita Abulensis in cap. 12. Exodi. quæst. 4. Ribera lib. 5. de templo cap. 3. & nonulli alii. Et duplex illorum ratio est. Vna, quia postea, quotiescunque fit mentio immolatio-

lationis agni, nunquam repetitur illa pars præcepti de die decimo, quo debebat quæri agnus, ſed ſolum altera pars de die decimoquarto, quo debebat immolari. Ergo ſignum eſt, quod illa pars de die decimo non obligauerit niſi in Ægypto. Altera, quia erant legitimæ cauſæ, cur in Ægypto debuerint agnum prius quærere & præparare, quam veniret dies Immolationis: quæ tamen cauſæ poſtea locum non habuerunt. Erant autem hæ. 1. quia ſciebant ſe poſt paucos dies egreſſuros eſſe ex Ægypto, & ideo erant valde occupati circa ea paranda, quæ ad futuram profectionem putabantur eſſe neceſſaria. Ne ergo propter hanc occupationem obliuiſcerentur agni Paſchalis, iuſſi ſunt tempeſtiuè illum quærere & præparare. 2 vt tanto plus temporis haberent ad explorandũ, an agnus eſſet talis, qualis ex præſcripto Dei requirebatur, nempe anniculus, maſculus, ſine macula. 3. vt illis diebus, quibus Agnus aſſeruabatur, ex ipſius aſpectu & balatu, facilius cogitarent de futura liberatione ex Ægypto.

5. Neutra ratio videtur conuincere. Non prior, quia etiam postea, quotiescunque fit mentio immolationis Agni, nunquam repetitur illa pars præcepti, quod deberet comedi cum capite, pedibus & intestinis. Et tamen ita fieri oportebat. Nec posterior, quia illæ tres causæ non magnopere vrgent. Imo prima & tertia non cohærent inter se. Nam si in futuram profectionem ita intenti erant Israelitæ, vt periculum esset, ne obliuiscerentur agni paschalis: quid necesse fuit, vt ex aspectu & balatu agni reducerentur in recordationem futuræ profectionis? Secunda nihil efficit. Cur enim in Aegypto indigebant certis diebus ad explorandum, an agnus esset anniculus, masculus, & sine macula: si postea non indigebant? An minus cauti & solertes erant in Aegypto, quam extra Aegyptum? Non video cur id afferamus.

6. Quarta quæstio est, quo loco immolandus fuerit agnus paschalis? Respondeo. Distinguenda sunt quatuor tempora Primum egressionis ex Aegypto.. Secundum peregrinationis in deserto. Tertium, ingressus

ingressus in iudæam: Quartum habitationis in Iudæa. Igitur cum adhuc in Aegypto essent Hebræi, singuli patres familias in sua domo iubebantur immolare & comedere agnum, Exodi.12. At tempore peregrinationis, immolarunt & comederunt in deserto Sinai, Num.9.1. Porro in ingressu in Iudæam, post transitum Iordanis, in campestribus Ierіccho, Iosue.5.10. Denique tempore habitationis in Iudæa, nusquam licebat id facere, nisi in illo loco vbi esset tabernaculum, iuxta illud Deuter. 16. 5. *Non poteris immolare Phase in qualibet vrbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi: sed in in loco, quem elegerit dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi immolabis Phase vespere ad solis occasum quando egressus es de Ægypto.* Locus autem, in quo habitauit nomen domini fuit varijs temporibus varius. 1. Galgala. 2. Silo. 3. Nobe. 4. Gabaon. 5. Ierusalem ædificato templo Salomonis. Et hæc causa est, cur sæpe in sacris literis fiat mentio eorum, qui tempore Paschali Hierosolymam ascendebant, vt. 2. Paralip. 30. 1. Luc. 2 41. & alibi.

& agnus pascalis, sacrificii Eucharistiæ. Sicut ergo in nouo Testamento nemo potest esse particeps sacrificii Eucharistiæ, nisi sit baptizatus: ita in veteri Testamento nemo poterat edere de agno Paschali, nisi esset circuncisus. Sed, an omnes circuncisi poterant? Certum est, immundos non potuisse. Vnde, si qui vel Iudæi, vel alienigenæ circuncisi, eo die, quo ordinarie immolabatur agnus Paschalis, immundi fuissent, debebant prius mundari, & expectare vsque ad diem decimum quartũ sequentis mensis, sicut factum est, Num. 9. 6. & 2. Paralip. 30. 15.

9. Septima quæstio est, in quem finem institutum fuerit hoc sacrificium Agni? Respondeo, In duplicem finem. Primo, in memoriam illius beneficii, quod Iudæi consecuti sunt ea nocte, quæ secuta est immolationem agni pascalis in Ægypto. Tunc enim DEVS percussit omnia primogenita Ægypti, intactis primogenitis Iudæorum: & liberauit Iudæos à seruitute Pharaonis. Secundo, in typum & figuram Christi, qui tanquam agnus innocens immolandus & occidendus erat pro huma-

Tertio, ſicut agnus immolabatur à tota multitudine populi Iſraelitici: ſic Chriſtus morti addictus eſt, clamante tota Iudæorum multitudine, *Crucifige, Crucifige.* Quarto, ſicut agnus erat maſculus, anniculus & ſine macula: ſic Chriſtus in patiendo fortis in flore ætatis, & ſine vllo peccato. Quinto, ſicut os non confringebatur in Agno: ſic Chriſti crura in cruce non ſunt fracta: quam figuram expreſſit Euangeliſta Ioann.19.33. Sexto, ſicut pro agno poterat hœdus ſubrogari: ſic CHRISTVS, tametſi agnus eſſet, tamen inter iniquos, id eſt, inter hœdos reputatus eſt. Et ſicut hœdus ſolet eſſe victima pro peccatis: ſic Chriſtus pro peccatis totius mundi oblatus eſt. Hinc etiam Iacob patriarcha, hœdinis pellibus obuolutus fuit, vt Chriſtum præfiguraret. Poſterior figura conſiſtit in his. Primo, ſicut agnus fuit comeſtus à Iudæis: ſic Chriſtus in Euchariſtia comeditur à Chriſtianis. Secundo, ſicut ille à ſolis Iudæis & circunciſis & in ſola ciuitate Ieruſalem: ita hic à ſolis Chriſtianis & baptizatis, & in ſola Eccleſia. Tertio, ſicut ille aſſatus igne cor-

porali: ita hic afflatus igne charitatis. Quarto, sicut ille cum azymis panibus & lactucis agrestibus: ita hic cum magna puritate & dolore de peccatis. Quinto, sicut ille cum capite, pedibus, & intestinis: ita hic cum diuinitate & humanitate, latente sub specie panis & vini. Denique sicut ille à Iudæis succinctis & peregrinantibus ad terram promissionis: ita hic à Christianis, properantibus ad cœlestem patriam.

10. Octaua quæstio est, quoties à Iudæis celebratum sit Pascha? Respondeo. Constat ex scriptura, & sæpe celebratum, & sæpe omissum esse. Ac primo celebratum est in egressu ex Ægypto, Exodi 12. 28. Secundo, in deserto Sinai, anno secundo egressionis, Num. 9. 1. Tertio in campestribus Iericho, Iosue 5. 10. Quarto in Ierusalem sub Ezechia Rege. 2. Paralip. 30. 1. Quinto, in Ierusalem sub Iosia rege 4. Reg. 23. 21. & 2. Paralip. 35. 1. Sexto, post reditũ ex captiuitate Babylonica in Ierusalem, 1. Esdræ. 6. 19. Septimo, tempore Christi & Apostolorum, Matt. 26. 17. Omissum autem est primo, toto tempore peregrinationis, exceptis duobus primis annis. Nam

primo

primo anno celebratum eſt in Ægypto: ſecundo in deſerto ſinai, vt dictum eſt. Ab eo tempore, per 38. annos, vſque ad tranſitum Iordanis; omiſſum eſt. Non enim Iudæi, qui tranſibant Iordanem, erant circuncisi, ac proinde non poterant celebrare Paſcha. Vnde Ioſue, cum vellet poſt tranſitum Iordanis in Galgala, ſeu in campeſtribus Iericho, renouare immolationẽ agni: prius mandauit omnes circuncidi, Ioſue 5. 2. Deinde tempore Regum, ſæpe omiſſum eſt. Vnde Ezechias & Ioſias hortati ſunt populum, vt omnes venirent Hieroſolymam, & ibi iuxta legem celebrarent Phaſe. 4 Reg. 13. 21. & 2. Paralyp. 30. 1. Denique intermiſſum eſt tempore captiuitatis Babylonicæ. Vnde poſt captiuitatem, cum Iudæi rediiſſent Ieroſolymam, cœperunt iterum immolare, vt patet 1. Eſdræ 6. 19. Atque hæc ex ſcripturis dicta ſufficiant.

CAPVT VIII.

AN IN SVPRADICTIS SACRIFICIIS opus fuerit Sacerdote.

1. Omnino opus fuit. Nam generatim loquendo, ſacrificium & ſacerdotium ita connexa ſunt, vt ſacrificium ab alio, quam à ſacerdote, legitimè offerri non poſſit. Hoc ſignificat Apoſtolus Hebr. 5.1. cum ait: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia.* Et ratio eſt, quia ſacrificium eſt præſtantiſſimus cultus externus, quo Deus ac hominibus colitur: Ergo æquum eſt, vt non quiuis de populo, ſed aliquis ſelectus, & ad hoc peculiariter deputatus, tam ſuo quam aliorum nomine, ſacrificium offerat. Et hoc eſt quod ait Apoſtolus: *aſſumptus ex hominibus*, id eſt, ſpeciatim electus ac deputatus, *pro hominibus conſtituitur: vt offerat ſacrificia.* Hinc Ozias Rex, cum electus et aſſumptus non eſſet ad ſacrificandum, & tamen ſacrificantis officium vſurparet,

à Deo

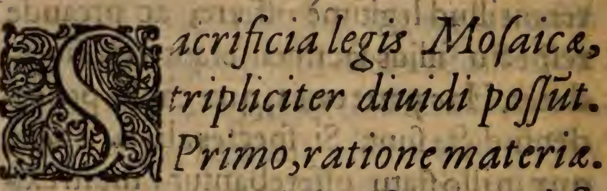
à Deo punitus est, 2. paralip. 26.18. Et Saul eandem ob causam à Deo reiectus & regno priuatus est, 1. Reg. 13.13.

2. At quinam in statu legis naturæ fuerunt sacerdotes? Si spectes sacrificium Agni Paschalis, omnes Patresfamilias poterant illud legitimè offerre; ac proinde respectu illius sacrificii erant veri sacerdotes. Hoc patet ex iis, quæ capite præcedenti dicta sunt. Si spectes alia sacrificia, quæ in illo statu offerebantur, multi existimant, à Primogenitis, tanquam ordinariis sacerdotibus, offerri consueuisse. Quod tamen nolim ita generatim accipi, quasi soli primogeniti officio sacerdotali functi sint. Etiam alios, qui primogeniti non erant, aliquando functos esse constat, vt Abelem & Abrahamum. Igitur hæc regula seruanda est, aut primogenitos, aut patresfamilias, aut eos etiam, qui peculiari Dei instinctu, ad hoc deputati erant solitos fuisse sacrificium offerre.

LIBER

LIBER SECVNDVS,

DE SACRIFICIIS MOSAICIS.

Sacrificia legis Mosaicæ, tripliciter diuidi possũt. Primo, ratione materiæ. Secundo, ratione formæ & finis. Tertio, ratione temporis. Ratione materiæ, diuiduntur in victimas, immolationes & libamenta, Ratione formæ ac finis, in holocausta, hostias pacificas, & hostias pro peccato. Ratione temporis, in iuge sacrificium, quod quotidie: & in alia sacrificia, quæ in certis solennitatibus offerebantur. De his hoc ordine dicendum est,

1. De victimis, immolationibus & libaminibus.
2. De holocaustis, hostiis pacificis, & hostiis pro peccato.
3. De iugi sacrificio.
4. De aliis aliarum solennitatum sacrificiis.
5. Addam aliquid de igne, quo vtebantur sacerdotes in sacrificiis.

CAPVT I.

DE VICTIMIS, IMMOLATIONIBVS, & libamentis.

1. Igitur ratione materiæ, triplicia erant sacrificia Mosaica. 1. Victimæ seu hostiæ. 2. Immolationes. 3. Libamenta. Erat enim triplex materia à Deo designata, quæ in Iudæorum sacrificiis offerri poterat ac debebat. Primo, animalia, vt oues, capræ, hœdi, boues, vituli, columbæ, passeres, turtures. Secundo, Fructus terræ, vt panis, simila, sal, thus, manipulus spicarum virentium, & triticum. Tertio, Liquores, vt sanguis, vinum, oleum, aqua. Nec aliquid his amplius. Cum ergo fiebat sacrificium ex animalibus, vocabatur *hostia* seu *victima:*

id factum sit: de quibus videri potest D. Thomas in 1.2.quæst.102.& 103.

CAPVT I.

DE HOLOCAVSTO, SACRIFICIO PRO peccato, & hostia pacifica.

1. Ratione formæ ac finis, erat etiam triplex sacrificium in lege Mosaica. 1. Holocaustum. 2. Sacrificium pro peccato. 3. Hostia pacifica. Vide D. Thomam 1.2. quæst. 102. artic. 2. ad 8.

2. Holocaustum erat sacrificium perfectissimum, quia in eo tota res oblata cóburebatur, & in fumum resoluta, sursum ad Deum ascendebat, ita vt nihil inde cederet in vsum humanum: Per hoc enim perfectissimè significabatur, omnia esse ipsius Dei, & omnia ad ipsius honorem referenda. Et in hunc finem erat potissimum institutum hoc genus sacrificii: tametsi interdum etiam pro peccato populi & Sacerdotum offerri poterat.

3. Sacrificium pro peccato, partim cremabatur, partī cedebat in vsū sacerdotū, qui in

qui in atrio templi ex eo vescebantur. Per hoc significabatur (vt notat D. Thomas) quod expiatio peccatorum fiat quidē à Deo, sed p ministerium sacerdotum. Solet autem offerri, pro peccatis quibusdam externis, & pro peccatis commissis per ignorantiam vel negligentiam circa ceremonias legis, Leuit. 4. & 5. Item pro peccato furti, periurii, calumniæ, Leuit. 6 & 7. Porro sicut diuersa erant peccata, & diuersæ personæ, quæ peccabant: ita etiam diuersa erant sacrificia pro peccato. Aliud enim offerebatur pro periurio, aliud pro aliis peccatis. Similiter, aliud pro Pontifice, aliud pro Rege, aliud pro Synagoga, aliud pro priuatis hominibus.

4. Hostia pacifica poterat ex duplici titulo offerri. 1. In gratiarum actionem pro beneficiis à Deo acceptis. 2. Ad noua beneficia à Deo impetranda. Diuidebatur autem in tres partes: quarum vna comburebatur ad honorem Dei: altera cedebat in vsum Sacerdotum: tertia in vsum offerentium. Per hoc significabatur, quod salus hominis procedat à Deo, per directionem Sacerdotum, & coopera-

operationem illius; qui saluatur.

5. Ab hac diuisione, quæ iam explicata est, parum differt illa; qua sacrificium diuiditur in Latreuticum; Eucharisticum, Impetratorium, & Propitiatorium. *Latreuticum* dicitur, quod solum fit ad Deum colendum; testando eius principatum; & nostram seruitutem seu subiectionem. Hoc potissimum fit holocausto. *Eucharisticum* dicitur, quod fit in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis. *Impetratorium*, pro beneficiis accipiendis. Vtrumque in Veteri lege dicebatur hostia pacifica. *Propitiatorium* est, quod offertur pro peccatis, & pro peccatorum pœnis ac flagellis auertendis. Hoc idem est, quod sacrificum pro peccato.

6. Adhuc tria notanda sunt ex D. Thoma, quæst. 102. art. 3. ad 8. & 10. Vnum est, quod si conferamus hæc sacrificia Mosaica inter se, ratione sanctitatis & præstantiæ: primum locum obtineat Holocaustum: Secundum, Hostia pro peccato: Tertium, Hostia pacifica pro beneficio accepto: Quartum, Hostia pacifica pro beneficio accipiendo. Ratio est, quia hæc

ſacrificia inſtituta ſunt ad cultum & honorem Dei: Ergo quo maior vel minor eſt obligatio colendi Deum, eo maior vel minor dignitas eſt ſacrificii, quo illum colimus. Obligamur autẽ hoc ordine. 1. Propter infinitam ipſius maieſtatem. 2. Propter offenſam in ipſum cõmiſſam. 3. Propter accepta beneficia. 4 Propter ſperata beneficia. Ergo iuxta hunc ordinem, Primo loco cenſeri debet Holocauſtum: Secundo, hoſtia pro peccato: Tertio, Hoſtia pacifica pro beneficio accepto: Quarto, Hoſtia pacifica pro beneficio accipiendo Idem ordo dignitatis colligi poteſt ex parte ipſius ſacrificii. Nam holocauſtũ totũ comburebatur in honorem Dei, cætera non item. Ergo ex hac parte cæteris erat præſtantius. Hoſtia pro peccato partim cremabatur ad honorem Dei, partim comedebatur: ſed à ſolis ſacerdotibus, non à populo, & in ſolo atrio, nõ alibi: & ipſo die ſacrificii, non alio. Hoſtia pacifica pro beneficio accepto, partim cremabatur ad honorem Dei in quo erat par Hoſtiæ pro peccato: partim comedebatur, non tamen à ſolis Sacerdotibus, ſed etiam à popu-

populo: nec in ſolo atrio, ſed vbique in Ieruſalem: & in hoc erat inferior. Hoſtia pacifica pro impetrando beneficio, poterat comedi, non ſolum à populo, & extra atrium; ſed etiam extra diem ſacrificii. Poterat enim conſeruari in ſequentem diem, & in hoc erat infra ſanctitatem Hoſtiæ pro beneficio accepto.

7. Alterum eſt, quod tametſi carnes victimarum ſæpè venirent in vſum Sacerdotum & populi, vt iam dictum eſt: nunquam tamen ſanguis, aut adeps. Nam ſanguis effundebatur ad crepidinem altaris in honorem DEI: adeps verò adurebatur igne. Huius rei varias aſſignat cauſas Diuus Thomas. Duæ videntur eſſe præcipuæ. Vna, vt Iudæi haberent typum ſeu figuram futuræ effuſionis ſanguinis CHRISTI in ara crucis, & feruentis illius charitatis, qua ſe obtulit DEO pro nobis. Altera, vt hac ratione diſcernerentur ab idololatris, qui comedebant adipes, & bibebant de ſanguine victimarum, vt colligitur ex illo Deuteron. 32. 37, *Vbi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? de quorũ victimis*

comedebant adipes, & bibebant vinum libaminũ. Quanquam iam multo ante, etiam in lege Naturæ, prohibitum erat fidelibus, vt non ſumerent ſanguinem animalium, ne quidem extra ſacrificium, vt patet, Gen. 9. 4. *Carnem cum ſanguine nõ comedetis.* Quod etiam multo poſt ab Apoſtolis fuit renouatum in Concilio Apoſtolorum, Act. 15. 29. *vt abſtineatis ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato.*

8. Tertium eſt, quod tametſi pro diuerſitate peccatorum, diuerſa fuerint inſtituta ſacrificia, vt etiam dictum eſt: non tamen ſeruabatur illa proportio, vt quo maius eſſet peccatum, eo præſtantior eſſet res oblata in ſacrificio: ſed contra potius, quo maius eſſet peccatum, eo vilior ſpecies animalis offerebatur, vt ex Rabbi Moſe notauit D. Thomas. Nam capra, quod eſt viliſſimum animal, offerebatur pro idololatria; quod eſt grauiſſimum peccatum. Pro ignorantia verò Sacerdotis, offerebatur vitulus, pro negligentia principis, Hircus, Leuit. 4. & ſequentibus.

CA-

CAPVT III.

DE IVGI SACRIFICIO, QVOD *quotidie offerebatur.*

1. IVdæi ex præcepto diuino, iubebantur quotidie offerre duos agnos anniculos & immaculatos in holocaustum: alterum mane, & alterum vespere: Et cũ iis similam conspersam oleo, & vinum pro libamine. Hæc autem oblatio vocabatur iuge sacrificium, vel holocaustum sempiternum, quia quotidie fiebat, & nunquam intermittebatur. Sic enim legimus Exodi 29.38. *Hoc est, quod facies in altari: agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, vnum agnum mane, & alterum vespere, decimam partem similæ conspersæ oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem hin, & vinum ad libandum eiusdem mensuræ in agno vno. Alterum verò agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutinæ oblationis, & iuxta ea, quæ diximus, in odorem suauitatis. Sacrificium est Domino oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, vbi constituam, vt loquar ad te.* Et Num. 28.3.

Hæc sunt sacrificia, quæ offerre debetis. Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum: vnum offeretis mane, & alterum ad vesperum.

2. Hoc iuge sacrificium veteris Testamenti, fuit figura sacrificii Missæ in nouo Testamento. Primo, ratione rei oblatæ. Nam sicut in illo offerebatur agnus immaculatus: ita in hoc offertur Christus, qui est agnus sine macula, Ioan. 1. 29. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Secundo, ratione loci. Sicut ille offerebatur in tabernaculo, ita hic in Ecclesia. Tertio, ratione durationis. Sicut ille offerebatur quotidie, ita Christus offertur quotidie. Vnde etiam apud Daniel. cap. 12. 11. vocatur iuge sacrificium. Quartò, ratione determinationis temporis. Sicut ille offerebatur mane & vespere, ita Christus à principio mundi vsque ad finem, Apoc. 13. 8. *Agnus, qui occisus est ab origine mundi:* non quidem reipsa, sed per energiam. Quintò, ratione adiuncti. Sicut ille offerebatur cum simila & vino: ita Christus quotidie offertur sub specie panis & vini.

CA-

CAPVT IV.

DE ALIIS ALIARVM SOLENnitatum ſacrificiis.

1. PRæter iuge ſacrificium, quod quotidie offerebatur, erant alia ſacrificia, quæ in certis anni ſolennitatibus offerri debebant ex præſcripto leg s. Prius ergo dicam de ſolennitatibus. Tum de earum ſacrificiis. Erãt autem octo ſolennitates apud Iudæos. 1. Sabbatum in memoriam creationis mundi. 2. Neomenia, ſeu initium menſis Lunaris, pro beneficio diuinæ gubernationis. Nam in principio menſis Lunaris, ſeu in Nouilunio, magis apparet diuina gubernatio in hiſce inferioribus, quia tunc eſt magna mixtorum corporum mutatio. 3. Paſcha in memoriam liberationis Iudęorum. Cui annexa erat ſolennitas azymorum, quæ poſtridie Paſchæ incipiebat in memoriam egreſſionis ex Ægypto. 4. Pẽtecoſte, ſeu ſolennitas hebdomadarũ, in memoriam legis datę in monte Sinai. Lex enim data eſt

quinquagesimo die, seu post expletionem septem hebdomadarum à festo Paschæ. 5. Festum Tubarum, in memoriam Isaac liberati. Cum enim Abraham vellet illum immolare, inuenit arietem inter vepres hærentem cornibus, quem ipsius loco immolauit. Hebręi, vt illius facti memoriam retinerent, soliti erant tubis corneis clangere: ideoq; festum tubarum, vel festum cornu appellatum est. 6. Festum Expiationis, in memoriam illius beneficii, quo Deus, ad intercessionem Mosis, propitiatus est peccato populi, vitulum adorantis. 7. Scenopegia, seu festum Tabernaculorum, in memoriam illius beneficii, quo Deus voluit Iudæos habitare in Tabernaculis, cum egressi ex Ægypto, versarentur in solitudine. Hoc festum fuit solenne apud Iudæos. Tunc enim, sicut & in festo Paschæ & Pentecostes, omnes masculini sexus iubebantur venire in Ierusalem; iuxta illud Deut. 16. 16. *Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei sui in loco, quem elegerit: in solennitate azymorum, in solennitate hebdomadarum, & in solennitate taber-*

tabernaculorum. 8. Festum Cœtus atque Collectæ, in quo (vt notat D. Thomas in 1. 2. q. 102. art. 4. ad 10.) colligebantur à populo ea, quæ erant necessaria ad expensas diuini cultus, & significabatur adunatio populi, & pax præstita in terra promissionis.

2. Vbi obiter notandum est, quatuor posteriora festa, id est, festum tubarum, expiationis, tabernaculorum, & cætus, incidisse in mensem septimum anni. Nam sicut dies septimus, ita mensis septimus, & similiter annus septimus apud Iudæos erat in honore. Et quidem primus dies septimi mensis habebat duo festa, alterum Neomeniæ, quod erat illi commune cum aliis mensibus: alterum tubarum, quod erat illi peculiare. Decimo die erat festum Expiationis: decimoquinto incipiebat Scenopegia, seu festum Tabernaculorũ, & durabat per septem dies sequentes. Vigesimo secundo die, erat festum cætus atque Collectæ.

3. Hæc sufficiant de festis. Nunc de sacrificiis dicendum est. Ac primò, Sacrificium Sabbati, describitur Num. 28. 9. his verbis:

verbis: *Die autem Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio, & liba quæ rite funduntur per singula Sabbata in holocaustum sempiternum.*

4. Sacrificium Neomeniæ, ibidem, v. 11. *In Calendis autem offeretis holocaustum Domino vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos septem immaculatos, & tres decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio per singulos vitulos: & duas decimas similæ oleo conspersæ per singulos arietes: & decimam decimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos. Holocaustum suauissimi odoris atque incensi est Domino. Libamenta autem vini, quæ per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt. Media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. Hoc erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt. Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis.*

5. Sacrificium Paschæ & azymorum, ibidem, vers. 16. *Mense autem primo, quartadecima die mensis, Phase Domini erit, & quintadecima die solennitas. Septem diebus vescentur azymis. Quarum dies prima venerabilis & sancta*

ſanctaerit: omne opus ſeruile non facietis in ea, offeretiſque incenſum holocauſtum Domino, vitulos de armento duos, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos ſeptem: & ſacrificia ſingulorum ex ſimila, quæ conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos vitulos, & duas decimas per arietem, & decimam decimæ per agnos ſingulos, id eſt, per ſeptem agnos. Et hircum pro peccato vnum, vt expietur pro vobis, præter holocauſtum matutinum, quod ſemper offeretis. Ita facietis per ſingulos dies ſeptem dierum in fomitem ignis, & in odorem ſuauiſſimum Domino, qui ſurget de holocauſto, & de libationibus ſingulorum, &c.

Nota, hoc loco, non tam deſcribi ſacrificium paſchæ, ſeu Agni paſchalis, de quo ſupra ſatis actum eſt, quam dierum azymorum, qui proximè ſequuntur diem paſchæ.

6. Sacrificium Pentecoſtes, Leuit. 23. 15: *Numerabitis ergo ſeptem hebdomadas plenas, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium nouum Domino ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini. Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de ar-*

de armento vnum, & arietes duos, & erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suauissimum Domino. Facietis & hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. Cumque eleuauerit eos Sacerdos, cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in vsum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum.

7. Sacrificium festi Tubarum, Leu. 23. 24. *Mense septimo, prima die mensis, erit vobis Sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & offeretis holocaustum Domino.* Quale autem debeat esse hoc holocaustum, disertè explicatur, Num. 29. 1. *Mensis septimi prima dies venerabilis & sancta erit vobis. Omne opus seruile non facietis in ea, quia dies clangoris est & tubarum. Offeretisq; holocaustum in odorem suauissimum Domino, vitulum de armento vnum, arietem vnum, & agnos anniculos immaculatos septem: & in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, vnam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem. Et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi, præter holocaustum Calendarum cum sacrificiis suis, & holocaustum sempiternum cum libationibus solitis.*

litis. Vbi nota, in festo Tubarum, tria fuisse sacrificia offerenda. Vnum ratione festi Tubarum, Alterum, ratione Neomeniæ. Tertium, iuge sacrificium, quod quotidie offerebatur. Et hoc significat Scriptura, cum dicit, *præter holocaustum calendarum, & holocaustum sempiternum*: quasi dicat, præter illa duo sacrificia, offeretis etiam illud tertium, quod iam præscripsi.

8. Sacrificium festi Expiationis, Leuit. 23.27. *Decimo die mensis septimi, dies Expiationum erit celeberrimus, & vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino.* Hoc holocaustum describitur Numer. 29.7. his verbis: *Decima dies mensis septimi erit vobis sancta, offeretisque holocaustum Domino, vitulum de armento vnum, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos septem: Et in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, decimam decimæ per agnos singulos, qui sunt simul agni septem: Et hircum pro peccato, absque his, quæ offerri pro delicto solent in expiationem, & holocaustum sempiternum, cum sacrificio & libaminibus eorum.*

rum. Vbi iterum nota, præter hircum pro peccato, debuiſſe offerri, primo, vitulum, cuius ſanguis inferebatur in ſanctuarium: ſecundo, hircum alium, ſuper quem Sacerdos confitebatur peccata populi, & ſic emittebatur in deſertum, Leuit. 16. Tertio, iuge ſacrificium. Vide Lyranum in cap. 19. Numerorum.

9. Sacrificium Scenopegiæ, ſeu Tabernaculorum, Leuit. 23. 34. *A quintodecimo die menſis ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino. Septem diebus offeretis holocauſta Domino.* Hæc holocauſta ſeptem dierum ſigillatim exprimuntur. Numer. 29. 13. his verbis: *Primo die offeretis vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: & in libamentis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, duas decimas arietibus duobus, & decimam decimæ agnis ſingulis: Et hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, & ſacrificio & libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, &c. Die tertio, vitulos vndecim, &c.* Et ſic deinceps. Hoc ſolũ aduerte, quod illis ſeptem diebus, omnia ſacrificia ſint eadem, excepto nume-

numero vitulorum. Nam primo die offerebantur tredecim vituli: ſecundo, duodecim: tertio, vndecim: quarto, decem: quinto, nouem: ſexto, octo: ſeptimo, ſeptem. Singulis autem diebus, duo arietes, quatuordecim agni, hircus pro peccato, & iuge ſacrificium.

10. Sacrificiũ Cætus atq; Collectæ, quod tranſactis ſeptem diebus Tabernaculorũ, celebrabatur octauo die, deſcribitur, Leu. 23.36. *Dies quoq; octauus erit celeberrimus, & offeretis holocauſtũ Domino: Eſt enim Cætus atq; Collecta.* Et Num. 29.35. *Die octauo, offeretis vitulum vnum, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos ſeptem: ſacrificiaq; & libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis: Et hircum pro peccato, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & libamine.* Sequitur communis clauſula: *Hæc offeretis Domino in ſolennitatibus veſtris: præter vota & oblationes ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in hoſtiis pacificis.* Vnde cõſtat, generatim loquendo, duplicia fuiſſe ſacrificia: quædam neceſſaria ex præſcripto legis: alia ſpõtanea ex arbitrio & deuotione offerentium. De prioribus quæ fiebant in ſolennitatibus, dictum eſt hactenus. De

poſte-

posterioribus nihil necesse dicere in particulari, quia parum ad nostrum institutum.

CAPVT V.

DE IGNE, QVO VTEBANTVR Sacerdotes in Sacrificiis.

1. Quinque certa sunt ex Scripturis. Primum est, ignem quendam à DEO cœlitus datum esse, qui consumpsit primum sacrificium, quod obtulit Aaron in deserto, postquam Sacerdos à Mose consecratus est, quod contigit anno secundo egressionis filiorum Israel ex Ægypto. Sic enim legimus Leuit. 9. 24. *Apparuit gloria Domini omni multitudini: Et ecce egressus ignis à Domino, deuorauit holocaustum, & adipes, qui erant super altaria. Quod cum vidissent turbæ, laudauerunt Dominum, ruentes in facies suas.*

2. Alterum est, hunc ignem debuisse perpetuo nutriri & conseruari à Sacerdotibus, ne vnquam in altari deficeret. Leu. *6. 12.*

6.12. *Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subijciens ligna mane per singulos dies.* Et infra: *Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.*

3. Tertium est, non alio, quam isto igne potuisse vti Sacerdotes d sacrificia. Hoc inde constat, quia Nabad & Abiu, filii Aaronis, à Deo puniti sunt, quod alieno igne vsi essent. Leuit. 10. 1. *Arreptisque Nabad & Abiu filii Aaron, thuribulis, posuerunt ignem, & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. Egressusque ignis à Domino, deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino.* Vide D. Augustinum in quæstionibus super Leuiticum, q. 31.

4. Quartum est, hunc ignem à secundo anno egressionis ex Ægypto, quo cælitus à Deo datus est, perpetuo conseruatum fuisse in altari Tabernaculi, vsque ad tempus captiuitatis Babylonicæ, quo & templum incensum est, & Iudæi in Babylonem abducti sunt. Tunc enim in quodã puteo à Sacerdotibus abscõsus est. 2. Machab. 1. 19. *Cum in Persidem ducerentur Patres nostri, Sacerdotes, qui tunc cul-*

tores Dei erant, acceptum ignem de altari, occultè absconderunt in valle, vbi erat puteus altus & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita vt omnibus ignotus esset locus. Hinc sequitur, ignem illum, in toto tempore, quod præcessit captiuitatem, toties mutasse locum, quoties tabernaculum cum altari de loco in locum translatum est. Fuit ergo per 39. annos in solitudine. Postea cum Filii Israel, transito Iordane, venissent in terram promissionis, fuit successiuè in variis locis. 1. in Galgala. 2. in Silo. 3. in Nobe. 4 in Gabaon. 5. in Ierusalem, ædificato iam Salomonis templo. Ibique mansit vsque ad captiuitatem, vt dictum est.

5. Quintum est, eundem ignem, post solutam captiuitatem, iubente Nehemia, quæsitũ fuisse à nepotibus eorum Sacerdotum, qui illum in puteo absconderant, nec tamen inuentum: sed pro eo repertam fuisse aquam crassam, quæ, oblato sacrificio, diuinitus in ignem conuersa est. 2. Machab. 1. 20. *Cum autem præterijssent anni multi, & placuit Deo, vt mitteretur Nehemias à Rege Persidis, nepotes sacerdotum illorum, qui ascenderant, misit ad requirendum*

rendum ignem: &, sicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam. Et iussit eos haurire & adferre sibi: & sacrificia, quæ imposita erant, sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ erant superposita. Vtque hoc factum est, & tempus adfuit, quo Sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. Porro, diem illum, quo ignis hic diuinitus accensus est, habuerunt Iudæi pro solennitate, & deinceps *festum* seu *dies dati ignis apellata est*. Et postea in secundo Templo, eodem igne vsi sunt in sacrificiis.

6. Porro in hoc igne, de quo hactenus dictum est, tria spectanda sunt, quæ mysterium habent. 1. quod sit à Deo datus. 2. quod illo solo, & non alio licuerit vti in sacrificiis. 3. quod cum periisset, ex aqua crassa, per ministerium Sacerdotum, non sine magno miraculo, recuperatus sit. Hæc, inquam, tria mysterium habent. Ex primo discimus, ignem illum, quo nos in nouo Testamento perficimus sacrificium, cœlestem

esse; nec alium, quam ignem diuinæ charitatis. Ex secundo, nullum sacrificium Deo gratum esse sine hoc igne charitatis. 1. Corinth. 13. 3. *Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Ex tertio, hunc ignem charitatis aliquando in nobis perire per peccatum mortale, quod habet se instar aquæ crassæ: sed postea accedente absolutione sacerdotali, non sine magno miraculo reuiuiscere & recuperari. De hoc igne loquitur Christus, Lucæ. 12. 49. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?* Vide Augustinum in psalm. 96.

LIBER TERTIVS

DE SACRIFICIO IN STATV GRATIÆ.

1. In nouo testamento duplex est sacrificium. Vnum cruentum, quo Christus in ara crucis Deo Patri oblatus est pro ex-

piatione peccatorum nostrorum. Alterum incruentum, quo idem Christus quotidie sub specie panis & vini offertur in altari, partim in memoriam cruenti illius sacrificii, partim ob alias causas, quas infra explicabo.

2. Hæc duo sacrificia dupliciter spectari possunt. Primo, quoad rem oblatam: & sic non sunt duo, sed vnum. Nam in vtroque est vna & eadẽ res oblata, nempe Christus dominus. Secundo, quoad modum & ritum offerendi: & sic duo sunt. Nam Christus in altero oblatus est cruento modo, & sub propria specie humana, per realem sui occisionem: in altero, offertur incruento modo, & sub specie aliena, sine reali sui occisione. De quo plura inferius.

3. Vtrumque sacrificium est quasi primarium prototypon, ad quod præfigurandum omnia alia sacrificia, tam Mosaica, quam legis naturæ, ordinata sunt. Nam hæc omnia fuerunt typi seu figuræ sacrificii legis gratiæ, teste Apostolo, 1. Corint. 10. 11. vbi ait: *Hæc omnia in figuris contingebant illis*. Et Hæbr. 10. 1. *Lex habuit vmbram futu-*

rorum bonorum, non ipsam imaginem. Hoc breuiter ſic explico. In ſacrificio cruento, quo Chriſtus in cruce oblatus eſt, multa ſpectari poſſunt. Primo, quod fuerit vnigenitus Dei filius. Secundo, quod à Patre oblatus in mortem. Tertio, quod Patri obſequentiſſimus. Hæc tria optimè præfigurantur per ſacrificiũ Abrahæ, quo obtulit vnigenitum filium ſuum Iſaac. Quarto, quod reipſa occiſus ſit. Hoc ſignificant omnia ſacrificia Moſaica, quæ erant ex animalibus. Quinto, quod effuſione ſanguinis liberauerit nos à ſeruitute Diaboli. Hoc ſignificat ſanguis Agni paſchalis, qui ſuper poſtes domorum aſperſus, liberauit filios Iſrael à ſeruitute Pharaonis. Sexto, quod ſuo ſanguine mundauerit nos à peccatis noſtris. Hoc ſignificat ſanguis hircorum & aliorum animalium, teſte Apoſtolo, Hebr. 9. 13. *Si enim ſanguis hircorum & taurorum inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quanto magis ſanguis Christi, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis?* Septimo, quod innocens occiſus ſit. Hoc ſignificat macta-

tio Agni Paſchalis. Vnde Iſaias cap .53. 7. *Sicut ouis ad occiſionem ducetur & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.* Octauo, quod tametſi innocens fuerit, tamen cum latronibus deputatus ſit. Hoc ſignificat Hircus, qui loco agni paſchalis offerri poterat. Hircus enim animal fætidum eſt. Nono, quod crura eius non ſint fracta. Hoc ſignificat Agnus paſchalis, de quo ſcriptum eſt, Exodi 12. 46. *Os non comminuetis ex eo.* Decimo, quod ſe totum Patri obtulerit, nulla parte ſibi reſeruata. Hoc ſignificant omnia holocauſta.

4. Similiter in ſacrificio incruento multa ſpectari poſſunt, Primo, quod quotidie offeratur in Euchariſtia, Hoc ſignificat Iuge ſacrificium, de quo ſupra. Secundo, quod caro Chriſti verè comedatur in hoc ſacrificio, Ioan. 6. 55. *Caro mea veré eſt cibus.* Hoc ſignificat caro Agni paſchalis, quæ verè comedebatur ab offrentibus. Tertio, quod Chriſtus ſumatur ſub ſpecie panis & vini. Hoc ſignificat ſacrificium Melchiſedech, qui panem & vinum obtulit. Quarto, quod comeſturi

ex hoc sacrificio debeant esse puri à peccatis, ne indignè accedant 1. Corinth. 11. 29. *Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini.* Hoc significat sanctificatio filiorum Iob. Quinto, quod debeant habere veram contritionem & dolorem de peccatis præteritis. 1. co. 11. 28. *Probet autē seipsū homo.* Hoc significāt lactucæ agrestes in esu Agni paschalis. Sexto, quod debeant esse parati ad currendam viam mandatorum Dei, & contendere ad cælestia. Hoc significant Iudæi, qui accincti lumbis, & calceati, & tenentes baculum in manibus, festinanter comedebant Agnum Paschalem. Hæc ferè præcipua sunt. Alia minutiora omitto.

5. Et hactenus quidem generatim, de vtroque sacrificio Noui testamenti. Nunc speciatim hoc ordine de illis agēdum est.

1. *De Sacrificio Christi, cruento in ara crucis.*
2. *De Sacrificio Christi incruento in Missa.*
3. *Quid prophetæ de hoc sacrificio prædixerint.*
4. *Quid Christus de illo prædixerit, antequam esset institutum.*
5. *Quid Apostolus Paulus de eo sentiat?*

Quid anti-

6. *Quid antiqui Patres.*

7. *Quid hoc tempore Christiani.*

8. *In quo consistat essentia illius.*

9. *An essentialiter differat ab omnibus aliis sacrificiis.*

10 *An essentialiter differat a sacramento Eucharistiæ.*

11. *Quis sit principalis offerens in hoc sacrificio.*

12. *Quem valorem & effectum habeat.*

13. *An valor & effectus illius sit infinitus?*

CAPVT I.

DE SACRIFICIO CHRISTI CRVENTO in cruce.

1. Quod oblatio & mors Christi in cruce, fuerit verum scrificium, testatur Apostolus in epistola ad Hebræos per multa capita, & D. Augustinus li. 1. contra aduersarium legis & prophetarum cap. 18. & alii. Nec vllus inter Christianos de hac re dubitat.

2. Potest autem sic explicari. Ad sacrificium requiruntur hæc quinque. 1. sacerdos, qui

dos, qui offert. 2. victima seu hostia, quæ offertur. 3. immutatio victimæ oblatæ. 4. altare, in quo fit oblatio. 5. finis, propter quem fit. Hæc omnia locum habent in oblatione & morte Christi. Primo, quia ipsemet fuit Sacerdos; & quidem summus Sacerdos, seu Pontifex secundum ordinem Melchisedech, Hæbr. 5. 5. Secundo, sicut fuit Sacerdos, sic etiam victima, 1. Corinth. 5. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus*. Obtulit enim seipsum Eph. 5. 2. *Christus tradidit semetipsum pro nobis in oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis*. Tertio, obtulit se in mortem & destructionem, Philip. 2. 8. *Factus obediens vsque ad mortem*. Quarto, obtulit se in ara crucis, Hebr. 12. 2. Quinto, obtulit se, tanquam sacrificium propitiatorium pro peccatis nostris. 1. Ioan. 2. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam totius mundi.* De hoc sacrificio eleganter Leo Papa ep. cap. 8. 4. *Quod vnquam sacrificium sacratius fuit, quam quod verus Pontifex altari crucis per immolationem suæ carnis imposuit?*

3. Duo hic quæri possunt. Vnum est, cum in

cum in Christo duæ sint naturæ, diuina & humana, an secundum vnam eandemque naturam fuerit sacerdos & victima? Aliqui ex Nouatoribus docent, fuisse sacerdotem secundum diuinitatem: victimam vero, secundum humanitatem. Rectius antiqui Patres, & victimam, & sacerdotem fuisse secundum humanitatem. Ambrosius libro 3. de fide cap. 5. *Idem Sacerdos, idem & hostia: sacerdotium tamen & sacrificium humanæ conditionis est officium.* Et infra. *Nemo ergo, vbi ordinem cernit humanæ conditionis, ibi ius diuinitatis asscribat.* Fulgentius libro de fide ad Petrum cap. *Solus sacerdos, sacrificium, & templum; & hæc omnia Deus, secundum rationem serui.* Similia habent Augustinus lib. 1. de consensu Euangelistarum cap. 3. & Cyrillus in epistola ad Nestorium. Et ratio est manifesta, quia Sacerdos, qui offert Deo sacrificium, agnoscit illum superiorem, & externo cultu profitetur se illi subiectum esse: At Christus secundum diuinitatem, non agnoscit vllum superiorem

nec vlli

nec vlli ſubiectus eſt: Ergo ſecundum diuinitatem non eſt ſacerdos.

4. Alterum eſt, quomodo Chriſtus ſecundum humanitatem potuerit ſimul eſſe ſacerdos & victima, cum ſeipſum non interfecerit aut mactauerit? Reſpondeo. Tametſi phyſicè ſeipſum non interfecerit, tamen mortem & paſſionem ab aliis ſibi illatam voluntariè ſuſcepit, & hoc modo ſe in ſacrificium Deo obtulit. Dices; Hoc etiam faciunt omnes martyres; & tamen non ideo ſacerdotes ſunt. Reſpondeo. Eſt magna differentia inter Chriſtum & martyres. Primo, quia Chriſtus adeo voluntarié ſuſcepit mortem, vt poſſet eam euitare, ſi vellet. Hoc Martyres non poſſunt. Secundo, Chriſtus à Deo fuit conſtitutus & conſecratus, vt hoc modo ſe offerret pro peccatis totius mundi. Martyres non item. Hinc Leo Papa epiſt. 83. cap. 4. *Quamuis multorum ſanctorum in conſpectu Domini, pretioſa mors fuerit, nullius tamen inſontis occiſio, propitiatio fuit mundi.* Martyres enim non ideo offerunt ſe voluntariè in mortem, vt expient aliorum peccata (hoc enim ſolius Chriſti eſt) ſed

vt profiteantur fidem in Christum, qui sua morte & passione, sufficienter satisfecerit pro peccatis aliorum.

CAPVT II.

DE SACRIFICIO CHRISTI INCRVENTO in Missa.

1. Hoc sacrificium incruentum, quod Christus in vltima cœna instituit, & quod quotidie in Ecclesia peragitur, partim conuenit cum sacrificio cruento, partim ab eo discrepat, vt supra insinuaui. Conuenit tripliciter. Primo in re oblata. In vtroque enim offertur Christus per modum victimæ. Secundo, in principali offerente. Nam Christus, qui in vtroque est victima; est etiam in vtroque principalis sacerdos, seu Pontifex. Tertio, in fine. Nam sicut olim in cruce, ita nunc in altari offertur pro peccatis nostris: tametsi diuerso modo, vt infra explicabimus.

2. Discrepat vero quintupliciter. Primo, in

mo, in externa ſpecie. Nam Chriſtus in cruce ſub propria forma humana: in altari, ſub ſpecie panis & vini offertur. Secundo, in modo & ritu offerendi. Nam in cruce per realem mortem: in altari per myſticam conſecrationem immolatur. Tertio, ex parte Miniſtri. Tametſi enim Chriſtus vtrobique ſit principalis offerens, vt dictum eſt: tamen in altari vtitur miniſterio ſacerdotum, quo nec in vltima cœna, nec in cruce vſus eſt. Quarto, ex parte effectus. Nam fructus ille qui per cruentum ſacrificium acquiſitus eſt, applicatur nobis partim per ſacrificium incruentum, partim per ſacramenta & alia media, vt docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 2. & nos infra latius. Quinto, ex parte ſignificationis. Nam ſacrificium crucis non eſt typus ſeu figura vllius alterius ſacrificii: ſed omnia alia ſunt typi ſeu figuræ illius. At ſacrificium incruentum, quod quotidie in miſſa offertur, eſt repræſentatio cruenti, quod in cruce peractum eſt. 1. Corinth. 11. 24. *Hoc facite in meam commemorationem. Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, &*

calicem

calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat. An autem hæ differentiæ ſint eſſentiales, an tantum accidentales; cap. 9. explicandum eſt. Inde enim conſtabit, an cruentum & incruentum ſacrificium ſint duo ſacrificia eſſentialiter diſtincta? an potius vnum ſecundum eſſentiam & diuerſum ſecundum acidentia.

CAPVT VIII.

QVID PROPHETÆ DE HOC SACRIficio prædixerint?

1. Hoc incruentum ſacrificium, quod quotidie in Eccleſia catholica offerri diximus, non ſolum diuerſis typis ac figuris iu Veteri Teſtamento adumbratum fuit, vt ſupra oſtenſum eſt: ſed etiam multis Prophetarum vaticiniis prænunciatum. Ex iis tria potiſſimum explicabo.

2. Primum eſt Iſaiæ, qui prædixit, in Nouo Teſtamento fore Sacerdotes, altaria, ſacrificia. De Sacerdotibus ſic ſcribit

sic scribit, cap. 66. 19. *Mittam ex eis, qui saluati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, Lybiam, Italiam & Græciam, ad eos, qui non viderunt gloriam meam, & annũciabunt gloriam meam Gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gẽtibus Domino, ad montẽ sanctũ meũ Ierusalem, dicit Dominus. Et assumam ex eis in Sacerdotes & Leuitas.* Hæc verba sic explicanda sunt. *Mittam ex eis, qui saluati fuerint,* id est, mittam Apostolos & alios Discipulos, qui ex Iudæis credituri sunt in Christum. Quo? *Ad gẽtes in mare, in Africam, Lydiam, Italiam, Græciam,* id est, ad conuertendos gentiles, qui toto orbe diffusi sunt. *Qui non audierunt de me,* quia non habuerunt legem & Prophetas, à quibus audire possẽt de vẽturo messia. *& non viderunt gloriam meam,* id est, Christum docentem, & miracula facientem, *& annunciabunt gloriam meam gẽtibus,* id est, gloriã resurrectionis & ascensionis meæ, & præterea miracula facta in confirmationem meæ resurrectionis. *& adducent omnes fratres vestros,* id est, Christianos, *de cunctibus gentibus: Ad montem sanctum Ierusalem,* id est, ad Ecclesiam Christi, *& assumam ex eis,* id est, ex gentilibus iam

conuersis

conuersis, *in Sacerdotes*, quod factum est in principio Ecclesiæ, quando Clemens, Dionysius Areopagita, & nonnulli alii gentiles, post conuersionem, ordinati sunt Sacerdotes & Episcopi in Ecclesia Christi.

3. Iam de altaribus & sacrificiis sic habet capit. 19. 19. *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius erit in signum & in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti.* Et paulo post: *Et cognoscent Ægyptii Dominum in die illa, & colent eum in hostiis & muneribus.* Hic per Ægyptios intelligi possunt, vel veri Ægyptii, vel generatim omnes gentiles. Est ergo hic sensus. *in die illa*, quando prædicabitur Euangelium Christi; *erit altare in medio terræ Ægypti*, id est, altare CHRISTI erit in medio gentium. Non enim ad solos Iudæos pertinebit. *Et titulus Domini iuxta terminum eius, erit in signum & in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti.* Quod optimè intelligitur de titulo, quem Pilatus affixit cruci CHRISTI: IESVS Nazarenus Rex Iudæorum. Nam hic titu-

lus toto orbe terrarum erectus est, in signum & testimonium, quod vbique CHRISTVS prædicetur & agnoscatur. *Et cognoscent Ægyptii Dominum in illa die*, per fidem: *& colent eum in hostiis*, id est, in sacrificio Missæ, quod quamuis vnicum sit, tamen multis hostiis ac oblationibus in Veteri Testamento fuit præfiguratum, & ideo plurali numero, Hostiarum nomine designatur.

4. Hinc constat, Isaiam vaticinatum esse de Sacerdotibus Christianis, qui in altari oblaturi erant sacrificium Missæ. Quod sic vlterius confirmo. In Nouo Testamento, iuxta Isaiam, sunt Sacerdotes, altaria, sacrificia. Hoc vel intelligi debet de solo CHRISTO Sacerdote, & eius cruento sacrificio in ara crucis: vel de omnibus Christianis, qui offerunt DEO in ara cordis sui sacrificia spiritualia, id est, orationes & alia bona opera: vel denique de quibusdam Christianis, qui speciatim ad hoc deputati sunt, vt offerant in altari sacrificium incruentum, quod in vltima cœna à

na à CHRISTO institutum est. Præter hæc tria membra, non video quartum. At non potest intelligi primo modo, de solo CHRISTO, quia Isaias loquitur de Sacerdotibus, qui assumpti sunt gentilibus ad fidem conuersis. Hoc Chsto accommodari non potest. Nec secundo, de omnibus promiscuè Christianis, quia Isaias distinguit Sacerdotes Christianos à reliquo populo Christiano, cum ait: *Assumam ex eis Sacerdotes.* Ergo per sacerdotes non intelligit omnes Christianos, sed eos duntaxat, qui peculiariter assumpti à DEO sunt ad sacrificandum. Atque hoc est tertium membrum, quod probandum erat. Eodem sensu locutus est Ieremias capit. 33. 18. *De Sacerdotibus non interibit vir à facie mea, qui offerat holocaustomata, & incendat sacrificium, & cedat victimas, omnibus diebus*, nempe vsque ad mundi consummationem.

5. Alterum vaticinium est Danielis, qui prædixit fore, vt Antichristus in fine mundi auferat iuge sacrificium Christianorum. Sic enim habet capit. 8. 11.

vsque ad principium fortitudinis magnificatum est, & ab eo tulit iuge sacrificium, & deiecit locum sanctificationis eius. Et iterum capit. 12. 11. *Et à tempore, cum ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationes, dies mille ducenti nonaginta.* Priori loco agit de Antiocho Rege, qui abstulit iuge sacrificium Iudæorum: posteriori, de Antichristo; qui ablaturus est iuge sacrificium Christianorum. Sicut enim Antiochus fuit figura seu typus Antichristi (vt colligitur ex Daniel. 11. 36. & ex Apocalyps. 13. & ex Apostolo 2. Thessal. 2.) sic iuge sacrificium Iudæorum fuit figura iugis sacrificii Christianorum; vt supra notatum est. Porro per hoc iuge sacrificium Christianorum non potest aliud intelligi, quàm sacrificium Missæ, quod quotidie in Ecclesia Christi, sine vlla intermissione, offertur; vt rectè præter alios notauit Hippolytus Martyr in libro de Antichristo. Nam quod aliqui Nouatores dicunt; intelligi prædicationem Euangelii, quæ ab Antichristo impedietur, ridiculum est. Debet enim intelligi de eo sacrificio, cu-

ius

ius figura fuit iuge sacrificium Iudæorum, in quo quotidie duo Agni offerebantur DEO in holocaustum: At iuge sacrificium Iudæorum non fuit figura prędicationis Euangelii, sed veri alicuius sacrificii. Sicut enim ipsum erat verum ac propriè dictum sacrificium, quod nemo hactenus negauit, sic debuit esse figura veri & propriè dicti sacrificii, alioqui non esset apta proportio inter figuram & figuratum. Quis autem vnquam dixit, prædicationem Euangelii esse verum & propriè dictum sacrificium? aut quam proportionem habet hæc prædicatio cum duobus Agnis, qui quotidiè immolabantur?

6. Tertium vaticinium, & quidem luculentissimum, est Malachiæ, qui prædixit, Sacerdotes Christianos oblaturos Deo mundum sacrificium omni tempore: & ex hac parte præfert illos Sacerdotibus Mosaicis, qui sæpè immundum offerebant. Verba Malachiæ cap. 1. 6. sunt hæc: *Hæc dicit Dominus exercituum, ad vos, ô Sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis: In quo despeximus nomen tuum? Offertis*

super altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo polluimus te? In eo, quod dicitis, Mensa Domini despecta est. Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? & si offeratis claudum & languidum, nonnè malum est? Et infra v. 10. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.*

7. Hic clarè vides, Malachiam agere contra Sacerdotes Iudæorum, & duo prædicere. 1. illorum sacrificia esse abroganda. 2. successurum nouum sacrificium Christianorum. In priori attingit reiectionem seu reprobationem Iudæorum: in posteriori, electionem seu vocationem gentium. Sed verba Malachiæ explicanda sunt. *Offertis super altare meum panem pollutum*, id est, in sacrificiis vestris offertis panem, qui non est factus & paratus secundùm præscriptum legis. *Et dicitis, In quo polluimus te?* id est, polluitis seu contemnitis me, offerendo polluta mu-

nera

nera contra præſcriptum legis, & tamen, quaſi nihil agatis mali, quæritis, in quo me polluatis? *In eo, quod dicitis, Menſa DOMINI deſpecta eſt*, id eſt, In eo polluitis me, quia dicitis non eſſe magni momenti, etiamſi panes, qui offeruntur in altari, non ſint facti ſecundum legem. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt?* id eſt, an non polluitis & contemnitis me, quando viliſſima quæque ex animalibus offertis mihi, cum tamen prohibuero vobis, ne cæca, clauda, & languida mihi offerretis? Leuitic. 22. 22. *Non eſt mihi voluntas in vobis, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra*, id eſt, ſacrificia veſtra, quæ hoc modo contra legem offertis, mihi non placent. *Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus*, id eſt, Chriſtiani, qui ex gentibus ad fidem conuertentur, maiori religione colent nomen meum toto orbe terrarum, quam vos hactenus feceritis in Iudęa. *Et in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda*, id eſt, vbiq; mihi offeretur à Chriſtianis, non pollutnm ſacrificium, quale vos offertis, ſed mundum.

8. Hactenus verba Malachiæ. Nunc quæstio est, quid intelligat per sacrificium seu oblationem mundam, quam Christiani Deo offerunt? Catholici interpretantur de visibili & propriè dicto sacrificio, quod consistit in oblatione corporis & sanguinis Christi sub specie panis & vini. Caluinistæ contra, de spiritali & impropriè dicto sacrificio, quod consistit in bonis operibus, vt in oratione, gratiarum actione, patientia, eleemosyna. Sed facile refelluntur his argumentis.

9. Primò: Malachias loquitur de oblatione munda: at bona opera Christianorum, secundùm Caluinistas, non sunt munda, sed potius sordes, inquinamenta, maculæ. Sic enim loquitur Caluinus lib. 3. Institut. cap. 12. §. 4. *Omnia hominum opera nihil sunt, nisi inquinamenta & sordes: & quæ iustitia vulgo habetur, ea apud Deum mera est iniquitas*. Et cap. 15. §. 3. *Nihil ab homine exit, quantumuis perfecto, quod non sit aliqua macula inquinatum*. Ergo bona opera, saltem secundùm Caluinistas, non possunt vocari *munda oblatio*, de qua Malachias loquitur.

10. Se-

10. Secundò: Malachias opponit oblationem noſtram oblationi Iudæorum: & hinc vocat pollutam, illam mundam. Quæro nunc, an opponat vnam alteri ex parte offerentium tantum, an potius ex parte rei oblatæ. Non ex parte offerentium tantum, quia ſicut Sacerdotes Moſaici poterant eſſe mali & polluti variis peccatis: ſic etiam Sacerdotes Chriſtiani. Nec enim omnes ſancti & mundi ſunt. Ergo ex parte rei oblatæ debet eſſe differentia ſeu oppoſitio. Hæc autem in eo conſiſtit, quod panes, libamina, & animalia, quæ offerebantur in veteri Teſtamento, tametſi non ſemper eſſent polluta, erant tamen pollutioni obnoxia. Sæpè enim contingebat, habere aliquid vitii ſeu defectus, vt ſacrificio non eſſent apta. Et hoc eſt, quod conqueritur DEVS per Prophetam: *Offertis ſuper altare meum panem pollutum.* Et iterum: *Offertis cæcum, claudum & languidum, ad immolandum.* Id autem, quod offertur in Nouo Teſtamento, neque reipſa pollutum eſt, neque pollutioni ſeu immunditiæ obnoxium. Et quid aliud

hoc esse potest, nisi corpus & sanguis Christi? Nam reliqua omnia, quæ à Christianis offerri possunt, tamesi sæpè bona aut munda sunt (quod negat Caluinus) eiusmodi tamen sunt, vt pollui & contaminari queant: non minus, quàm panes & animalia Iudæorum.

11. Tertiò: Malachias non solum loquitur de munda, sed etiam de noua oblatione, quæ successura sit sacrificio Mosaico, & futura propria Christianorum: At bona opera fidei, spei, charitatis, patientiæ, orationis, neque noua sunt, neque succedunt sacrificio Mosaico, neque sunt propria Christianorum: cum fuerint vsitata ab initio mundi vsque ad nostra tempora, à Patriarchis, Prophetis, Apostolis, & eorum successoribus: Ergo bona opera non sunt oblatio munda, de qua loquitur Malachias. Respondet Hutterus in Triumpho contra Bellarminum, pag. 211. per oblationem mundam non intelligi omnia bona opera, quæ faciunt Christiani, sed prædicationem Euangelii, quæ dicitur *noua*, non simpliciter, sed comparatè, quia nimirum

rum clarior & illuſtrior eſt in noua Lege, quàm in veteri. Sed hic homo, & ſibiipſi contradicit, & nihil aliud, quam ſomnium ſuum narrat. Nam paulo poſt, pagina 214. expreſſe ait, omnes pios ac fideles Noui Teſtamenti offerre DEO ſacrificium mundum, de quo loquitur Malachias. Conſtat autem non omnes prædicare Euangelium. Quomodo ergo prædicatio Euangelii poteſt eſſe ſacrificium, de quo loquitur Malachias? Non cohærent iſta inter ſe. Deinde, quæ eſt proportio inter ſacrificia Iudæorum & prædicationem Euangelii? aut quæ hæc connexio eſt: *Sacerdotes Moſaici offerunt mihi panes pollutos & animalia cæca, clauda & languida: at Chriſtiani prædicabunt Euangelium?* Quanto melior & accommodatior hæc noſtra eſt: *Sacerdotes Moſaici offerunt mihi victimas pollutas: Chriſtiani offerent ſanctam & impollutam?* In hac enim confertur ſacrificium cum ſacrificio, pollutum cum impolluto: quod in illa non fit.

12. Quarto: Accedit authoritas S. Patrum, qui vaticinium Malachiæ explicant de ſa-

de sacrificio Missæ. Iustinus Martyr in Dialogo cum Triphone contra Iudæos, sic habet: *De nostris gentium, quæ in omni loco offeruntur, sacrificiis, hoc est, pane Eucharistiæ, & poculo similiter Eucharistiæ, iam tum locutus Malachias, prædixit, nos quidem glorificare nomen eius, vos autem prophanare.* Quid clarius dici potuit? Similia habent alii Patres citati apud Bellarminum libro 1. de Missa capit. 10. & apud Valentiam Tomo 4. disputat. 6. quæst. 11. p. 1. Nec opus est eos hic recensere, quia infra capit. 6. de sententia Patrum ex professo dicturi sumus.

CAPVT IV.

QVID CHRISTVS DE HOC SAcrificio prædixerit, antequam ab ipso institutum esset.

1. NOn solum Prophetæ in Veteri Testamento, sed etiam Christus in Euangelio prædixit ferè aliquod verum & propriè dictum sacrificium in Ecclesia, quod certè non potest esse aliud, quam

quam ſacrificium incruentum, quod in vltima cæna ab ipſo inſtitutum eſt. Hoc colligitur ex colloquio CHRISTI & mulieris Samaritanæ, quod habetur, Ioan. 4. 19. his verbis: *Dicit ei mulier: Domine, video, quia Propheta es tu. Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet. Dicit ei Ieſus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis Patrem. Vos adoratis, quod neſcitis: nos adoramus, quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt. Sed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.*

2. Hic conſtat CHRISTVM loqui de adoratione, non quacunque, ſed de ſolenni & publica, quæ fit per ſacrificium propriè dictum, vt à multis notatum eſt. Antequam hoc oſtendam, notandum eſt, vſitatum eſſe in Scripturis, vt per adorationem intelligatur ſacrificium, vt patet ex illo Ioan. 12. 20. *Erant autem quidam gentiles ex his, qui aſcenderant, vt adorarent in die feſto.* Et actorum 8. 27. *Eunuchus venerat adorare in Ieruſalem.* In his locis, adorare eſt idem, quod ſacrificare.

Ideo

Ideo enim ex longinquis regionibus veniebant homines in Hierusalem, quia non licebat alio loco sacrificium offerre. Adoratio autem simplex, sicut etiam preces, poterant vbique fieri. Idem patet ex verbis Abrahami, qui cum iussus esset sacrificare filium suum, & iam instructus gladio & igne ad sacrificandum procederet, dixit famulis suis, Genes. capit. 22. vers. 5. *Expectate hic cum asino: Ego autem & puer illuc vsque properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Vbi etiam adorare, est idem, quod sacrificare: quia si loqueretur de simplici adoratione, non fuisset opus ire ad montem, quia illa potuisset vbique fieri. Loquitur ergo de sacrificio, quod illi à Deo imperatum erat.

3. Nunc, quod Christus eodem modo loquatur de adoratione publica & solemni, quæ fit per sacrificium propriè dictum, probatur ex scopo & occasione totius colloquii, hoc modo. Samaritana, aduertens Christum esse Prophetam, proposuit illi quæstionem de schismate Iudæorum & Sama-

Samaritanorum, quæ erat hæc: Vtri rectius facerent ac ſentirent, Samaritani, qui adorabant in monte Garizim iuxta oppidum Sichimorum, an Iudæi, qui contendebant, non ibi, ſed Hieroſolymis in templo adorandum eſſe? At hæc quæſtio intelligebatur de adoratione per ſacrificium. Hoc conſtat ex Ioſepho libro vndecimo Antiq. cap. 7. & 8. vbi ſcribit de origine illius ſchiſmatis inter Iudæos & Samaritanos, quæ fuit eiuſmodi. Mortuo Salomone, diuiſum eſt regnum in duas partes. Vnam, quæ conſtabat duabus tribubus, retinebat Roboam, filius Salomonis: Alteram, quę conſtabat decem tribubus, abſtraxerat Ieroboam, ſeruus Salomonis. Prior pars vocabatur regnum Iuda: poſterior regnum Iſrael. Igitur Ieroboam, facta hac ſeparatione, & conſtituto iam nouo regno, cœpit timere, ne decem tribus, quas ſibi ſubiecerat, ſi ſingulis annis irent Hieroſolymam ad offerendum ſacrificium iuxta legem à Deo datam, iterum coniungerent ſe duabus tribubus, & ſe deſerto, ad Regem Roboam,

tanquam legitimum Dominum, delaberentur. Vt ergo hoc impediret, curauit conflari duos vitulos, quorum alterum in Bethel; alterum in Dan collocauit, & per sacrificia pro Diis adorari iussit. Atque ita factum est, vt nemo deinceps Hierosolymam, sacrificii offerendi causa, proficisceretur. Hinc prima orta est dissensio religionis, quæ longè post, in hunc modum confirmata est. Post captiuitatem Babylonicam, cum Rex Persarum Darius rerum potiretur, fuit Hierosolymis quidam Iudæus ex genere Sacerdotali, nomine Manasses, Iaddi summi Sacerdotis frater, qui in vxorem duxit filiam Sanaballetis Cuthæi, qui sub Dario tunc erat Præfectus Samariæ. Propter hoc matrimonium cum gentili fœmina contractum, prohibitus est à fratre suo, & à cæteris Iudæis, fungi officio Sacerdotali. Igitur accessit Sanaballetem, & prætendit se non posse filiam ipsius, quam sibi desponderat, retinere, eo quod propter illam arceretur à dignitate Sacerdotali. Malle se vxore, quàm hac dignitate priuari. Sanabal-

letes, vt ſatisfaceret homini, promittit ſe ædificaturum Templum in monte Garizim, æquale templo Ieroſolymitano: & in eo ſummum Sacerdotium ſe illi daturum pollicetur. Quod etiam factum eſt. Itaque ab eo tempore cęperunt Samaritani in illo Templo ſacrificia offerre, ſicut Iudæi in Templo Ieroſolymitano offerebant.

4. Ex dictis manifeſtum eſt, quæſtionem de adoratione, quæ agitabatur inter Iudæos & Samaritanos, ſemper intellectam fuiſſe de adoratione per ſacrificium, quæ certo loco erat alligata: non de adoratione ſimplici, quæ poterat vbique fieri. Eam ergo Samaritana propoſuit Chriſto, tanquam Prophetæ diſſoluendam. *Domine,* inquit, *video quia Propheta es tu.* Quid ſentis de hac noſtra controuerſia? Aut, quis locus ille eſt, in quo oportet adorare? *Patres noſtri in hoc monte adorauerunt.* At Iudæi dicunt, *quia Ieroſolymis eſt locus, in quo adorare oportet.* Quid tibi videtur? Reſpondit Chriſtus: *Mulier, crede mihi quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque Ieroſolymis adorabitis Patrem,* id eſt, ve-

niet tempus, quando adoratio per sacrificium, neque huic monti, neque Ierosolymis erit alligata: sed in omni loco offeretur Deo sacrificium. Quod etiam factum est. Vbique enim offertur incruentum Christi sacrificium. Et hoc est, quod prædixit Malachias: *In omni loco offertur nomini meo oblatio munda.*

§ Dices: Christus videtur loquutus esse de adoratione interna, quæ fit per fidem & orationem: non de externa, quæ fit per sacrificium. Hoc colligitur ex illis verbis, quæ sequuntur; *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Respondeo. Christus sine dubio locutus est de ea adoratione, de qua rogabatur à Samaritana: rogabatur autem de externa, quæ fit per sacrificium, de ea igitur locutus est. Nec obstant illa verba: *In spiritu & veritate.* Imo maximè ad rem nostram faciunt: quod sic ostendo. Litigabant Iudæi & Samaritani de loco sacrificii. A Christo quærebatur, quid sentiret. Is, quia videbat ex vtraque parte esse aliquid culpæ, vtrique responsum accommodauit. In Samaritanis erat hæc culpa, quod

aliis Diis sacrificarent. Hoc insinuat Christus, cum ait: *Vos adoratis, quod nescitis.* Iudæi, tametsi vero Deo sacrificia offerrent, nihil tamen aliud, quam carnē animalium offerebant, idque ex mera ceremonia, sine interno religionis ac pietatis affectu: quod sæpe à Prophetis obiectum illis est, & à Christo repetitum in Euangelio: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Igitur in sacrificiis Samaritanorum erat error seu falsitas, quia ignorabant verum Deum: in sacrificiis Iudæorum erat caro sine spiritu, quia offerebant carnes animalium, sine spiritu fidei ac deuotionis. Vtrosque taxat Christus, cum ait; *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Nam spiritum carni, veritatem falsitati opponit. Est ergo hic sensus. *Veri adoratores*, id est, Christiani, qui verum Deum legitimè colent: non falsum, vt Samaritani: nec verum illegitimè, vt Iudæi: *adorabunt Patrem*, id est, sacrificabunt Deo,

in spiritu deuotionis, *& in veritate* agnitionis: non sola carne, vt Iudæi; nec in errore, vt Samaritani. Et sic res habet. Quod autem Christus loquatur de sacrificio Missæ, quod in vltima cœna ab ipso institutum est, dubitari non potest. De quo enim alio loqueretur? Hoc magis ex sequenti capite constabit.

CAPVT V.

QVID SENTIAT APOSTOLVS PAVlus de hoc sacrificio?

1. In Apostolo Paulo habemus duo illustria loca pro sacrificio Eucharistiæ. Alter est, 1. Corinth. 10. 15. *Fugite ab Idolorum cultura. Calix benedictionis cui benedicimus, nõne communicatio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid ergo? Dico, quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid? Sed quæ immolant gentes, Dæmonijs immolant, non Deo. Nolo*

Nolo autem vos socios fieri Dæmoniorum. Non potestis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum.

2. Hic agnoscit Apostolus triplicem mensam, seu triplex altare. Vnum, in quo gentiles sacrificant idolis seu dæmoniis. Alterum, in quo Iudæi offerunt Deo victimas ex animalibus. Tertium, in quo Christiani offerunt corpus & sanguinem Christi sub specie panis & vini. At quorsum? Vult probare, Corinthios debere abstinere ab idolotythis, id est, à carnibus, quæ idolis seu dæmoniis sunt oblatæ. Hoc sic probat: Qui comedit de victimis, quæ in altari idololatrico immolatæ sunt idolis seu dæmoniis, ille est particeps altaris seu sacrificii idololatrici, & consequenter est cultor idolorum seu dæmoniorum: Sed vos, cum sitis Christiani, non debetis esse participes altaris seu sacrificii idololatrici, neque cultores idolorum (*fugite*, inquit, *ab idolorum cultura*) Ergo non debetis comedere de victimis, quæ immolatę sunt idolis. Maiorem probat à simili: Et vtitur duplici exemplo; altero Christianorum,

 altero

altero Iudæorum,hoc modo. Christiani qui sumunt de corpore & sanguine Christi,sunt participes altaris seu sacrificii Christi. Et Iudæi, qui comedunt de victimis Mosaicis, sunt participes altaris seu sacrificii Mosaici : Ergo similiter,qui comedunt de victimis, quæ immolatæ sunt idolis, seu Dæmoniis, sunt participes altaris seu sacrificii idololatrici. At nemo potest simul esse particeps altaris Christi & idolorum : Ergo, si vultis esse participes altaris Christi, debetis abstinere ab altari & sacrificio idolorum; aut si ab hoc non abstinetis, non potestis esse participes altaris Christi. Hic est discursus Apostoli. Ex quo patet, non minus apud Christianos, quam apud Iudæos & gentiles esse altare, sacrificium,& participantes de sacrificio. Et quidem sacrificium Christianorum consistere in oblatione corporis & sanguinis Christi, sub specie panis & vini. Hoc enim expressè significat Apostolus, cum ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis,*

quem

[illegible]m frangimus, nonne participatio corporis Domini est?

3 Alter locus est Hebr. 7. 12. *Translato sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio fiat.* Vbi sub nomine sacerdotii comprehenditur etiam sacrificium: & per legem intelligitur lex diuini cultus. Est ergo hic sensus verborum Apostoli: Sacrificium & lex diuini cultus ita connexa sunt, vt vnum sine altero esse non possit: & vno translato, alterum quoque transferri necesse sit. Vnde sicut est triplex lex, quæ præscribit diuinum cultum: Vna naturalis ab Adamo vsque ad Mosen: Altera Mosaica, à Mose vsque ad Christum: Tertia Euangelica, à Christo vsque ad finem mundi: ita triplex debet esse sacrificium: vnum, quo colitur Deus iuxta legem naturalem: alterum, quo colitur iuxta Mosaicam: tertium, quo iuxta Euangelicam. Et quotiescunque lex diuini cultus mutatur, toties sacrificium mutari necesse est.

4 Hoc clarius sic explico. Sicut homo constat duplici parte, nempe

animo & corpore; ita lex præscribit illi duplicem cultum, quem tenetur Deo exhibere: vnum internum, alterum externum. Internus consistit in actu fidei, spei, timoris, dilectionis. Externus in solo sacrificio. Nam reliqui externi cultus, quicunque illi sunt, possunt etiam hominibus exhiberi. Solum sacrificium peculiariter institutum est ad colendum Deum. Eo igitur sublato, nihil reliquum est, quo Deum speciali ratione colamus. Hinc sequitur, legem, quæ præscribit externum cultum Dei, non alium præscribere, nisi sacrificium, quia nullus alius est. Deinde, eiusmodi legem, nec mutari, nec abrogari, nec restaurari posse, nisi mutato, aut abrogato, aut restaurato sacrificio.

5 [m] Hinc tandem ita concludo. Vbicunque est peculiaris lex & religio, ibi debet esse peculiare sacrificium, quo Deus ex præscripto illius legis colitur: sed apud Christianos est peculiaris lex & religio, nempe Euangelica, distincta à lege naturali & Mosaica: Ergo apud Christianos est peculiare sacrificium, quo Deus colitur, distinctum à naturali & Mosaico. At hoc

non po-

non poteſt eſſe aliud, quam incruentum ſacrificium Euchariſtiæ: Ergo illud eſt. Maior patet ex dictis. Minorem probo, quia ſi eſſet aliud, maximè eſſet cruentum, quod ſemel in cruce peractum eſt, Sed non eſt. Primò, quia illud à Chriſto, tanquam communi redemptore, pro omnibus oblatum eſt, tam iis, qui vixerunt in lege naturæ & moſaica, quam qui viuunt in Euangelica. *Pro omnibus enim mortuus eſt Chriſtus.* Sicut ergo præter illud, fuit aliud in lege naturæ, & aliud in Moſaica: ſic etiã aliud eſt in euangelica. Et ſicut ſacrificium legis naturæ & Moſaicæ erat typus ſeu figura futuri ſacrificii cruenti (Hebr. 10) ſic noſtrum eſt imago ſeu repræſentatio præteriti, (1. Corinth. 11.) Secundo, quia lex diuini cultus debet obligare eos, qui ſubiecti ſunt legi. Sicut ergo Patriarchæ & Prophetæ, qui ſubiecti erãt legi naturali & Moſaicæ, non obligabantur Deum colere, niſi per ſacrificia, quæ repræſentabant futurum ſacrificium crucis: ita nos, qui ſubiecti ſumus legi Euangelicæ, non obligamur Deum colere, niſi per ſacrificium Euchariſtiæ, quod repræſentat præteritũ

ſacri-

ſacrificium crucis. Ergo ſignum eſt, quod lex diuini cultus, tam in veteri, quam in nouo Teſtamento, non reſpiciat immediatè cruentum ſacrificium crucis, ſed potius alia ſacrificia, quatenus illius, ſiue futuri, ſiue præteriti, repræſentatiua ſunt.

CAPVT VI.

QVID SENTIANT ANTIQVI Patres de hoc ſacrificio?

1. Antiqui Patres tā diſertè & clarè loquūtur de ſacrificio Euchariſtiæ, in quo Chriſtus ſub ſpecie panis & vini quotidie offertur in Eccleſia, vt nemo, qui illos aſpexerit, de ipſorum ſententia dubitare poſſit. Hoc quinque modis oſtendo.

2 Primo, quia quando loquuntur de Euchariſtia, paſſim vſurpant has voces, *ſacrificium, oblatio, immolatio, hoſtia, victima, offerre, ſacrificare, immolare*. Ita Andreas Apoſtolus, Hippolytus martyr, Ambroſius, Gregorius Nyſſenus, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Cyrillus, Leo, Fulgentius, & alii,

& alii apud Bellarminum libro. 1. de Missa capite 15.

3 Secundo, quia requirunt altaria ad celebrandam Eucharistiam. Altaria autem non eriguntur, nisi ratione sacrificii. Supponunt ergo, Eucharistiam esse sacrificium. Ita Cyprianus, Eusebius, Optatus Mileuitanus, Ambrosius, Nazianzenus, Nyssenus, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & alii apud eundem cap 16.

4 Tertio, quia ministros, qui Eucharistiam offerunt, vocant *Sacerdotes*; & eorum ministerium, *sacerdotium*. Proprium autem munus Sacerdotis est, offerre sacrificium, Hebr. 5.1. & cap. 8.3. Ita Gaudentius, Hieronymus, Ambrosius, Eusebius, Cyprianus, Tertullianus, Augustinus, Chrysostomus, & alii apud eundem capite. 17.

5 Quarto, quia docent, Eucharistiam celebrari & offerri posse pro viuis & defunctis: pro pace & incolumitate: & generatim, pro omnibus necessitatibus, tam corporis, quam animi; quod

quod ſanè non dicerent, niſi putarent eſſe verum ſacrificium. Ita Chryſoſtomus & Auguſtinus varijs locis, apud eundem cap. 19.
6 Quintò, quia dicunt Melchiſedechum fuiſſe verum ſacerdotem, & obtuliſſe panem & vinum in ſacrificium: & hoc modo præfiguraſſe incruentum ſacrificium, quod Chriſtus ſub ſpecie panis & vini inſtituit in vltima cœna: Eamque ob cauſam Chriſtum in ſcriptura vocari *Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech*. Ita Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus, & alii ſupracitati lib. 1. cap. 4.
7 His addi poſſunt, qui vaticinium Malachiæ, de quo ſupra dictum eſt, interpretantur de ſacrificio Euchariſtiæ, vt Iuſtinus martyr, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Euſebius, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, & plures alii, apud Bellarminum lib. 1. cap. 10.
8 Ex quibus omnibus abundè conſtat de ſententia antiquorum Patrum; neque neceſſe eſt, integra eorum teſtimonia huc tranſcribere, cum Aduerſarii concedant
eosita

eos ita sentire. Nam Kemnitius in Examine, de iis sic scribit: *Negari non potest, veteres, quando loquuntur de celebratione cœnæ dominicæ, vsurpare vocabula sacrificij, immolationis, hostiæ, victimæ: item, vti verbis, offerre, sacrificare, immolare*. Similia habent Lutherus & Caluinus, vt sequenti cap. videbimus.

CAPVT VII.

QVID SENTIANT CHRISTIANI hoc tempore?

1. CAtholici docent Eucharistiam esse verum ac propriè dictum sacrificium, vt patet ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. & sequentibus: & ibidem can. 1. *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, anathema sit.* Et in formula professionis fidei: *Profiteor pariter, in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro viuis & defunctis.*

2 Lutherani & Caluinistæ, negant esse verum sacrificium: & quod grauius est, per contemptum vocant *horribile sacrilegium, idololatriam, sacrificij crucis Christi abnegationem*

gationem commentum Papisticum, abominationẽ, exitia & voraginem, & siquæ similia cogitari possunt. Ita post Caluinum Dauid Pareus in commentario Epistolæ ad Hebræos, & alii eiusdem farinæ Nouatores.

3 Vtri rectius, videndum est. Catholici nituntur quinque fundamentis. 1. figuris Veteris Testamenti. 2. vaticiniis Prophetarum. 3 colloquio Christi cum Samaritana. 4. authoritate Pauli Apostoli. 5. consensu antiquorum Patrum & totius Ecclesiæ. Ex his formant totidem argumenta. Primum, oblatio panis & vini à Melchisedech facta, & celebratio Agni Paschalis, & iuge sacrificium Iudæorum, fuerunt typi seu figuræ celebrationis Eucharistiæ: sed illa erant vera sacrificia: Ergo & celebratio Eucharistiæ est verum sacrificium. Secundum, Isaias, Daniel & Malachias prædixerunt in Nouo Testamento fore Sacerdotes, altaria, & iuge sacrificium seu oblationem mundam in omni loco offerendam. Hoc non potest intelligi, nisi de sacrificio Eucharistiæ: Ergo de illo vaticinati sunt. Tertium, Christus dedit hoc

diſcrimen inter ſacrificium Iudæorum & Chriſtianorum, quod illud fuerit alligatum certo loco: hoc in omni loco offerri poſſit. Eſt autem locutus de ſacrificio propriè dicto: Ergo apud Chriſtianos datur aliquod ſacrificium propriè dictum quod in omni loco offerri poteſt. Hoc autem non eſt ſacrificium crucis cruentũ quod ſemel tantum, & vno loco oblatũ eſt: Ergo eſt ſacrificium Euchariſtiæ incruentum, quod quotidie in omnibus Eccleſiis offertur. Quartum, Apoſtolus volens ꝓbare, eos eſſe participes ſacrificii idololatrici, qui comedunt de victimis oblatis in altari idololatrico: vſus eſt tali diſcurſu. Qui ſumunt de corpore & ſanguine Domini, oblatis in altari Chriſti, ſunt participes ſacrificii Chriſtiani: Et ſimiliter, qui ſumunt de victimis oblatis in altari Moſaico, ſunt participes ſacrificii Moſaici: Ergo pari ratione, qui ſumunt de oblatis in altari idololatrico, ſunt participes ſacrificii idololatrici. Hic autem diſcurſus ſupponit, non minus apud Chriſtianos eſſe verum ſacrificium & altare, quam apud Iudæos olim fuerit.

Deinde

in spiritu deuotionis, *& in veritate* agnitionis: non sola carne, vt Iudæi; nec in errore, vt Samaritani. Et sic res habet. Quod autem Christus loquatur de sacrificio Missæ, quod in vltima cœna ab ipso institutum est, dubitari non potest. De quo enim alio loqueretur? Hoc magis ex sequenti capite constabit.

CAPVT V.

QVID SENTIAT APOSTOLVS PAVlus de hoc sacrificio?

1. In Apostolo Paulo habemus duo illustria loca pro sacrificio Eucharistiæ. Alter est, 1. Corinth. 10. 15. *Fugite ab Idolorum cultura. Calix benedictionis cui benedicimus, nõne communicatio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Quid ergo? Dico, quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid? Sed quæ immolant gentes, Dæmonijs immolant, non Deo.*

Nolo

Nolo autem vos socios fieri Dæmoniorum. Non potestis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum.

2. Hic agnoſcit Apoſtolus triplicem menſam, ſeu triplex altare. Vnum, in quo gentiles ſacrificant idolis ſeu dæmoniis. Alterum, in quo Iudæi offerunt Deo victimas ex animalibus. Tertium, in quo Chriſtiani offerunt corpus & ſanguinem Chriſti ſub ſpecie panis & vini. At quorſum? Vult probare, Corinthios debere abſtinere ab idolotythis, id eſt, à carnibus, quæ idolis ſeu dæmoniis ſunt oblatæ. Hoc ſic probat: Qui comedit de victimis, quæ in altari idololatrico immolatæ ſunt idolis ſeu dæmoniis, ille eſt particeps altaris ſeu ſacrificii idololatrici, & conſequenter eſt cultor idolorum ſeu dæmoniorum: Sed vos, cum ſitis Chriſtiani, non debetis eſſe participes altaris ſeu ſacrificii idololatrici, neque cultores idolorum (*fugite*, inquit, *ab idolorum cultura*) Ergo non debetis comedere de victimis, quæ immolatę ſunt idolis. Maiorem probat à ſimili: Et vtitur duplici exemplo; altero Chriſtianorum,

 altero

altero Iudæorum, hoc modo. Christiani qui sumunt de corpore & sanguine Christi, sunt participes altaris seu sacrificii Christi. Et Iudæi, qui comedunt de victimis Mosaicis, sunt participes altaris seu sacrificii Mosaici: Ergo similiter, qui comedunt de victimis, quæ immolatæ sunt idolis, seu Dæmoniis, sunt participes altaris seu sacrificii idololatrici. At nemo potest simul esse particeps altaris Christi & idolorum: Ergo, si vultis esse participes altaris Christi, debetis abstinere ab altari & sacrificio idolorum; aut si ab hoc non abstinetis, non potestis esse participes altaris Christi. Hic est discursus Apostoli. Ex quo patet, non minus apud Christianos, quam apud Iudæos & gentiles esse altare, sacrificium, & participantes de sacrificio. Et quidem sacrificium Christianorum consistere in oblatione corporis & sanguinis Christi, sub specie panis & vini. Hoc enim expresse significat Apostolus, cum ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis,*

quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?

3 Alter locus est Hebr. 7. 12. *Translato sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio fiat.* Vbi sub nomine sacerdotii comprehenditur etiam sacrificium: & per legem intelligitur lex diuini cultus. Est ergo hic sensus verborum Apostoli: Sacrificium & lex diuini cultus ita connexa sunt, vt vnum sine altero esse non possit: & vno translato, alterum quoque transferri necesse sit. Vnde sicut est triplex lex, quæ præscribit diuinum cultum: Vna naturalis ab Adamo vsque ad Mosen: Altera Mosaica, à Mose vsque ad Christum: Tertia Euangelica, à Christo vsque ad finem mundi: ita triplex debet esse sacrificium: vnum, quo colitur Deus iuxta legem naturalem: alterum, quo colitur iuxta Mosaicam: tertium, quo iuxta Euangelicam. Et quotiescunque lex diuini cultus mutatur, toties sacrificium mutari necesse est.

4. Hoc clarius sic explico. Sicut homo constat duplici parte, nempe

animo & corpore; ita lex præſcribit illi duplicem cultum, quem tenetur Deo exhibere: vnum internum, alterum externum. Internus conſiſtit in actu fidei, ſpei, timoris, dilectionis. Externus in ſolo ſacrificio. Nam reliqui externi cultus, quicunque illi ſunt, poſſunt etiam hominibus exhiberi. Solum ſacrificium peculiariter inſtitutum eſt ad colendum Deum. Eo igitur ſublato, nihil reliquum eſt, quo Deum ſpeciali ratione colamus. Hinc ſequitur, legem, quæ præſcribit externum cultum Dei, non alium præſcribere, niſi ſacrificium, quia nullus alius eſt. Deinde, eiuſmodi legem, nec mutari, nec abrogari, nec reſtaurari poſſe, niſi mutato, aut abrogato, aut reſtaurato ſacrificio.

5 Hinc tandem ita concludo. Vbicunque eſt peculiaris lex & religio, ibi debet eſſe peculiare ſacrificium, quo Deus ex præſcripto illius legis colitur: ſed apud Chriſtianos eſt peculiaris lex & religio, nempe Euangelica, diſtincta à lege naturali & Moſaica: Ergo apud Chriſtianos eſt peculiare ſacrificium, quo Deus colitur, diſtinctum à naturali & Moſaico. At hoc non po-

non potest esse aliud, quam incruentum sacrificium Eucharistiæ: Ergo illud est. Maior patet ex dictis. Minorem probo, quia si esset aliud, maximè esset cruentum, quod semel in cruce peractum est, Sed non est. Primò, quia illud à Christo, tanquam communi redemptore, pro omnibus oblatum est, tam iis, qui vixerunt in lege naturæ & mosaica, quam qui viuunt in Euangelica. *Pro omnibus enim mortuus est Christus.* Sicut ergo præter illud, fuit aliud in lege naturæ, & aliud in Mõsaica: sic etiã aliud est in euangelica. Et sicut sacrificium legis naturæ & Mosaicæ erat typus seu figura futuri sacrificii cruenti (Hebr. 10) sic nostrum est imago seu repræsentatio præteriti, (*1. Corinth. 11.*) Secundo, quia lex diuini cultus debet obligare eos, qui subiecti sunt legi. Sicut ergo Patriarchæ & Prophetæ, qui subiecti erãt legi naturali & Mosaicæ, non obligabantur Deum colere, nisi per sacrificia, quæ repræsentabant futurum sacrificium crucis: ita nos, qui subiecti sumus legi Euangelicæ, non obligamur Deum colere, nisi per sacrificium Eucharistiæ, quod repræsentat præteritũ

sacri-

sacrificium crucis. Ergo signum est, quod lex diuini cultus, tam in veteri, quam in nouo Testamento, non respiciat immediatè cruentum sacrificium crucis, sed potius alia sacrificia, quatenus illius, siue futuri, siue præteriti, repræsentatiua sunt.

CAPVT VI.

QVID SENTIANT ANTIQVI Patres de hoc sacrificio?

1. Antiqui Patres tã disertè & clarè loquũtur de sacrificio Eucharistiæ, in quo Christus sub specie panis & vini quotidie offertur in Ecclesia, vt nemo, qui illos aspexerit, de ipsorum sententia dubitare possit. Hoc quinque modis ostendo.

2 Primo, quia quando loquuntur de Eucharistia, passim vsurpant has voces, *sacrificium, oblatio, immolatio, hostia, victima, offerre, sacrificare, immolare.* Ita Andreas Apostolus, Hippolytus martyr, Ambrosius, Gregorius Nyssenus, Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus, Leo, Fulgentius, & alii,

& alii apud Bellarminum libro. 1. de Missa capite 15.

3 Secundo, quia requirunt altaria ad celebrandam Eucharistiam. Altaria autem non eriguntur, nisi ratione sacrificii. Supponunt ergo, Eucharistiam esse sacrificium. Ita Cyprianus, Eusebius, Optatus Mileuitanus, Ambrosius, Nazianzenus, Nyssenus, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & alii apud eundem cap 16.

4 Tertio, quia ministros, qui Eucharistiam offerunt, vocant *Sacerdotes*; & eorum ministerium, *sacerdotium*. Proprium autem munus Sacerdotis est, offerre sacrificium, Hebr. 5.1. & cap. 8.3. Ita Gaudentius, Hieronymus, Ambrosius, Eusebius, Cyprianus, Tertullianus, Augustinus, Chrysostomus, & alii apud eundem capite. 17.

5 Quarto, quia docent, Eucharistiam celebrari & offerri posse pro viuis & defunctis: pro pace & incolumitate: & generatim, pro omnibus necessitatibus, tam corporis, quam animi; quod

quod sanè non dicerent, nisi putarent esse verum sacrificium. Ita Chrysostomus & Augustinus varijs locis, apud eundem cap. 19.

6 Quintò, quia dicunt Melchisedechum fuisse verum sacerdotem, & obtulisse panem & vinum in sacrificium: & hoc modo præfigurasse incruentum sacrificium, quod Christus sub specie panis & vini instituit in vltima cœna: Eamque ob causam Christum in scriptura vocari *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech*. Ita Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Eusebius, Hieronymus, Augustinus, & alii supracitati lib. 1. cap. 4.

7 His addi possunt, qui vaticinium Malachiæ, de quo supra dictum est, interpretantur de sacrificio Eucharistiæ, vt Iustinus martyr, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Eusebius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & plures alii, apud Bellarminum lib. 1. cap. 10.

8 Ex quibus omnibus abundè constat de sententia antiquorum Patrum; neque necesse est, integra eorum testimonia huc transcribere, cum Aduersarii concedant

eosita

eos ita sentire. Nam Kemnitius in Examine, de iis sic scribit: *Negari non potest, veteres, quando loquuntur de celebratione cænæ dominicæ, vsurpare vocabula sacrificij, immolationis, hostiæ, victimæ: item, vti verbis, offerre, sacrificare, immolare*. Similia habent Lutherus & Caluinus, vt sequenti cap. videbimus.

CAPVT VII.

QVID SENTIANT CHRISTIANI hoc tempore?

1. CAtholici docent Eucharistiam esse verum ac propriè dictum sacrificium, vt patet ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. & sequentibus: & ibidem can. 1. *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, anathema sit.* Et in formula professionis fidei: *Profiteor pariter, in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium sacrificium pro viuis & defunctis.*

2 Lutherani & Caluinistæ, negant esse verum sacrificium: & quod grauius est, per contemptum vocant *horribile sacrilegium, idololatriam, sacrificij crucis Christi abnegationem*

diſcrimen inter ſacrificium Iudæorum & Chriſtianorum, quod illud fuerit alligatum certo loco: hoc in omni loco offerri poſſit. Eſt autem locutus de ſacrificio propriè dicto: Ergo apud Chriſtianos datur aliquod ſacrificium propriè dictum quod in omni loco offerri poteſt. Hoc autem non eſt ſacrificium crucis cruentũ quod ſemel tantum, & vno loco oblatũ eſt: Ergo eſt ſacrificium Euchariſtiæ incruentum, quod quotidie in omnibus Eccleſiis offertur. Quartum, Apoſtolus volens pbare, eos eſſe participes ſacrificii idololatrici, qui comedunt de victimis oblatis in altari idololatrico: vſus eſt tali diſcurſu; Qui ſumunt de corpore & ſanguine Domini, oblatis in altari Chriſti, ſunt participes ſacrificii Chriſtiani: Et ſimiliter, qui ſumunt de victimis oblatis in altari Moſaico, ſunt participes ſacrificii Moſaici: Ergo pari ratione, qui ſumunt de oblatis in altari idololatrico, ſunt participes ſacrificii idololatrici. Hic autem diſcurſus ſupponit, non minus apud Chriſtianos eſſe verum ſacrificium & altare, quam apud Iudæos olim fuerit.

Deinde

auditurum. Et in libro contra Regem Angliæ: *Vltimo dicta Patrum inducit Rex pro Missario sacrificio, & ridet meam stultitiam, quod solus velim sapere præ omnibus. Hoc est, quod dixi, Thomisticos asinos nihil habere, quod producant, nisi multitudinem hominum, & vsum antiquum.* Et in libro de Missa priuata: *Hic non moramur, si clamitent Papistæ, Ecclesia, Ecclesia, Patres, Patres: quia, vt dixi, hominum dicta aut facta, nihil in tam magnis causis curamus. Scimus enim ipsos Prophetas lapsos esse, adeoq; Apostolos: verbo Christi iudicamus Ecclesiam, adeoque ipsos Angelos.* Similia habent alii Nouatores. Caluinus libro 4. instit. cap. 18. §. 1. *Pestilentissimo errore Satan totum penè orbem excæcauit, vt crederet Missam sacrificium.* Et infra §. 12. *Non est, cur vlla hominum authoritate, vel annorum præscriptione patiamur nos moueri.* Kemnitius in Examine Concilii Tridentini: *Neque veterum qualescunque sententiæ, sed Scriptura canonica regula est in hac controuersia.*

5. Æstimet nunc prudens Lector, quos sequi volet, nos, an aduersarios. Nos tenemus viam antiquorum Patrum, & cum iis Scripturam interpretamur. Aduersarii

reiiciunt totam antiquitatem. Aiunt, non modo Patres, sed etiam Prophetas, & Apostolos, & totam Ecclesiam errasse: se solos non errare. Imo, se Iudices esse Ecclesiæ, Apostolorum, atque adeo Angelorum. Magnus spiritus: magna præsumptio. Videamus tamen, quæ argumenta contra nos adferant. Ea duplicia sunt. Alia, quibus contendunt, Eucharistiam non esse sacrificium: alia, quibus vrgent, non esse sacrificium propitiatorium pro peccatis. Hæc capit. 13. examinabimus. Nunc priora discutienda sunt. Et quidem hæc potissimum.

ARGVMENTA NOVATORVM.

6. Primum: Sacrificium debet offerri DEO, non autem comedi ab hominibus: At Eucharistia comeditur ab hominibus: Ergo non est sacrificium. Respondeo. Maior, quoad posteriorem partem, apertè falsa est. Nam Agnus paschalis erat verum sacrificium, & tamen comedebatur ab Hebręis. Nec enim pugnant hęc duo inter se: Totum sacrificium offertur DEO: &, totum sacrificium, vel pars eius,

comeditur ab hominibus. Hoc non solum patet in Agno paſchali, qui totus offerebatur Deo, & totus comedebatur à populo: ſed etiam in hoſtiis pacificis, quæ integræ offerebantur Deo, & tamen pars earum cedebat in vſum Sacerdotum & offerentium. Eodem modo fit in Euchariſtia. Tota offertur Deo, & tota ſumitur à fidelibus. Offertur Deo, ad ipſius gloriam & honorem: ſumitur à fidelibus, ad illorum ſalutem & vtilitatem. Poteſt enim vna eademq́ res, quatenus honorifica eſt, ſeruire vni: & quatenus vtilis eſt, ſeruire alteri. Imo commune eſt omnibus creaturis inferioribus, vt ſeruiant Deo ad ipſius gloriam & honorem, nobis autem, ad noſtram commoditatem & ſalutem. Dices: Holocauſtum non comeditur ab hominibus, ſed totum conſumitur ad honorem Dei: Ergo ſaltem Euchariſtia non eſt Holocauſtum, quod tamen docent Catholici. Reſpondeo. Catholici non docent eſſe holocauſtum Moſaicum, quod totū debebat comburi, & in fumū reſolui: ſed eſſe perfectius omnibus ſacrificiis Moſaicis, etiā holocauſtis, quia Chriſtus,

qui offertur in Euchariſtia, eſt præſtantior omnibus animalibus, quæ offerebantur in ſacrificiis & holocauſtis Moſaicis.

7. Alterum: Id, quod eſt ſacramentum, non poteſt ſimul eſſe ſacrificium: ſed Euchariſtia eſt ſacramentum: Ergo non poteſt ſimul eſſe ſacrificium. Maior probatur, quia ſacramentum & ſacrificium opponuntur. Nam in ſacramento accipimus aliquid à DEO: in ſacrificio damus aliquid DEO. At ratio accepti & ratio dati non poſſunt ſimul in vna eademq; re conſiſtere. Reſpondeo. Maior falſa eſt, etiam aduerſariorum conceſſione. Nam Pleſſæus Caluiniſta, cum tota Synodo Gapicenſi, lib. 1. de Euchariſtia, cap. 1. expreſſe ait, Agnum paſchalem fuiſſe ſimul ſacramentum & ſacrificium. Quod etiam ex Scholaſticis docet D. Thomas & plures alii. Si ergo Agno paſchali non repugnat, ſimul eſſe ſacramentum & ſacrificium, cur repugnet Euchariſtiæ? Non video. Nec obſtat, quod in ſacramento aliquid accipiamus à DEO, & in ſacrificio aliquid ei offeramus. Nam hæc duo poſſe ſimul conſiſtere; iam oſtenſum eſt in

Agno paſchali: qui totus offerebatur Deo ad ipſius honorem, & totus comedebatur à Iudæis ad illorum ſalutem. Idem fit in Euchariſtia. Et ſanè, ſi id, quod à DEO accipimus, non liceret offerre DEO, nullum foret ſacrificium. Omnia enim, quæ DEO offerimus, à Deo accepimus, iuxta illud 1. Paralip. 29. 14. *Tua ſunt omnia: Et quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

8. Tertium: Chriſtus in vltima cæna, quando inſtituit Euchariſtiam, non dixit, *offerte*, ſed, *comedite & bibite.* Ergo Euchariſtia ex inſtitutione Chriſti, non eſt ſacrificium, ſed ſacramentum tantum. Reſpondeo. Tametſi non ſit vſus illo vocabulo, *offerte*: vſus tamen eſt alio æquipollente, cum dixit. *Hoc facite in meam commemorationem*, id eſt, poſthac celebrate Euchariſtiam, quam nunc inſtituo, pro gratiarum actione, in memoriam meæ mortis, quam pro vobis, & toto humano genere ſubiturus ſum. Eſt autem duplex gratiarum actio. Vna interna, quãdo quis interno affectu gratum ſe exhibet DEO pro accepto beneficio. Altera externa, quando externo ac ſenſibili ſigno decla-

rat internum animi affectum, & gratificandi voluntatem. Vtramq; requirit Christus à nobis pro beneficio suæ mortis ac passionis. Et quidem internam vult fieri per internum animi affectum: externam, per celebrationem Eucharistiæ. Porrò, sicut interna gratiarum actio consistit in interna oblatione, qua quis affectum suum offert Deo pro accepto beneficio: sic etiam externa consistit in oblatione, qua externum signum sui affectus exhibet Deo. Vnde sequitur, omnem gratiarum actionem consistere in quadam oblatione, respectu Dei benefactoris. Cum ergo celebratio Eucharistiæ, ex Christi institutione, sit quædam externa gratiarũ actio, necesse est eam in externa oblatione consistere. Vndè cum dixit Christus, *Hoc facite in meam commemorationem*: plus dixit, quàm si solùm dixisset, *Offerte*. Hoc enim amplius dixit: Offerte in memoriam tanti beneficii à me accepti.

9. Idem alia via sic ostendo. Christus obtulit seipsum Deo in ara crucis, per modum veri & cruenti sacrificii, vt omnes fatentur cum Apostolo, Hebr. 9. & 10.

Ac ſimul voluit, vt hæc cruenta oblatio repræſentaretur nobis, & quotidie in memoriam reuocaretur per celebrationem Euchariſtiæ, cum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Ergo neceſſe eſt, in celebratione Euchariſtiæ fieri aliquam oblationem incruentam, quæ ſit repræſentatio illius cruentæ oblationis in cruce. Et hoc ſignificat Diuus Auguſtinus lib. 20. contra Fauſtum cap. 18. cum ait: *Chriſtiani, iam peracti ſacrificii* in cruce, *memoriam celebrant ſacroſancta oblatione, & participatione corporis & ſanguinis Chriſti.* Vbi in Euchariſtia coniungit hæc duo, *oblationem*, & *participationem* Chriſti. Igitur ſecundum Auguſtinum, & offertur Chriſtus in Euchariſtia, & ſumitur: offertur Deo, ad ipſius honorem: ſumitur à fidelibus ad ipſorum ſalutem & vtilitatem. Et hoc eſt, quod ſupra dixi in ſolutione primi & ſecundi argumenti. Vnde patet, in his omnibus Auguſtinum nobiſcum ſentire contra Nouatores, quod ipſi negare non audent.

10. Quartum: Chriſtus eſt Sacerdos in æternum: ergo nullum habet ſucceſſorem aut vicariũ in Sacerdotio. Ergo iam nulli

ſunt Sacerdotes in terris: ergo nec ſacrificia propriè dicta. Et confirmatur ex Apoſtolo, Hebr. 7. vbi dicit, ideo in veteri Teſtamento fuiſſe plures Sacerdotes, quorum vnus alteri ſuccederet, quia ſinguli erant mortales, ac proinde debebant alij atque alij ſemper ſuccedere. Christus autem eſt immortalis: Ergo non indiget ſucceſſoribus & vicariis. Reſpondeo. Aliud eſt, eſſe ſucceſſorem alterius: aliud, eſſe miniſtrum ſeu vicarium. Dupliciter enim hæc differunt. Primo, quia ſucceſſor eſt eiuſdem dignitatis ac poteſtatis cū eo, cui ſuccedit: non item miniſter ſeu vicarius cum eo, cuius miniſter aut vicarius eſt. Secundo, ſucceſſor non niſi poſt mortem aut depoſitionē alterius conſtituitur. At vicarius ſeu miniſter ſolet conſtitui, dū adhuc viuit is, cui ſubſeruit. Vtrumq; patet in Rege. Is quamdiu viuit, & in officio manet, non habet ſucceſſorem cum pari poteſtate: habet tamen vicarios & miniſtros, qui illi ſubſeruiunt. Similiter fit in noſtro propoſito. Christus non habet ſucceſſorem in ſacerdotio cum pari poteſtate, quia ſemper viuit, vt rectè a-

gumen-

gumentatur Apostolus. Habet tamen ministros seu vicarios, qui illi subseruiunt in officio sacerdotali. Idem factum est in Aarone, seruata proportione. Quãdiu vixit, non habuit successores cum pari potestate: habuit tamen inferiores Sacerdotes & Leuitas, qui illi ministrabant. Et quid hic difficultatis est? Nihil sanè. Sed Nouatores omnia confundunt, vt facilius decipiant incautos.

11. Quintum: Sacrificium crucis habet vim infinitam & æternam: Ergo non indigemus alio sacrificio: Ergo multiplicare tot sacrificia Missæ, nihil est aliud, quam negare virtutem & sufficientiam sacrificii crucis. Et confirmatur ex Apostolo, qui sæpe asserit, vnam oblationem Christi in cruce sufficere, nec alia opus esse. Hebr. 9. 26. *Semel ad destructionem peccati, per hostiam suam apparuit.* Et v. 28. *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata.* Et cap. 10. 10. *Sanctificati sumus per oblationem corporis Christi semel.* Et v. 14. *Vna oblatione, consummauit in sempiternũ sanctificatos.* Quid ergo opus est sacrificio Missatico? Respondeo. Hoc argumentum dupliciter

potest retorqueri. Primò sic: Sacrificium crucis habet vim infinitam & æternam: ergo non opus est Baptismo, Eucharistia, fide, spe, charitate, oratione: Ergo multiplicare hæc omnia, nihil aliud est, quàm negare virtutem & sufficientiam sacrificii crucis. Secundo sic: Sacrificium crucis habet vim infinitam & æternam, respectu omnium hominum, ab initio mũdi vsque ad finem: Ergo omnia alia sacrificia sunt superflua: Ergo multiplicare tot sacrificia Mosaica, nihil aliud est, quàm negare vim & sufficientiam sacrificii crucis. Quid hic dicent Nouatores?

12. Sed ad rem. Sacrificium crucis habet infinitam & æternam vim sanctificandi homines: nec opus est alio sacrificio crucis, aut eiusdem sacrificii crucis repetitione: Vel, quod idem est, non opus est, vt alius Christus moriatur pro nobis, aut vt idem Christus sæpius moriatur. Nam semel moriendo, sufficientissimè satisfecit Deo Patri pro nobis. Et hoc vult Apostolus loco citato. Duo tamen necessaria sunt. Vnum, vt simus memores illius tanti beneficii, vel iam accepti, vel olim

olim promiſſi. Alterum, vt fructus illius beneficii & ſatisfactionis in particulari nobis applicetur. Vtrumq; fit per fidem, ſacraměta, ſacrificia, prædicationem verbi, & ſimilia inſtrumenta à Deo ordinata; non ſolum in veteri, ſed etiam in nouo Teſtamento. Ergo nihil illorum ſuperfluum eſt. Sicut ergo non ſequitur: Sacrificium crucis habet infinitam vim: Ergo ſuperflua ſunt Sacramenta nouæ legis: ita non ſequitur; Habet infinitam vim: Ergo ſuperfluum eſt ſacrificium nouæ legis. Nec hoc, nec illa ſuperflua ſunt. Non enim ordinantur ad augendam vim ſacrificii crucis, quæ cùm infinita ſit, non indiget argumento: ſed partim ad illam repræſentandam, partim ad fructum eius nobis applicandum. Dices: quid opus eſt applicare fructum ſacrificii crucis, per ſacrificium Miſſæ, cum ſufficienter applicari poſſit per fidem, Baptiſmũ & Euchariſtiam? Ego viciſſim dicam, quid opus eſt applicare per Baptiſmũ & Euchriſtiam, cum ſufficienter applicari poſſit per fidem & ſacrificium Miſſæ? O homo, tu quis

quis es, vt dicas Deo, quare ordinasti sic?
13. Hæc sunt precipua argumenta contra sacrificium Missæ. Alia, vel continent mera mendacia, quibus referendis libenter supersedeo: vel solum contendunt, Missam non esse sacrificium propitiatorium pro peccatis, quę in caput 12. reseruamus. Ea porro, quæ iam allata & soluta sunt, vehementer confirmant nostram sententiam. Nam si ex vna parte spectemus communem consensum antiquorum Patrum & totius Ecclesiæ, cum solidissimis fundamentis ex Scriptura desumptis, vt supra visum est: ex altera, priuatam paucorum opinionem, quę solum in disputatione Diaboli, in contemptu totius antiquitatis, & in his pauculis nullius momenti argumentis fundata est: facile æstimabimus, non decere virum prudentem ac cordatum, vt propter has quisquilias & ineptias, relicto Christiani orbis consensu, ad hanc nouam sectam paucorum hominum sese adiungat.

CAPVT VIII.

IN QVO CONSISTAT ES-*ſentia huius Sacrificij?*

OMitto calumnias Nouatorum, qui populo perſuadent, eſſentiam huius ſacrificii, apud Catholicos, in quibuſdam ſaltibus, geſticulationibus, & veſtium ornamentis poſitam eſſe. Non ita eſt. Nec ipſi, ſi viri boni eſſent, ita loquerentur: neque, ſi faciant, neceſſe eſt refutare.

2. Catholici ſic ſtatuunt: In ſacrificio duo ſpectari poſſe, 1. rem, quæ offertur & ſacrificatur: 2. actionem ſacrificandi. Hinc duplex oritur quæſtio. Vna, quæ ſit illa res, quæ propriè offertur & ſacrificatur in Miſſa? an ſcilicet panis & vinum? an verò corpus & ſanguis Chriſti? Altera, quæ ſit actio ſacrificandi, in qua eſſentialiter conſiſtit ratio ſacrificii? Sunt autem 6. actiones in Miſſa; de quibus dubitari poteſt. Prima eſt oblatio panis & vini ante conſecrationem. Secunda eſt ipſa conſecratio, per quam panis & vinum con-

conuertuntur in carnem & sanguinem Christi. Tertia est oblatio corporis & sanguinis Christi post consecrationem. Quarta est fractio & commistio sacramenti. Quinta est consumptio sacraméti à Sacerdote consecrante facta. Sexta est distributio, & sumptio à fidelibus facta. His positis ad vtramque quæstionem respondeo per duas sequentes conclusiones.

3. *Prima Conclusio*: Res, quæ primo & principaliter offertur in sacrificio Missæ, est corpus & sanguis Christi, sub specie panis & vini. Ratio est euidens, quia sacrificium crucis cruentum, & sacrificium Missæ incruentum, non differunt, quoad substantiam rei oblatę: sed res oblata in sacrificio crucis, est Christus, iuxta illud 1. Corinth. 5. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus.* Ergo etiam res oblata in sacrificio Missæ, est Christus. Et hoc definitum est in Concilio Tridentino, sess. 22. cap. 2 his verbis: *In hoc sacrificio Missæ, idem ille Christus incruente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruente obtulit.*

4. Dices: Illud principaliter offertur

& sacrificatur, quod immolatur & destruitur ad honorem Dei, vt patet in omnibus sacrificiis Mosaicis: at solus panis & vinum immolantur & destruuntur in Eucharistia, non autem corpus & sanguis Christi: Ergo solus panis & vinum principaliter offeruntur & sacrificantur. 2. quia res oblata in sacrificio, supponitur actioni sacrificandi, non autem resultat ex tali actione: vt patet in sacrificio Agni paschalis, vbi res oblata est Agnus viuus, nó autem cadauer eius, quod ex immolatione resultat. At panis & vinũ supponuntur actioni sacrificandi: Ergo panis & vinum sunt res oblata. Christus autem qui per actionem sacrificandi resultat, solũ est sacramentum, seu sacer cibus, sicut erat agnus paschalis post immolationem. 3. idem colligitur ex praxi Ecclesiæ, quæ offert panem & vinum, & vocat hostiam, seu rem oblatam. Et in quadam Antiph. dicit; *Sacerdos in æternum Christus secundum ordinem Melchisedech panem & vinum obtulit.* Eodem modo loquuntur Patres. Cypr. epist. 63: *Panem & calicem mistũ vino obtulit.* Et Iren. l. 4. c. 32. *Præcipit Christus Apostolis,*

vt pri-

vt primitias creaturarum, scilicet panem & vinum, Deo in sacrificium offerant. Et Alexander 1. epist. 1. *Panis tantum, & vinum aqua permistum, in sacrificio offerantur.*

5. Respondeo. Res oblata potest esse duplex. Vna per modum materiæ, quæ supponitur actioni sacrificandi. Altera per modum termini, qui resultat per actionem sacrificandi. Igitur, panis & vinum sunt res oblata per modum materiæ: corpus & sanguis Christi, per modum termini resultantis. Idem seruata proportione, factum est in sacrificiis Mosaicis. Nam res oblata per modum materiæ, erat v. g. Agnus viuens: per modum termini, Agnus occisus, & immolatus. Hoc tamen interest, quod in sacrificiis Mosaicis, res principaliter oblata, non erat terminus, sed materia: in nostro, non materia, sed terminus. V. g. Agnus viuus erat res principaliter oblata: & eius destructio seu immolatio, erat actio sacrificandi principaliter intenta, in cultum Dei. At in Eucharistia, non panis & vinum, sed corpus & sanguis Christi, est res principaliter oblata: nec destructio

panis

panis & vini per se intenta, sed solum in ordine ad introductionem Corporis & sanguinis Christi; nec in destructione panis & vini, consistit principalis actio sacrificandi, sed in consecratione, qua substantia panis & vini mutatur in corpus & sanguinem Christi, vt in sequenti conclusione latius explicandum est.

6 *Secunda Conclusio*. Sicut res oblata in sacrificio missæ, principaliter consistit in corpore & sanguine Christi, vt iam dictum est; sic actio sacrificandi principaliter consistit in consecratione: Seu, quod idem est, sicut corpus & sanguis Christi, est ipsa victima quæ offertur & sacrificatur, sic consecratio est ipsa actio, qua offertur & sacrificatur. Ratio est, quia oblatio seu sacrificatio victimæ debet fieri à sacerdote, tanquam à proprio ministro: At in lege euangelica, solus Christus & principalis sacerdos; alii vero, sunt secundarii sacerdotes, & quasi ministri seu vicarii, qui in persona Christi offerunt & sacrificant: Ergo oblatio seu sacrificatio victimæ debet fieri, vel à Christo (vt contigit in vltima cœna) vel ab aliis secundari-

est corpus meum, hic est sanguis meus, non loquuntur in propria, sed in Christi persona. Non enim est illorum corpus & sanguis, sed solius Christi. Igitur in sola consecratione principaliter consistit oblatio victimæ, seu sacrificatio.

7 Et ita sentiunt antiqui Patres. Nam Irenæus libro 4. contra hæreses capite 32. dicit Christum docuisse *Noui Testamenti nouam oblationem*, cum dixit, *Hoc est corpus meum*. Cyprianus in sermone de cœna Domini sic scribit: *Ex quo à domino dictum est, Hæc est caro mea, Hic est sanguis meus: quotiescunque his verbis, & hac fide actum est, panis iste substantialis & calix benedictione solenni sacratus existit medicamentum simul & holocaustum*. Vult dicere, per verba consecrationis, effici Holocaustum seu sacrificium: quod non asserimus. Similia habent alii Patres. Et ex Sholastic is Bonauentura, D. Thomas Ioannes maior, Alanus, Cassalius, apud Franciscum Suarez 3,p. tomo 3. disp. 75.

8 Vt tota res melius intelligatur distincti us explicãda est. Igitur in cõsecratione quã solã dicimus esse de essẽtia huius sacrificii, tria hic spectari possunt. Primo

Primo, destructio substantiæ panis & vini, facta in cultum & honorem Dei. Secundo, adductio seu præsentia Christi, sub speciebus panis & vini, quæ etiam fit ad honorem & cultum Dei. Tertio, mystica quædam mactatio; quæ fit per consecrationem vtriusque speciei, quatenus ex vi verborum, corpus & sanguis sacramentaliter separantur, licet reipsa coniuncta sint per naturalem concomitantiam. Potest ergo disputari, an consecratio habeat rationem sacrificii, quatenus est destructio panis & vini; an vero, quatenus est adductio seu præsentia Christi; an denique, quatenus est mystica mactatio? Huic annexa est alia quæstio, an ad rationem huius sacrificii necessaria sit consecratio vtriusque speciei; an vero sufficiat consecratio vnius?

9 Aliqui putant, consecrationem vnius sufficere, quatenus est destructio panis, & adductio corporis Christi: vel destructio vini, & adductio sanguinis Christi: nec opus esse consecratione vtriusque speciei, in qua fit mystica mactatio Christi, seu sacramentalis corporis & sanguinis Chri-

nis Chriſti ſeparatio. Ratio illorum eſt, quia in conſecratione vnius ſpeciei non ſolum reperitur actio ſacrificandi, ſed etiam victima, quæ ſacrificatur & offertur, nempe Chriſtus ſub ſpecie ſacramentali.

10 Alii rectius ſentiunt, conſecrationem vtriuſque ſpeciei neceſſariam eſſe, non ſolum quatenus eſt deſtructio ſubſtantiæ panis & vini, & ſimul adductio corporis & ſanguinis Chriſti: ſed etiam, quatenus eſt myſtica mactatio, quæ fit, quando vi verborum myſticè ſeparatur corpus à ſanguine Chriſti. Et ratio eſt, quia hoc incruentum ſacrificium miſſæ, de quo agimus, debet eſſe repræſentatio cruenti ſacrificii crucis, vt ſæpe dictum eſt: Ergo debet includere conſecrationem vtriusq; ſpeciei, quatenus habet rationem myſticæ mactationis, id eſt, quatenus expreſſè repræſentat mortem & paſſionem Chriſti. Hoc ſenſu loquitur Auguſtinus apud Gratianum, cap. Semel de conſecrat. diſt. 2. cum ait: *Semel immolatus eſt Chriſtus in ſemetipſo, & tamen quotidie immolatur in ſacramento.*

11 Superſunt aliquot obiectiones dilu-

endæ: quarum duæ priores contendunt, consecrationem non esse de essentia sacrificii Missæ: reliquæ, non solam consecrationem esse de essentia, sed etiam sumptionem, quæ fit à Sacerdote sacrificante. Prima est: Productio, qua primo producitur victima in rerum natura, non est ipsa oblatio seu sacrificatio victimæ, sed illam necessario præcedit, vt patet inductione. Nam prius est, Agnum nasci, quam immolari: prius est, Christum concipi in vtero materno, quā offerri in cruce. At consecratio est quasi productio Christi, quia per illam fit Christus præsens, cum antea non esset præsens: Ergo consecratio non est oblatio seu immolatio Christi, sed illam præcedit. Respondeo. Hoc argumentum procedit de aliis sacrificiis, in quibus res principaliter oblata, habet se per modum materiæ: non autem in nostro, in quo res principaliter oblata, habet se per modum termini. Hoc supra à me notatum est. Nunc clarius sic explico. Productio materiæ, quæ offertur in sacrificio, semper est prior oblatione seu sacrificatione

tione,vt benè oſtẽditur in exẽplis allatis. At productio termini qui reſultat ex materia, non eſt prior oblatione ſeu ſacrificatione, ſed eſt ipſa oblatio ſeu ſacrificatio. Hoc patet in noſtro ſacrificio.

12 *Secunda obiectio.* In die Paraſceues offertur verum ſacrificium abſque cõſecratione,quia fit oblatio ex præſanctificatis, vt loquũtur Theologi : Ergo cõſecratio nõ eſt de eſſẽtia ſacrificii. Antecedẽs ꝓbatur primo,ex oratiõe, quã Eccleſia in officio illius diei ꝓfert,cũ ait: *In ſpiritu humilitatis, & in animo contrito ſuſcipiamur à te Domine,& ſic fiat ſacrificium noſtrũ in cõſpectu tuo hodie,vt placeat tibi Domine Deus.* Et poſtea ſubdit ſacerdos: *Orate fratres,vt meũ & veſtrũ ſacrificiũ &c* Secundo,quia nõ eſt veriſimile,Eccleſiã illo die carere ſacrificio, cum dicat Aug. ep. 118. cap.2. *Omnibus diebus offertur Deo ſacrificiũ in Eccleſia.* Reſpondeo. In die paraſceue non offertur ſacrificium incruentum, vt notat D. Thomas 3.p.q. 83. articulo 2. ad. 2. quia eo die cruẽtũ ſacrificiũ oblatũ eſt in cruce. Idẽ ſẽtiunt pleriq; Scholaſtici in 4. d.13. & Rabanus lib. de inſtitutione Clericorum cap. 67. vbi hoc confirmat ex figura huius myſterii

Nam ſicut in veteri Teſtamento, eo die, quo ſemel in anno ſummus Sacerdos intrabat in ſancta ſanctorum, alii ſacerdotes non ſacrificabant: ita in Nouo Teſtamento, eo die, quo Chriſtus, tanquam ſupremus Pontifex, obtulit ſeipſum in ara crucis, conſentaneum eſt, alios ſacerdotes qui ſunt miniſtri Chriſti, non offerre ſacrificium. Eodem ſpectat illud Hugonis de S. Victore, lib. 3. miſcell. cap. 43. *Non ſacrificant amici, dum trucidant inimici.* Et ratio eſt. quam ſuperius attigi, quia nullum poteſt fieri ſacrificium nouæ legis, in quo Chriſtus non ſit principale offerens. At in die Paraſceues, quando celebratur officium in Eccleſia, nihil fit in perſona Chriſti: Ergo tunc non offertur ſacrificium. Nec obſtat, quod in oratione Eccleſiæ, ſupra allegata, fiat mentio ſacrificii. Ibi enim nomine ſacrificii, non ſignificatur actio ſacrificandi, de qua hic diſputamus: ſed victima, ſeu hoſtia ſacrificata, quæ tunc verè præſens eſt. Quod autem Auguſtinus generatim dicit, *omnibus diebus offerri ſacrificium in Eccleſia:* non excludit ſingularem exceptionem vnius alicuius diei.

Tertia

13 *Tertia obiectio*; De eſſentia ſacrificii ſunt hæc duo. 1. vt victima realiter immutetur. 2. vt ſumatur à ſacerdote: At neutrum fit per ſolam conſecrationem, niſi accedat ſumptio ſacerdotis: Ergo hæc ſumptio eſt de eſſentia ſacrificii. Maior eſt D. Thomæ, 3. p. q. 82. art. 4. vbi citat Dionyſium, Auguſtinum, & illud ex con. Toletano. 12. *Quale erit ſacrificium, cuius neque ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* quod etiam citatur apud Gratianum ca. Relatum, de conſecrat. d. 2. Reſpondeo. In hac obiectione duo ſumuntur. Vnum, quod realis immutatio victimæ, ſit de eſſentia ſacrificii. Hoc verum eſt, ſed cū hac diſtinctione. Materia, quæ offertur, debet realiter īmutari. nō tamē neceſſe eſt, terminū reſultātē ex materia realiter īmutari. Et ſic fit in noſtro ſacrificio. Nā panis & vinū, quæ ſunt materia illius, realiter mutatur in corpus & ſanguinem Chriſti. Alterum, quod ſūptio à ſacerdote facta, ſit de eſſentia ſacrificii. Hoc falſum eſt. Nam in Veteri Teſtamento, holocauſtum erat præſtantiſſimum inter omnia ſacrificia, & tamen ex eo non ſumebat ſacerdos, Sed ex

Sed ex hac solutione oriuntur duæ aliæ obiectiones: vna circa realem immutationem: altera circa sumptionem sacerdotis. Est ergo.

14 *Quarta obiectio*. Realis immutatio, quæ fit in externo & visibili sacrificio, debet esse externa & visibilis: at illa mutatio, qua panis & vinum mutantur in corpus & sanguiné Christi, nó est externa & visibilis, sed occulta: Ergo non sufficit ad rationem externi & visibilis sacrificii: Ergo requiritur alia mutatio, nempe sumptio sacerdotis. Respondeo. Illa mutatio, qua panis & vinum mutantur in corpus & sanguinem Christi, potest dupliciter spectari. 1. præcisè secundum se: & sic occulta est. 2. quatenus perficitur externo verbo, *Hoc est corpus meum*: & sic non est occulta, sed sensibilis & externa. Simile quid dici solet de contritione, quæ in se spectata, occulta est: quatenus vero per externam peccatorum confessioné manifestatur, non est occulta. Et in nostro sacrificio idem est de Christo, qui est sensibilis & externa victima: non secundũ se, sed quatenus per externas species

species panis & vini repræsentatur.

15 *Quinta obiectio.* Si sumptio sacerrdotis non est de essentia sacrificii, ergo non est iure diuino necessaria: hoc autem falsum est, quia sacerdos sacrificans iure diuino tenetur ad sumendum sacramentum sub vtraque specie, vt docet D. Thomas. 3. p. q. 18. articulo 4. Et citat illud, quod supra attigi, ex concilio Toletano: *Quale erit sacrificium, cuius neque ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?* Idem colligitur ex concilio Tridentino sess. 13. cap. 8. vbi dicit, *Sēper in Ecclesia Dei morē fuisse, vt Sacerdotes celebrantes, seipsos communicarent.* Et D. Thomas q. 83. articulo 6. ad 1. ait, si contingat Sacerdotem consecrantem non posse sumere Eucharistiam, vt si subita morte aut morbo impediatur, debere alium substitui, qui sacrificium perficiat: quod etiam habetur in regulis Missalis, & apud Gratianum cap. illud, & cap. Nihil, 7. q. 1. Respondeo, Est quidem præceptum Sacerdotibus, vt vtramque speciem sumant: non tamen constat an sit præceptum iuris diuini. Porro, hoc præceptum, qualecunque sit, siue iuri diuini

siu

siue humani,non ideo datum est sacerdotibus,vt per sumptionem vtriusque speciei sacrificent,sed vt participent de oblato sacrificio ,& ipso opere ostendant ,se consentire sacrificio,vt explicat D. Thomas q.82.art.4. Vnde non sequitur, sumptionem pertinere ad essentiam sacrificii, sed tantum ad vsum.

16 Quæres: Tametsi sumptio non sit de essentia huius sacrificii,vt iam satis ostensum est: an saltem ordo ad sumptionem sit de essentia illius? Hoc aliqui affirmant. Et sanè probabiliter.Nã hoc sacrificium, tametsi per se primo institutum sit ad cultum Dei exhibendum , sicut omnia alia sacrificia: tamen secundario institui potuit ad spiritalem animæ refectionem: Et sic ordo ad sumptionem potest aliquo modo dici de essentia huius sacrificii,licet ipsa sumptio sit tantum extrinseca eius perfectio. Vide Franciscum Suarez disp.75

CAP.

CAPVT IX.

AN SACRIFICIVM MISSÆ *essentialiter differat ab omnibus aliis sacrificiis?*

1. Exposui hactenus, in quo consistat essentia huius sacrificii, tum ex parte rei oblatæ, tum ex parte actionis sacrificandi. Hinc facile constabit, an essentialiter differat ab alijs sacrificiis. 1. ab incruento sacrificio in vltima cœna. 2. à cruento sacrificio in cruce. 3. à sacrificiis veteris Testamenti: Vlterius constabit, an sit essentialiter perfectius illis omnibus.

2 *Prima conclusio.* Sacrificium Missæ non differt essentialiter ab incruento sacrificio, quod in vltima cœna oblatum est: sed tantum accidentaliter. Prior pars patet, quia illa duo sacrificia conueniunt in re oblata, in actione sacrificandi, & in principali offerente: Ergo conueniunt in essentialibus. Posterior probatur, quia differunt in multis accidentibus. Primo, in

an hæ differétiæ ſint eſſétiales? Et potiſſima difficultas eſt de prima. Nam reliquas accidentales eſſe, facile conceſſero. Ego ſic ſentio. Sacrificium dupliciter ſumi poteſt. Primo, pro re oblata ſeu ſacrificata, Secundo, pro actione offerendi ſeu ſacrificandi. Priori modo, eſſentia eius ſpectari debet ex parte rei oblatæ, ſeu victimæ: poſteriori, ex parte actionis, ſeu ritus offerendi & ſacrificandi. Hinc ſequitur primo, ſacrificium Miſſæ, & ſacrificium Crucis, ex parte rei oblatæ, non diſtingui eſſentialiter ac proinde, hoc ſenſu non eſſe duo, ſed vnúſacrificiũ, ſecũdũ ſpecié eſſentialem. Secundo, diſtingui tamen eſſentialiter ex parte ritus ſeu actionis ſacrificandi: & hoc ſenſu, eſſe duo ſacrificia. non vnum. Nam actio vtriusque diuerſa eſt. Chriſtus enim in ſacrificio crucis oblatus eſt per realem occiſionem & mortem: at in ſacrificio Miſſæ, offertur per conſecrationem. Occiſio autem, & conſecratio, plurimum inter ſe differunt.

Nota

4 Nota tamen, has actiones tripliciter ſpectari poſſe. Primo, ſecundum entitatem phyſicam: & ſic certum eſt, differre eſſentialiter. Secundo, quatenus fiunt ex motiuo alicuius virtutis: Et ſic ōnes actiones ſacrificandi tam legis naturæ & Moſaicæ, quam in noſtro ſacrificio, poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei & eſſentiæ, ſi fiant ex eodem motiuo virtutis: vel diuerſæ, ſi ex diuerſo motiuo. Tertio, quatenus ſunt externa ſigna in cultum Dei ordinata: & ſic eorum eſſentia ſpectari debet ex multis. 1. ex victima quæ offertur. 2. ex principali offerente. 3. ex actione offerendi, quoad entitatem phyſicam. 4. ex ſignificatione. Ex his omnibus æſtimandum eſt an actiones ſacrificandi, quatenus ſunt externa ſigna ad cultum Dei ordinata, ſint eiuſdem, vel diuerſæ ſpeciei. Nam ſi in omnibus conueniant, ſunt eiuſdem planè ſpeciei: ſi in omnibus diſcrepent, ſunt planè diuerſæ ſpeciei: ſi in quibuſdam conueniant, in aliis diſcrepent, nec planè eiuſdem, nec omnino diuerſæ ſpeciei cenſeri debent.

Tertia

5. *Tertia Conclusio*, Sacrificium Missæ, & essentialiter, & accidentaliter differt à sacrificiis veteris Testamenti. Essentialiter, tam ex parte rei oblatæ, quàm ex parte oblationis seu sacrificationis. Accidentaliter, in variis circumstantiis. Hæc nota sunt ex dictis. Hinc vlterius colligitur, essentialiter perfectius esse omnibus sacrificiis, excepto sacrificio crucis, & vltimæ cænæ. Vide plura apud Suarez disp. 76. sect. 2.

CAPVT X.

AN SACRIFICIVM MISSAE essentialiter differat à Sacramento Eucharistiæ.

1. DVo certa sunt. Vnum est, eandem esse actionem realem in vtroq; mysterio. Est enim vna eademq; actio, qua conficitur sacramentum Eucharistiæ, & qua fit consecratio seu oblatio sacrificii. Alterum est, vtrobiq; esse eundem terminum actionis, nempe Christum sub specie panis & vini. Quæstio est, an si

etiam vna eademq; essentia vtriusq; my-sterii? an potius alia sit ratio seu essentia sacrificii, & alia sacramenti? Deinde, si sunt duæ rationes seu essentiæ distinctæ, vtra illarum sit prior ordine temporis, naturæ, & perfectionis?

2. *Prima Conclusio.* Sacrificium Missæ differt essentialiter à Sacramento Eucharistiæ. Hoc constat ex triplici capite. 1. quia essentia sacrificii partim consistit in actione sacrificandi, partim in re sacrificata. At essentia sacramenti, nullo modo consistit in actione, sed in sola re permanente, quæ resultat ex actione. 2. Essentia sacrificii Missæ requirit repræsentationem mortis CHRISTI, & consequenter consecrationem vtriusque speciei: at essentia sacramenti saluatur in vna specie. 3. Sacrificium per se immediatè ordinatur ad cultum & honorem DEI: sacramentum verò ad nostram sanctificationem.

3. *Secunda Conclusio.* Sacramentum prius tempore perficitur, quoad essentiam, quàm sacrificium. Patet ex dictis, quia sacramentum essentialiter perficitur per con-

consecrationem vnius speciei: at sacrificium, per consecrationem vtriusq;. Constat autem, consecrationem vnius speciei, ordine temporis, priorem esse consecratione vtriusque speciei. Quæres, an idem ordo seruetur in effectu sacrificii & sacramenti? Respondeo. In effectu seruatur contrarius ordo. Nam effectus sacrificii confertur ex opere operato, peracta consecratione vtriusq; speciei. Effectus autem sacramenti, confertur in vsu seu sumptione Eucharistiæ, quæ ordine temporis sequitur consecrationem.

4. *Tertia Conclusio.* Ordo naturæ seu causalitatis potest esse duplex in hoc mysterio, nempe intẽtionis & executionis. Ordine intentionis, prius est sacrificium, quàm sacramentum: quia principalius intẽditur cultus & honor Dei, quàm nostra vtilitas. Vnde etiam potestas sacerdotalis primario ordinata est ad sacrificium Deo offerendum, & secundario ad sacramentum conficiendum. Ordine executionis, posterius est sacrificium, quàm sacramentum: quia supponit consecrationem vnius speciei, in qua perficitur ratio

ſacramenti, & vlterius requirit conſecrationem alterius ſpeciei. Dices: Ergo ſacrificium & ſacramentum poſſunt reipſa ſeparari. Reſpondeo. Ita eſt. Nam ſi ſacerdos conſecret vnam ſpeciem ſine altera, perficit ſacramentum, & non ſacrificium.

5. *Quarta Concluſio.* Dignitas ſeu perfectio vtriuſque myſterii dupliciter ſpectari poteſt. 1. Phyſicè, ſeu in Eſſe rei. 2. moraliter, ſeu in Eſſe virtutis. Si priori modo fiat comparatio, tunc eſt eadem dignitas ſacrificii Miſſæ, & ſacramenti Euchariſtiæ, tam ex parte actionis, quàm ex parte termini, quia vtrobique eſt eadem actio, nempe conſecratio: & vtrobique eſt idem terminus actionis, nempe Chriſtus Dominus. Si poſteriori, tunc maior eſt perfectio ſacrificii, quàm ſacramenti, quia melius eſt in ratione virtutis, conficere Euchariſtiam ad Dei cultum & honorem, quàm ad noſtram vtilitatem. Dices: Sicut ſacrificium ordinatur ad Dei cultum & honorem, ſic etiam ſacramentum. Rurſum, ſicut ſacramentum ordinatur ad noſtram vtilitatem, ſic etiam ſacrificium.

Ergo

Ergo vtrobiq; eſt par ratio. Reſpondeo. Sacrificium per ſe & principaliter ordinatur ad cultum & honorem Dei: ſecundario autem ad noſtram vtilitatem. Contra fit in ſacramento. Hoc enim per ſe inſtitutum eſt ad noſtram ſanctificationẽ: & conſequenter ad Dei gloriam. Dices 2. Sacrificium ordinatur ad vſum ſacramenti, tanquàm ad ſuum finem: Finis autem eſt perfectior, quàm medium ad finem: Ergo ſacramentum eſt perfectius, quàm ſacrificium. Reſpondeo. Sacrificium per ſe & primario ordinatur ad cultum Dei, vt dictum eſt: per accidens autem, & ſecundario ad vſum ſacramenti. Deinde, ſæpè fit, rem magis perfectam ordinari ad minus perfectam, vt patet in Incarnatione Verbi, quæ ordinatur ad noſtram redemptionem.

CAPVT XI.

QVIS SIT PRINCIPALIS OFferens in ſacrificio Miſſæ?

1. HOc etiam aliquo modo ſpectat ad eſſentiam huius ſacrificii explican-

dam: quæ tametsi potissimum consistat, tum in actione sacrificandi, tum in re oblata: tamen suo modo pẽdet etiam à principali offerente, duplici de causa. Primo, quia actio sacrificandi, non solum à re oblata, sed etiam à principali offerente, habet suum valorem & dignitatem. Secundo, quia sacrificium & sacerdotium essentialiter connexa sunt: ergo non potest perfectè explicari tota ratio sacrificii, nisi constet de principali sacerdote, qui ad illud offerendum ordinatur.

2. Est ergo quæstio, quis sit principalis offerens in sacrificio Missæ? Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Missa cap. 4. distinguit triplicem offerentem, nempe Christum, Ministrum, & Ecclesiam. Addit, Christum esse primarium Sacerdotem, & offerre per alios Sacerdotes, tanquam per Ministros: Ecclesiam autem, non offerre, vt Sacerdotem per ministrum, sed vt populum per Sacerdotem. Hoc explicandum est.

3. *Prima Conclusio.* Christus est summus Sacerdos, qui principaliter offert sacrificium Missæ in Ecclesia per Sacerdotes alios,

ſios, tanquàm per miniſtros. Ita D. Thomas q. 82. art. 7. ad 3. Et q. 83. art. 1. ad 3. vbi dicit, Sacerdotem conſecrare in perſona & virtute Chriſti, & illius vicem gerere. Et Conc. Lateranenſe in cap. Firmiter, de ſumma Trinitate, & fide Catholica, vbi dicit Chriſtum in hoc myſterio ſimul eſſe Sacerdotem & ſacrificium. Et Concil. Triden. ſeſſ. 22. c. 1. & 2. vbi dicit, eundem Chriſtum, qui ſe in cœna & cruce obtulit, eſſe etiam principalem offerentem in ſacrificio Miſſæ, ac proinde oblationem hanc eſſe mundam, nec propter Sacerdotum offerentium iniquitatem poſſe inquinari. De eadem re ſic ſcribit Cyprian. epiſt. 63. *Sacerdos in altari vice Chriſti fūgitur.*

4. Et probatur ex Apoſtolo Hebr. 7. 17. vbi ait, *Chriſtum eſſe Sacerdotem in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Hoc non aliter poteſt intelligi, quam quod Chriſtus, non quidem per ſe, ſed per miniſtros ſuos, offerat quotidie ſacrificiū, eo ritu, quo Melchiſedech obtulit, id eſt, ſub ſpecie panis & vini: idq́ non ad certum ac definitum tempus, ſed in æternum, id eſt, vſq́ ad mūdi conſummationem. Et hoc ſenſu

distinguit Apostolus inter veterem ac nouam legem, quod in veteri plures essent sacerdotes mortales, quorum vnus alteri succedebat: Nunc autem vnus sit æternus ac immortalis, qui nullos habeat successores, sed tantum ministros. Hic non alius, quàm Christus est.

5. Accedit hæc ratio. Sacrificium Missæ, vt supra ostensum est ex Malachia, debet esse mundum & sanctum: & in eo differt à sacrificiis Mosaicis, quæ sæpe erant polluta & immunda. Et quidem 2. modis. Primò, ex parte rei oblatæ, iuxta illud Malachiæ 1.8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est?* Secundo ex parte principalis offerentis. Isaiæ 1.13. *Ne offeratis vltra sacrificium frustra. Incensum abominatio est mihi.* Causam addit: *Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Lauamini, mundi estote.* Ergo sacrificium Missæ vtroque modo debet esse mundum. 1. ex parte rei oblatæ. 2. ex parte principalis offerentis. Hoc autem non fieret, nisi Christus simul esset res oblata, & principalis offerens. Nam alii offerentes, qui illius personam gerunt, sæpè immundi ac flagitiosi sunt.

6. Sed

6. Sed quæres, an ideo solum dicatur Christus esse principalis offerens, quia alii Sacerdotes in persona Christi offerũt, & illius ministri sunt? Respondeo. Hæc causa sine dubio vera ac sufficiens est. Possunt tamen aliæ tres excogitari. Prima quia Christus instituit hoc sacrificium. Secunda, quia vis & efficacia illius fundatur in meritis Christi. Tertia, quia Christus per humanitatem physicè concurrit ad transubstantiationem, & consequenter ad actionem sacrificandi. Sed nulla harum per se satis est, vt Christus dicatur principalis offerens. Non prima, quia aliud est instituere sacrificium: aliud offerre. Deus in veteri lege instituit sacrificia Mosaica, non tamen ideo fuit principalis offerens. Nec secunda, quia non solum vis & efficacia sacrificii Missæ, sed etiam omnium sacrificiorum veteris Testamenti, & similiter omnium sacramentorum noui Testamenti, fundatur in meritis Christi: & tamen non ideo Christus est principalis offerens aut minister in omnibus sacrificiis & sacramentis. Nec tertia, quia Deus, non solum physicè, sed etiam

principaliter efficit actionem transub-stantiationis: Et tamen non cẽsetur principalis offerens. Et hęc sufficiant de Christo. Nunc de ministris eius videamus.

7. *Secunda Conclusio.* Nemo potest esse Minister Christi in hoc mysterio, id est, nemo potest in persona Christi offerre sacrificium Missæ, nisi legitimè ordinatus sit Sacerdos. Hoc patet ex Conc. Nicæno 1. cap. 14. vbi definitum est. *Diaconos non habere potestatem offerendi sacrificium Missæ:* Ergo multo minus potestatem habent alii inferiores Diacono. Et ratio est euidens, quia sacrificium & sacerdotium necessario connexa sunt: Ergo vbi verũ est sacrificium, ibi requiritur verũ sacerdotium.

8. Quæres, an quilibet Sacerdos legitimè ordinatus, possit legitimè offerre in persona Christi? Aliqui putant eos solos id præstare posse, qui sunt ab Ecclesia tolerati: non autem Sacerdotes excõmunicatos, suspensos, depositos, degradatos, schismaticos, hæreticos. Hos enim nec legitimè, nec validè offerre sacrificium, etiamsi cõentur id facere. Ita Magister in 4. d. 13. Gratian. in cap. *Quod quidam*, 1. q. 1. &

non-

nonnulli alii. Ratio eſt, quia Patres docẽt, extra Eccleſiam non poſſe eſſe vera ſacrificia: ſed omnes Sacerdotes, qui non tolerantur ab Eccleſia, ſunt extra Eccleſiam: ergo non offerunt verum ſacrificium.

9. Hæc ſententia poteſt tribus modis intelligi. Primo, quod Sacerdotes præciſi ab Eccleſia non poſſint validè conſecrare Euchariſtiam, ac proinde nec ſacrificium offerre. Hoc falſum eſt: quia cõſecratio facta à vero Sacerdote, cum debita materia, forma, & intentione, ſemper eſt valida. Secũdo, quod poſſint quidem validè conſecrare Euchariſtiam, non tamen ſacrificium perficere: quia ad rationẽ ſacrificii neceſſe eſt, vt offeratur à Sacerdote, tanquam miniſtro publico, & mediatore inter Deum & populũ: Sacerdos autem præciſus non poteſt eſſe mediator inter Deum & populũ, quia nemo poteſt hoc facere: niſi cõſentiente populo, & per Sacerdotẽ offerente: at populus non conſentit, vt Sacerdos præciſus ab Eccleſia, hoc faciat. Hoc etiam falſum eſt, quia omnis Sacerdos quantũuis ab Eccleſia præciſus, poteſt validũ ſacrificium offerre, tã etſi

poſſi-

posset offerendo, vt sentit D. Thomas q. 82. art. 7. & 8. Ratio est, quia potestas ordinis est indelebilis, ergo manet in Sacerdotibus ab Ecclesia præcisis: ergo validè possunt sacrificare, licet non sine peccato. Tertio potest intelligi, quod possint quidem in persona Christi, non tamen in persona Ecclesiæ, offerre sacrificium. Hoc verum est, si bene explicetur. Nam primo certum est, huiusmodi Sacerdotes habere characterem, seu potestatem offerendi sacrificium in persona Christi: ac proinde, si offerant, validum esse sacrificium, tametsi portent offerendo. Hanc enim potestatem habent vi ordinis, quam nunquam omittunt. Secundo certum est, eosdem Sacerdotes non posse offerre sacrificium in persona Ecclesiæ, nisi ex cómissione Ecclesiæ: ergo, si ab Ecclesia præcisi sunt, non censentur habere commissionem Ecclesiæ.

10. Vbi notandum est, totum officium Missæ constare partim ex substantia sacrificii: partim ex orationibus & ceremoniis. Vnde, licet totum perficiatur à Sacerdote, tanquam à publico ministro, inter

inter Deum & homines constituto, non tamen eodem modo. Nam in substantia sacrificii, gerit personam Christi: in aliis, personam Ecclesiæ. Igitur Ecclesia non potest illum priuare potestate, quam habet ex commissione Christi: potest tamē priuare potestate, quam habet ex commissione Ecclesiæ, quod fit per censuras ecclesiasticas. Vide D. Thomam, q. 82. art. 7. ad tertium.

11. Quod autem obiicitur ex Patribus, extra Ecclesiam non esse verum sacrificium, potest dupliciter exponi. Primo, non esse sacrificium verum, id est, nó esse efficax & fructuósum, tam offerentibus, quàm cooperantibus. Ita exponit Glossa, in cap. *Extra Ecclesiam*. 1. q. 1. cui fauet D. Thomas q. 82. art. 7. ad 3. vbi sic habet: *Si Sacerdos ab vnitate Ecclesiæ præcisus, Missam celebret, quia potestatem ordinis non amittit, consecrat verum corpus & sanguinem Christi: sed quia est ab Ecclesiæ vnitate separatus, orationes eius efficaciam non habent.* Secundo exponi potest, non esse verum sacrificium extra Ecclesiam, id est, extra ritum, quem seruat Ecclesia. At quis ille ritus est? Non alius,

quam

quam accepto pane & vino, pronunciare hæc verba: *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.* Extra hunc ritum, nullum fit sacrificium in Lege gratiæ.

12. *Tertia Conclusio.* Ecclesia, seu fideles, qui sunt in Ecclesia, dicuntur etiam suo modo offerre sacrificium, vt passim docent Theologi. Et probatur primo à simili: Nam populus fidelis in veteri Testamento, dicebatur offerre sacrificium, vt patet ex illo Exodi 5. 1. *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto.* Et Num. 26. 3. *Hæc sunt sacrificia, quæ offerre debetis.* Huc spectant exempla Saulis, Dauidis, Salomonis, & aliorum, qui leguntur obtulisse, non per se, sed per Sacerdotem, vt notat Augustinus in libro quæstionum veteris Testamenti, q. 46. Ergo idem, seruata proportione, de populo Christiano dici potest. Et hoc cõfirmatur ex Canone Missæ, præsertim ex illis verbis: *Et omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerũt.* Item ex illis: *Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ.* Accedit ratio, quia sacrificium est cultus publicus & solen-

ſolennis totius populi: ac proinde nomine totius populi exhibetur Deo per Sacerdotem.

13. Quæres, quo ſenſu dicatur populus offerre ſacrificium? Ratio dubitandi eſt, quia non videtur vllo modo concurrere ad ſacrificandum. Vel enim cócurrit per internam deuotionem, vel per externam oblationem. Poſterius falſum eſt. Prius non ſufficit, quia ſacrificium eſt oblatio viſibilis & externa: Ergo ſolo interno affectu non poteſt perfici. Reſpondeo: Populus in veteri Teſtamento dicebatur offerre duplici titulo. Primo, quia offerebat materiam ſacrificii, vt panem, vinum, turtures, agnos, capras, & ſimilia. Secundo, quia Sacerdos illius nomine ſacrificabat, vt illi prodeſſet. Vtrumq; notat D. Auguſtin. loco citato. At fideles in nouo Teſtamento dicuntur offerre triplici modo. 1. generatim, quia ſunt membra Eccleſiæ, cuius nomine Sacerdos offert. 2. ſpeciatim, quia cooperantur Sacerdoti ſacrificanti, vel ipſi inſeruiendo, vel procurando, vt pro ipſis offerat. 3. quia interno affectu deſiderant eſſe participes ſacrificii,

CA-

CAPVT XII.

QVEM VALOREM ET EFFE-ctum habeat sacrificium Missæ?

1. HActenus explicata est essentia huius sacrificii: nunc vis & efficacia eius explicanda est. Queritur ergo, quem valorem & effectum habeat? vel, quod idem est, in quem finem ac vsum à Christo institutum sit? Repeto, quod supra dixi, sacrificia Mosaica fuisse quadruplicia. 1. Latreutica. 2. Eucharistica. 3. Impetratoria. 4. Propitiatoria. Vis & efficacia illorum erat huiusmodi. Latreutica valebant ad colendum Deum: Eucharistica, ad gratiarum actionem pro beneficiis à Deo acceptis: Impetratoria, ad acquirenda noua beneficia: Propitiatoria, ad expiationem peccati.

2. Nunc quæstio est, ad quid horum valeat sacrificium Missæ? Catholici docent, ad omnia valere. 1. ad colendum Deum. 2. ad gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, & nominatim pro beneficio mortis ac passionis Christi. 3. ad

impe-

impetranda noua beneficia. 4. ad placádum Deum, & expianda peccata. Itaque hoc vnum ſacrificium ſimul eſſe Latreuticum, euchariſticum, impetratorium, propitiatorium. Lutherani & Caluiniſtæ, concedunt quidem, reuocari poſſe ad Latreuticum & euchariſticum: negant tamen vllo modo eſſe impetratorium & propitiatorium. Hoc ergo examinandum eſt.

3. *Prima Concluſio.* Sacrificium Miſſæ prodeſt ad noua beneficia à Deo impetranda, ideoq; rectè vocari poteſt ſacrificium impetratorium. Hoc patet ex Liturgiis Iacobi, Clementis, Baſilii & Chryſoſtomi, in quibus iubemur inter offerendum orare pro pace, pro copia fructuum, & aliis beneficiis temporalibus. Idem docent antiqui Patres. Tertullianus in libro ad Scapulam, ſic habet: *Sacrificamus pro ſalute Imperatoris.* Cyrillus catheceſi quinta Myſtagoica: *Super ipſa propitiationis hoſtia, obſecramus Deum pro communi Eccleſiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro militibus, pro ſociis, pro ægrotis & afflictis, & in ſumma, pro omnibus, qui egent auxilio.*

M Augu-

Augustinus lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. *Vnus ex presbyteris obtulit ibi* (nempe in domo infestata à dæmonibus) *sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, vt cessaret illa vexatio: & Deo protinus miserante, cessauit.* Similia habent Chrysostomus hom. 18. & 21. in Acta Apostolorum. Prosper in lib. de prædictionibus Dei cap. 6. dimidii temporis, Gregorius homil. 37. in Euangelia, Beda lib. 4 historiæ Anglicanæ cap. 22. & alii.

4. Hęc conclusio fundatur in duobus principiis. Vnum est, quod Missa sit sacrificium propriè dictum. Hoc supra confirmatum est, partim ex Scriptura, partim ex communi Patrum & totius Ecclesiæ consensu. Alterum, quod omnes differentiæ sacrificiorum veteris Testamenti, contineantur in sacrificio Missæ. Hoc docent Chrysostomus in Psal. 95. Augustinus lib. 1. contra aduersarium Legis & Prophetarum cap. 20. & Leo Papa serm. 8. de passione Domini. Ex vtroque principio sic argumentor: In veteri Testamento erant aliqua sacrificia impetratoria: Ergo etiam sacrificium Missæ, in quo continentur o-

omnes differétiæ sacrificiorum veteris Testamenti, est impetratorium. Sequela manifesta est. Antecedens probatur variis exemplis. Primo Dauidis, qui obtulit sacrificium pro peste auertenda, & impetrauit, 2. Reg. 24. 25. Secundo Oniæ, qui obtulit pro vita Heliodori, quam etiam impetrauit, 2. Machab. 3. 32. Tertio Hebræorum, qui obtulerunt pro vita Regis Darii, & filiorum eius, 1. Esdræ 6. 10. Sanè, si hanc vim habuerunt sacrificia Mosaica, nostrum non habeat, quod multo illis perfectius est?

5. *Secunda Conclusio.* Sacrificium Missæ prodest etiam ad placandum Deum & expianda peccata, ideoque rectè vocari potest sacrificium propitiatorium. Ita Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 2. & Can. 3. & passim antiqui Patres. Iacobus in Liturgia sic habet: *Offerimus tibi incruentum sacrificium pro peccatis nostris, & ignorantiis populi.* Basilius in Liturgia. *Effice nos dignos, qui offeramus sacrificium hoc reuerendum ad abolenda delicta nostra, & pro piaculo populi tui.* CHRYSOSTOMVS in Liturgia: *Idoneos nos redde ad offerenda tibi*

sacrificia pro peccatis nostris, & populi ignorantiis. Augustinus quæst. 57. in Leuiticum: *illis sacrificiis, quæ pro peccatis offerebantur, vnum hoc sacrificium significabatur, in quo vera fit remissio peccatorum.* Quid clarius dici potuit? Nec verum est, quod Hutterus Lutheranus in suo Triumpho, ex desperatione contendit, Augustinum loqui de sacrificio crucis, in quo vera fit remissio peccatorum. Omnino loquitur de sacrificio Missæ seu Eucharistiæ. Sic enim habet: *Sed cum Dominus dicat, Nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis: quid sibi vult, quod à sanguine sacrificiorum, quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, si illis sacrificiis vnum hoc sacrificium significabatur, in quo vera fit remissio peccatorum: à cuius tamen sacrificii sanguine in alimentum sumendo, non solum nemo prohibetur, sed ad bibendum potius omnes exhortantur?* Hic quærit Augustinus, quare Iudæi prohibiti fuerint sumere sanguinem sacrificiorum, quæ in veteri Testamento pro peccatis offerebantur: cum tamen Christiani non prohibeantur, sed inuitentur ad sumendum san-

ſanguinem ſacrificii illius, in quo fit vera remiſſio peccatorum, & quod per vetera ſacrificia fuit præfiguratum? Certè Chriſtiani non inuitantur ad ſumendum ſanguinem ſacrificii crucis, ſed Euchariſtiæ: nec Chriſtus de ſacrificio crucis, ſed Euchariſtiæ locutus eſt, cum dixit: *Niſi manducaueritis carnem meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

6. Hoc vnum Auguſtini teſtimonium merito ſufficeret homini cordato: præſertim cum non ſolus Auguſtinus ita ſentiat, ſed alii Patres cum illo, Origenes, Iuſtinus, Athanaſius, Ambroſius, & quos paulò ante citaui, Iacobus, Baſilius, Chryſoſtomus. Accedit ratio, quam ſuperius attigi, quia omnes differentiæ veterum ſacrificiorum continentur in ſacrificio Miſſæ: ſed in veteri Teſtamento erant aliqua ſacrificia pro peccatis, quod negari non poteſt: Ergo & ſacrificium Miſſæ eſt tale.

7. Duo ſuperſunt explicanda. Vnum eſt, vnde ſacrificium Miſſæ habeat hanc vim impetrandi beneficia à Deo, & expiandi peccata? Alterum, quo ſenſu dica-

tur expiare peccata? an scilicet, quoad culpam, an tantum quoad pœnam? Est ergo prior quæstio, vnde habeat vim impetrandi & propitiandi? Respondeo. Habet eam ex duplici capite. 1. Ex opere operantis. 2. ex opere operato vt vocant. Dicam clarius. Duplex fructus accipi potest ex sacrificio Missæ. Alter ex fide & deuotione Sacerdotis, qui sacrificat: itémque ex fide & deuotione populi, qui assistit & consentit sacrificanti. Hic autem fructus non debetur sacrificio, quatenus sacrificium est, sed quatenus est actus virtutis. Omnis enim actus virtutis, qui ab homine iusto in hac vita exercetur, habet vim quandam merendi, satisfaciendi, & impetrandi apud Deum. Sicut ergo iustus per actum eleemosynæ, aut orationis, aut ieiunii, potest sibi & aliis aliquid impetrare apud Deum: sic etiam per oblationem sacrificii Missæ. Alter fructus est proprius huic sacrificio, quatenus sacrificium est, & ex peculiari Christi promissione illi debitus & annexus. Christus enim sic instituit, vt quotiescunque sacrificium hoc offertur pro impetrandis beneficiis, aut remit-

tendis peccatis, ſortiatur hunc effectum, niſi ex parte noſtra ſit aliquod obſtaculum. Et hic effectus non pendet à deuotione Sacerdotis, ſed ex liberali Chriſti promiſſione (quam per traditionem accepimus) & fundatur in meritis & ſatisfactionibus Chriſti. Igitur prior effectus, qui pendet à fide & deuotione offerentis, cenſetur conferri ex opere operantis: Poſterior, qui fundatur in meritis & promiſſione Chriſti, ex opere operato.

8. Poſterior quæſtio eſt, an ſacrificium Miſſæ expiet peccata, quoad culpam, an quoad pœnam? Reſpondeo. Immediatè non expiat, niſi quoad pœnam temporalem. Nam culpa, præſertim mortalis, non ſolet ordinariè tolli, niſi 2. modis. Primò, per contritionem extra ſacramentum. Secundo, per attritionem in ſacramẽto, potiſſimũ Baptiſmi & Pœnitentię. Igitur ſola pœna temporalis, ſiue in hac vita, ſiue in Purgatorio luenda, tollitur per ſacrificiũ Miſſæ. At quomodo hoc fit? per applicatiõnẽ ſatisfactionis Chriſti. Chriſtus enim in cruce abunde ſatisfecit pro omnib. mũdi peccatis, tam quoad culpã, quam quoad

pœnam. Hæc autem ſatisfactio, quoad culpam, applicatur nobis per fidem, cótritionem, & ſacramenta: quoad pœnam, per ſacrificium Miſſæ, & aliis modis.

9. Ex dictis facilè diluuntur obiectiones Aduerſariorum, quibus contendunt, hoc ſacrificium non eſſe propitiatorium pro peccatis. Prima eſt: Nulla fit remiſſio peccatorum ſine ſanguinis effuſione, Hebr. 9 22. At in Euchariſtia non eſt ſanguinis effuſio: ergo in Euchariſtia non fit remiſſio peccatorum: ergo non eſt ſacrificium propitiatorium. Ita poſt Caluinum Balduinus in Notis ad Diſputationem meam de Communione ſub vtraq; ſpecie, Dauid Paræus in cap. 9. Epiſtolæ ad Hebræos, & alii. Reſpondeo. Hc argumentum ſic poteſt retorqueri: Nulla fit remiſſio peccatorum ſine ſanguinis effuſione: At in fide iuſtificante non eſt ſanguinis effuſio: ergo per fidem iuſtificantem non fit remiſſio peccatorum. Ergo falſum eſt, quod dicunt aduerſarii, peccatores iuſtificari per fidem. Falſum eſt, quod clamant, fidem iuſtificantem in eo conſiſtere, quod quis certò credat, remitti

mitti sibi peccata, dum credit. Quid hic dicent? Sed ad rem. Verba Apostoli sic sunt intelligenda: Non fit remissio peccatorum, in veteri lege, sine effusione sanguinis. Loquitur enim de Iudæis, non de Christianis. *Omnia pene*, inquit, *in sanguine secundum legem mundantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio.* Sensus est, secundum legem Mosaicam, nullum erat sacrificium pro peccato, sine effusione sanguinis hircorum aut aliorum animalium. Quid hinc colligent Aduersarii contra sacrificium Missæ? Non plus sanè, quàm contra sacrificium crucis. Sic enim deberent argumentari: *Nulla fiebat remissio peccatorum in veteri Testamento, sine effusione sanguinis hircorum aut aliorum animalium: At in sacrificio Missæ non est effusio sanguinis hircorum, aut aliorum animalium: Ergo in sacrificio Missæ non fit remissio peccatorum.* Ineptissimè. Nec in sacrificio crucis facta est effusio sanguinis hircorum aut aliorum animalium. An ideo non est facta remissio peccatorum? Viderint aduersarii, qui sic ludunt in Scripturis.

10. Addo, tametsi Apostolus loquatur

de remissione peccatorum in veteri Testamento, quæ non fiebat sine effusione sanguinis animalium: verba tamen eius posse accipi generatim, hoc sensu: Nulla fit remissio peccatorum, siue in veteri, siue in nouo Testamento, sine effusione sanguinis Christi. Nisi enim Christus suum sanguinem pro nobis effudisset, nemo, nec in veteri, nec in nouo Testamento potuisset Deo reconciliari, & peccatorum remissionem accipere. Hæc tamen reconciliatio & peccatorum remissio, quæ per effusionem sanguinis Christi facta est, non eodem modo applicatur nobis in nouo Testamento, quo Iudæis applicata fuit in veteri. Illis enim applicabatur per cruenta sacrificia animalium, vt ex Apostolo dictum: nobis per sacrificium Missæ incruentum, & per sacramenta Baptismi & pœnitentiæ.

11. *Secunda obiectio:* Nullum sacrificium sæpius iteratum potest perficere cultores, teste Apostolo: At Missæ sacrificium est sæpè iteratum: Ergo non potest perficere cultores, ac proinde nec peccata remittere. Ita Dauid Paræus in cap. 10. ad Hebræ-

Hebræos & alii. Respondeo. Et hoc argumentum sic retorqueri potest: Nullum sacrificium sæpius iteratum potest perficere cultores, teste Apostolo: At fides & alia pia opera, quæ secundum aduersarios, sunt sacrificia Christianorum, sæpius iterantur: Ergo nõ possunt perficere cultores. In vtroq; syllogismo neganda est maior propositio, quæ falso tribuitur Apostolo. Nam Apostolus solum confert sacrificia Mosaica cum sacrificio crucis Christi: Et dicit hoc interesse, quod Mosaica, tametsi sæpius repeterentur, non tamen potuerint per se perficere & instituere Iudæos: quod verissimum est. Sacrificium autem crucis, quod semel oblatum est, per se fuerit infiniti valoris, ac proinde sufficientissimum ad iustificandos homines: quod etiam verissimum est. Eo tamen non obstante, necesse est, fructum sacrificii crucis nobis applicari: nec semel tantum, sed quoties indigemus. Sicut ergo potest applicari per fidem & Eucharistiam sæpius iteratam, vt fatentur aduersarii: cur non similiter per sacrificium Missæ sæpius iterá-

iteratum? Et sic factum est in veteri Testamento. Nam quoties Iudæi in certa quædam peccata prolapsi erant, iubebantur offerre sacrificium propitiatorium.

CAPVT XIII.

AN VALOR ET EFFECTVS huius sacrificii sit infinitus?

1. IN vtramque partem est ratio dubitandi. Videtur esse infinitus, quia res oblata est infinita. Contra, videtur esse finitus, quia oblatio est finita. Sed distinctione opus est. Aliud est valor, aliud effectus sacrificii. Valor significat moralem dignitatem, quam habet, tum ex parte offerentis, tum ex parte rei oblatæ. Effectus autem est id, quod de facto datur intuitu illius dignitatis. Hoc posito, sit

2. *Prima Conclusio.* Sacrificium Missæ, secundùm se, est infiniti valoris ad impetrandum. Ratio est, quia tam ex parte rei oblatæ, quàm ex parte offerentis est æquale sacrificio crucis: at sacrificium crucis

cis fuit infiniti valoris: Ergo & ſacrificium Miſſæ eſt tale.

3. *Secunda Concluſio.* Nihilominus effectus illius eſt finitus: quia ille non debet menſurari ſecundum valorem & dignitatem ſacrificii, ſed ſecundum inſtitutionem & promiſſionem Chriſti. Simile eſt in meritis Chriſti, quæ ſecundum ſe fuerunt infiniti valoris: & tamen habuerunt effectum finitum ex ordinatione Dei.

FINIS.